

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

**Společenský život Konstantinových Lázní v 19.
a 20. století ve vzájemné komparaci**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Michaela Frýbertová

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor Dě - HV

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jan Kilián, Ph.D.

Plzeň 2015

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, 2015

.....

PODĚKOVÁNÍ

Ve své diplomové práci bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce, Doc. PhDr. Janu Kiliánovi, Ph.D., za odborné rady, Státnímu okresnímu archivu Tachov a Státnímu oblastnímu archivu Plzeň – pracoviště Klášter za pomoc a ochotu. Dále bych chtěla poděkovat panu Ing. Jiřímu Kalistovi za jeho věnovaný čas a poskytnuté materiály a své rodině za podporu.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 HISTORIE ČESKÉHO LÁZEŇSTVÍ.....	12
2 HISTORICKÝ VÝVOJ BEZDRUŽIC.....	14
3 KONSTANTINOVY LÁZNĚ.....	18
4 NOVÉ LÁZNĚ.....	22
5 VÝVOJ SPRÁVY LÖWENSTEINSKÝCH VELKOSTATKŮ V ČECHÁCH	24
6 POLOHA A KLIMATICKÉ POMĚRY LÁZEŇSKÉHO MÍSTA.....	27
7 PRAMENY	28
8 ROZBOR PRAMENŮ	29
9 SLATINY KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍ.....	30
10 LÉČENÉ NEMOCI.....	31
11 INDIKACE	32
12 LÁZEŇSKÉ PROCEDURY	33
12.1 PŘEDPISY.....	33
12.2 TYPY KOUPELÍ	35
12.2.1 Rašelinová koupel	35
12.2.2 Železitá koupel	36
12.2.3 Sírčitá koupel	36
13 ÚČINKY RAŠELINOVÝCH KOUPELÍ.....	37
14 PŘÍKLADY.....	38
15 SPOLEČENSKÝ ŽIVOT V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH	40
15.1 NÁVŠTĚVNOST LÁZNÍ.....	40
15.2 HOSTÉ A PACIENTI	41
15.3 DOPRAVA	41
15.4 LÁZEŇSKÉ UBYTOVÁNÍ.....	42
15.5 SEZONA A DENNÍ REŽIM	43
15.6 LÁZEŇSKÁ DIETETIKA	45
15.6.1 Stravování	45
15.6.2 Snídaně.....	46
15.6.3 Oběd.....	46
15.6.4 Večeře	46
15.7 HUDBA	47
15.8 ZÁBAVA	48

15.9	UPOMÍNKOVÉ PŘEDMĚTY	49
15.10	VÝZNAMNÍ NÁVŠTĚVNÍCI	50
16	VÝLET PO OKOLÍ KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍ	52
17	LÁZEŇSKÝ ŽIVOT MEZI SVĚTOVÝMI VÁLKAMI	54
17.1	PROVOZ LÁZNÍ.....	56
17.2	VZPOMÍNKA PANÍ BUREŠOVÉ NA TEMNÉ DNY A ROK 1938.....	59
18	PRVNÍ ČESKÁ ŠKOLA V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH.....	62
19	VÝZNAMNÍ HUDEBNÍCI Z KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍ.....	68
20	KONSTANTINOVY LÁZNĚ A DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA.....	71
20.1	16. OBRNĚNÁ DIVIZE	72
21	KONSTANTINOVY LÁZNĚ PO ROCE 1945.....	74
21.1	VZPOMÍNKA AMERICKÉHO VOJÁKA NA ROK 1945 V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH	77
21.2	VZPOMÍNKA PANA GUSTY ČERNÉHO NA ROK 1945.....	79
22	PODPŮRNÝ SPOLEK HALÉŘOVÝCH DĚLNÍKŮ PLZEŇ 1920 - 1995.....	82
22.1	FRANTIŠEK KLUBKO	85
22.2	ZÁPISY ZE SCHŮZÍ VÝBORU Z LET 1924 - 1925.....	86
23	SPOLEČENSKÝ ŽIVOT PO ROCE 1945	89
23.1	ČESKÝ HASIČSKÝ SBOR DOBROVOLNÝCH HASIČŮ.....	89
23.2	ORGANIZOVANÝ SPORT V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH	92
23.2.1	<i>Historie TJ Sokol.....</i>	92
23.2.2	<i>Fotbalové mužstvo SK Konstantinovy Lázně.....</i>	93
23.3	DENÍK LOUTKOVÉHO DIVADLA V KL.....	97
23.3.1	<i>Filmové besídky.....</i>	100
23.3.2	<i>Loutková představení.....</i>	100
24	KOMPARACE SPOLEČENSKÉHO ŽIVOTA V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH V 19. A 20. STOLETÍ.....	101
25	KONSTANTINOVY LÁZNĚ A JEJICH SOUČASNOST	104
26	ZÁVĚR.....	105
27	RESUMÉ.....	107
28	PRAMENY A LITERATURA	108
28.1	PRAMENY	108
28.2	LITERATURA.....	108
28.3	PERIODIKUM.....	111

28.4	NOVINOVÝ ČLÁNEK.....	113
28.5	INTERNETOVÉ ZDROJE	113
29	SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH	I
29.1	PŘÍLOHA Č. 1: MAPA STABILNÍHO KATASTRU KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍ Z ROKU 1839.....	I
29.2	PŘÍLOHA Č. 2: MAPA STABILNÍHO KATASTRU KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍ Z ROKU 1890.....	I
29.3	PŘÍLOHA Č. 3: DOBOVÁ FOTOGRAFIE LÁZEŇSKÉHO DOMU CURHAUS.	I
29.4	PŘÍLOHA Č. 4: DOBOVÁ FOTOGRAFIE INTERIÉRU V LÁZEŇSKÉM DOMĚ CURHAUS.	I
29.5	PŘÍLOHA Č. 5: DOBOVÁ FOTOGRAFIE INTERIÉRU V LÁZEŇSKÉM DOMĚ CURHAUS.	I
29.6	PŘÍLOHA Č. 6: DOBOVÁ FOTOGRAFIE INTERIÉRU V LÁZEŇSKÉM DOMĚ CURHAUS.	I
29.7	PŘÍLOHA Č. 7: ZÁZNAMOVÝ LÁZEŇSKÝ POBYTOVÝ LIST ZE 4. ČERVNA ROKU 1893.....	I
29.8	PŘÍLOHA Č. 8: ZÁZNAMOVÝ LÁZEŇSKÝ POBYTOVÝ LIST Z 27. ČERVNA ROKU 1893.	II
29.9	PŘÍLOHA Č. 9: ZÁZNAMOVÝ LÁZEŇSKÝ POBYTOVÝ LIST ZE 4. ČERVENCE ROKU 1907.....	II
29.10	PŘÍLOHA Č. 10: TITULNÍ STRANA KNIHY DER CURORT BAD NEUDORF (CONSTANTINSBAD) – R. J. DLAUHY Z ROKU 1876.....	II
29.11	PŘÍLOHA Č. 11: CENY POKOJŮ V LÁZEŇSKÉM HOTELU CURHAUS.	II
29.12	PŘÍLOHA Č. 12: BAREVNÁ POHLEDNICE LÁZEŇSKÝCH HOTELŮ V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH Z ROKU 1899.	II
29.13	PŘÍLOHA Č. 13: ČERNOBÍLÁ POHLEDNICE LÁZEŇSKÉHO DOMU SCHNABL Z ROKU 1899.	II
29.14	PŘÍLOHA Č. 14: ČERNOBÍLÁ POHLEDNICE KOLONÁDY V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH Z ROKU 1900.	II
29.15	PŘÍLOHA Č. 15: ČERNOBÍLÁ POHLEDNICE LÁZEŇSKÉHO PARKU V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH Z ROKU 1900.....	III
29.16	PŘÍLOHA Č. 16: KOUPALIŠTĚ S PÍSEČNOU PLÁŽÍ VYSTAVĚNÉ V ROCE 1922.	III
29.17	PŘÍLOHA Č. 17: DOBOVÁ FOTOGRAFIE KONSTANTINOLÁZEŇSKÝCH HUDEBNÍKŮ Z KONCE 30. LET 20. STOLETÍ.	III
29.18	PŘÍLOHA Č. 18: PŘÍSLUŠNÍK 16. OBRNĚNÉ DIVIZE FRED HETRICK V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH.	III
29.19	PŘÍLOHA Č. 19: KAPITULACE NĚMECKÉ ARMÁDY.	III
29.20	PŘÍLOHA Č. 20: DOBOVÉ FOTOGRAFIE INTERIÉRŮ LÁZEŇSKÉHO DOMU CONTINENTAL.....	III
29.21	PŘÍLOHA Č. 21: ROZPIS DÁVEK PŘI NEPŘETŘŽITÉ NEMOCI. NÁVRH POKLADNÍKA SPOLKU, PANA HEGNERA.....	IV
29.22	PŘÍLOHA Č. 22: DOBOVÁ FOTOGRAFIE SVĚCENÍ NOVÉ MOTOROVÉ STŘÍKAČKY ZE DNE 19. ČERVENCE 1928.	IV
29.23	PŘÍLOHA Č. 23: DOBOVÁ FOTOGRAFIE HASIČSKÉ MLÁDEŽE ZE DNE 19. ČERVENCE 1928. ...	IV
29.24	PŘÍLOHA Č. 24: DOBOVÁ FOTOGRAFIE TĚLOCVIČNÉ JEDNOTY „SOKOL“, ODDÍL KOPANÉ. .	IV
29.25	PŘÍLOHA Č. 25: DOBOVÁ FOTOGRAFIE ZÁJEZDU ODDÍLU KOPANÉ „SOKOL“ DO NDR V ROCE 1966.	IV
29.26	PŘÍLOHA Č. 26: DOBOVÁ FOTOGRAFIE DĚTSKÝCH LOUTEK.....	IV
29.27	PŘÍLOHA Č. 27: DOBOVÁ FOTOGRAFIE LOUTKOHERCŮ: PAN HANUŠ, PANÍ KINSKÁ A PAN VALTERA.	V

29.28	PŘÍLOHA Č. 28: DOBOVÁ FOTOGRAFIE LOUTKOVÉHO PŘEDSTAVENÍ DIVADÉLKA OSVĚTOVÉ BESEDY Z ROKU 1958.....	V
29.29	PŘÍLOHA Č. 29: ČESTNÉ UZNÁNÍ LOUTKÁŘSKÉMU KROUŽKU OB Z ROKU 1965.....	V
29.30	PŘÍLOHA Č. 30: DOBOVÁ FOTOGRAFIE PPLK. FRÝBERTA PŘI SLAVNOSTNÍM OTEVŘENÍ KOUPALIŠTĚ DNE 23. 7. 1961.....	V

ÚVOD

Téma své diplomové práce, *Společenský život Konstantinových Lázní v 19. a 20. století ve vzájemné komparaci*, jsem si zvolila zejména proto, že po sepsání mé bakalářské práce, *Společenský život v Konstantinových Lázních v 19. století*, kterou jsem vypracovala před dvěma lety a kde jsem se zabývala společenským lázeňským životem pouze v 19. století, se ve mně probudila zvědavost nad tím, jak na tom, co se týče společenského života, byly lázně v následujícím století. Kladla jsem si hned několik otázek, např. zda se zde konal nějaký prvorepublikový ples či jiná slavnost spojená s významnými událostmi našich dějin 20. století, nebo zda byly lázně opravdu i nadále „společensky téměř mrtvé“, jak tomu bylo v letech minulých.

Ve své bakalářské práci jsme se seznámili s polohou a klimatickými poměry lázeňského místa, s německým rodem Löwenstein, původními majiteli lázní, a s jejich správou velkostatků v Čechách. Dále s rozbohem místních pramenů, na kterém se podílel dvorní rada Fresenius, a s lázeňskými procedurami, které byly v blízkém okolí vyhlášené. A to zejména rašelinová koupel, která byla mezi pacienty trpící bolestivou dnou velice oblíbená. To jsem doložila na vybraných skutečných příkladech, které byly zaznamenány tamějším lékařem, Dr. J. R. Dlauhy, v jeho knize *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad)*.¹ Historii této lázeňské lokality končím na samém počátku 20. století, kdy se do lázní díky nově otevřené železniční lokálce Pňovany – Bezdrůžice, sjíždělo za účelem vyléčit si své neduhy mnoho hostů. Můžeme tedy usuzovat, že konec 19. století byl jednou z etap konstantinolázeňské prosperity.

Jak jsem již ve své bakalářské práci zmínila, získat informace, které by zmapovaly dění v Konstantinových Lázních, bylo a je neustále velice obtížné. Pokud opomenou historicky – turistického průvodce Zdeňka Procházky,² neexistuje zatím žádná ucelená publikace v českém jazyce, která by se dějinami a společenským životem v Konstantinových Lázních zabývala. Proto jsem opět navázala spolupráci se Státním okresním archivem Tachov a Státním oblastním archivem Plzeň, pracoviště Klášter, kde jsem se snažila nalézt nové informace o dění v Konstantinových Lázních ve 20. století. Při svém bádání jsem měla to

¹ DLAUHY, R. J. *Der CurortBad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876.

² PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezdrůžice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 80-86125-62-9.

šťěstí potkat pana Ing. Jiřího Kalistu, bývalého starostu³ a nynějšího místostarostu Konstantinových Lázní, který se sám ve svém volném čase o dějiny své obce velice zajímá. Čas, který mi věnoval, byl pro mne a mou práci velice přínosný. Nejen jeho, ale i vzpomínky místních občanů na život v obci⁴ za minulého století, mi umožnily rozšířit poznatky o společenském životě Konstantinových Lázní.

Dle mého názoru je aktuálnost tohoto tématu neustále důležitá. Každý z nás nejednou vyhledal lékařskou pomoc, a kdo ví, zdali jednou nebudeme potřebovat služeb, které nám klidné a čisté prostředí Konstantinových Lázní nabízí. Při té příležitosti se budeme moc sblížit s historií této lokality a podívat se na to, jak si pacient svůj ozdravný pobyt v lázeňském středisku užíval. Novinky ohledně aktuálního dění v obci nalezneme na webových stránkách⁵ nebo si je můžeme přečíst v novinovém periodiku, které vychází každý měsíc a nese jméno *Zpravodaj od pramene obce Konstantinovy Lázně*.

Jak jsem zde již uvedla, nebyla dosud sepsána ucelená publikace o lázeňském životě v Konstantinových Lázních a z jistého zájmu samotné obce jsem se spolu se svým vedoucím práce, panem Doc. PhDr. Janem Kiliánem, Ph.D. předběžně domluvila na tom, že se svou diplomovou prací pokusím rozšířit o věcnou faktografii, která by mohla posléze sloužit jako podklad pro možné vydání nové publikace, která by se snažila čtenáři poskytnout informace o společenském žití v Konstantinových Lázních v 19. a 20. století. Proto se v mé diplomové práci nenachází didaktická část a první část této práce je v naprosté shodě s mou bakalářskou prací.

Předkládaná diplomová práce je rozčleněna na dva velké celky. První z nich (část mé bakalářské práce) se zabývá společenským životem Konstantinových Lázní v devatenáctém století a druhý společenským životem Konstantinových Lázní ve století dvacátém.

Druhou část, týkající se společenského života ve dvacátém století, jsem rozdělila do devíti hlavních kapitol, které jsou dále děleny na menší podkapitoly. Tato druhá část začíná nástinem lázeňského života mezi světovými válkami v kapitole číslo sedmnáct, *Lázeňský život mezi světovými válkami*, a je doplněna o vzpomínku paní Burešové na „její temné

³ **Ing. Jiří Kalista:** starosta obce Konstantinovy Lázně v letech 1994 – 1998. Ing. Jiří Kalista, starosta obce Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/jak-je-to-s-historii-obce/kdo-stal-v-cele-obce-a-jake-byly-novinky/>.

⁴ **Obcí** jsou Konstantinovy Lázně od roku 1924.

⁵ Oficiální webové stránky Obce Konstantinovy Lázně. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/>.

dny“ a rok 1938. Následují kapitoly, které mapují život občanů, dětí a významných hudebníků lázní během období první republiky, jako *První česká škola a Významní hudebníci v Konstantinových Lázních*. Další kapitola je věnována období za druhé světové války, kdy se z oblíbeného lázeňského střediska stal vojenský lazaret a provoz lázní byl pro civilní návštěvníky zcela uzavřen. Urychlenou výměnu lázeňských hostů mohu doložit v kronice⁶ pana Pittrofa, kterou v uvedené kapitole cituji jako jeden z hlavních zdrojů. Také nesmím opomenout fakt, že se v Konstantinových Lázních usídlil štáb 16. obrněné divize, který získal pomyslný titul „osvoboditele západu“. Proto mu ve své práci věnuji krátkou podkapitolu. Následuje kapitola týkající se osvobození Konstantinolázeňska a jeho okolí. Tuto kapitolu jsem doplnila o vzpomínku nynějšího občana Konstantinových Lázní, pana Gusty Černého, který zavzpomínal nejen na osvobození obce, ale i na svou mladou slečnu vychovatelku, se kterou se po šedesáti letech znovu setkal, a o vzpomínku amerického vojáka na rok 1945 v Konstantinových Lázních ze sbírky⁷ pana Ing. Jiřího Kalisty.

Nejrozsáhlejší kapitolou se stala kapitola číslo dvacet tři - *Společenský život po roce 1945*. Zde se snažím podat nástin toho, jak se lidé po druhé světové válce snažili pomalu vracet k životu bez války a snažili se vyrovnat s následky tohoto nelehkého období, které navždy poznamenalo nejen jejich životy, ale právě i Konstantinovy Lázně. K návratu do běžného života jim pomáhala vidina v lepší zítřky. Budovatelská euforie z konce války dala za vznik prvním spolkům, besedám a dalším sdružením, které v předválečném období v této oblasti ještě neexistovaly. Obnovena byla i sdružení, která byla založena již před vypuknutím druhé světové války. Spolkovému životu jsem věnovala tři podkapitoly, a to: *Český hasičský sbor dobrovolných hasičů KL*, který byl pro obec důležitý, a to nejen z hlediska bezpečnosti, *Organizovaný sport v Konstantinových lázních*, zabývající se vznikem TJ Sokol v Konstantinových Lázních, dne 14. února 1946, z něhož se posléze utvořilo i fotbalové mužstvo SK Konstantinovy Lázně, které ve své fotbalové historii zaznamenalo mnoho výborných výkonů, a poslední s názvem *Deník loutkového divadla v KL*, která se zabývá společenským životem po druhé světové válce. Informace o prvním loutkovém představení se vážou k roku 1948, přičemž loutková divadelní činnost je v této době spojena s osobou Jaroslava Valtery. Nutno také zmínit jména jako jsou Wagner a Hanuš. Právě oni společně s panem Valterou stáli u zrodu nového loutkového divadla

⁶ Zdroj: Ing. Jiří Kalista. Kronika Pittrof, *Chronik des kurorteskonstantinsbad*.

⁷ FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011.

Osvětové besedy v Konstantinových Lázních, které zahájilo svou činnost dne 29. ledna 1955. Zdrojem informací týkajících se prvních loutkových představení a her je kronika obce Konstantinovy Lázně.⁸

Závěr této práce se věnuje komparaci společenského života v Konstantinových Lázních v 19. a 20. století a Konstantinovým Lázním v současnosti.

Hlavním cílem mé práce je podat nové faktografické poznatky o možném společenském dění v Konstantinových Lázních během 19. a 20. století a ty mezi sebou následně vzájemně porovnat.

⁸ Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

1 HISTORIE ČESKÉHO LÁZEŇSTVÍ

Už od nepaměti hrály velkou roli nejrůznější léčivé zdroje a způsoby terapií, které jsou využívány i v nynější současnosti. Lidé v minulých dobách používali přírodních léčivých zdrojů, pití nejrůznějších vod a koupelí k vyléčení neduhů, které je sužovaly. A proto vznikala léčebná místa v blízkosti vývěrů minerálních a termálních vod, které se využívaly ke koupelím a k popíjení.⁹

Dějiny lázeňství svojí pestrostí zapadají i do historie lékařství, kulturních dějin, ale i do dějin přírodních věd a techniky. K samotnému lázeňství máme nespočetně materiálů, které zahrnují archeologické nálezy bazénů, koupacích van, vodovodů a dalších podobných věcí. Díky antickým autorům, kteří zachytili každodenní život v ozdravných a blahodárných místech ve svých spisech, se mohly v době renesance rozšířit doposud nabyté informace.¹⁰

Lázeňství se nevyvíjelo po celém světě stejnou měrou. Pokud bychom se chtěli podívat do nejstarších dějin, zjistíme, že lázeňství je až na pár výjimek¹¹ evropskou záležitostí. Jestliže opomeneme orientální svět, tak nejstarší tradice se objevují v Itálii, Francii, Německu, Španělsku, Polsku, Rusku a v našich českých zemích.¹²

I přesto, že je české lázeňství o mnoho mladší než například v jižní Evropě a v zemích s antickým nádechem, dokázalo si získat všeobecný věhlas a široké podvědomí. Již v době, kdy se příliš nedbalo o péči o tělo a hygienu, vznikají lázeňské zárodky v Karlových Varech a Teplicích. Období, co jsem nyní měla na mysli, byl středověk. Největšího rozmachu se lázně v Čechách dočkaly mezi 18. a 20. Stoletím,¹³ a to díky zájmu a pokroku ve vědě. Ozdravná místa se začínají měnit pod dohledem stavitelů a architektů, kteří jim dají novoklasicistní, novorenesanční či secesní tvář. Jedná se zejména o hotely a lázeňské domy, parky, kolonády, pavilony a altány, které zpříjemňují poklidnou atmosféru nabízející se po odpočinku.¹⁴ Zejména v 19. století se lázeňství stalo doménou nejvyšších vrstev, kde se velmi často za návštěvou ozdravného pobytu skrývala vhodná příležitost

⁹ KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 11.

¹⁰ Tamtéž, s. 11.

¹¹ **Výjimka:** Čína, Japonsko a Indie. KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 12.

¹² Tamtéž, s. 12.

¹³ Historie Lázeňství. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.lecebne-lazne.cz/cs/ceske-lazenstvi/z-historie-lazenstvi>.

¹⁴ Historie Lázeňství. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.lecebne-lazne.cz/cs/ceske-lazenstvi/z-historie-lazenstvi>.

k navázání nového vztahu nebo k dosažení dobré a výhodné koupě, zkrátka to byla pro mnohé velmi vhodná a příjemná společenská akce.

Největšího rozmachu zažívají lázně před druhou světovou válkou. V této době začaly vznikat zdravotní pojišťovny umožňující využít lázeňskou péči i pro chudší klientelu. Pro méně majetné hosty se začala stavět i skromnější ubytovací zařízení. Lázně byly několik let po skončení druhé světové války znárodněny. Do roku 1989 byla v provozu pouze jediná cestovní kancelář, která byla specializována na lázeňské pobyty. Byla jí CK BALNEA. V západočeských lázních se objevovali zejména návštěvníci z východní Evropy. Po Sametové revoluci se do rukou původních majitelů dostaly jejich lázeňské objekty.¹⁵

¹⁵ Historie českého lázeňství. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na http://www.mojeseminarky.cz/files/files_98455973.pdf.

2 HISTORICKÝ VÝVOJ BEZDRUŽIC

Úplně první zmínku o této lokalitě máme díky kladrubskému falzu, kde se můžeme dočíst nejstarší jména vsí tohoto regionu. V podstatě se jedná o výčet majetku, který daroval kníže Vladislav I. kladrubskému klášteru. Z okolí Bezdručic tu jsou zmíněné oblasti Cebiv, Čeliv, Kamýk, Bezemín a Milkov.¹⁶ Nesmím opomenout darovací listinu velmože Kojaty, který jmenoval další vesničky v této oblasti. Těmi byly Kokašice, Domaslav, Zádub, Krasíkov, Polžice, Kohoutov, a Dolní Jamné.¹⁷ V roce 1227 odkázal ves Bezdručice svým sloužícím Vojslavovi a Bohuslavovi. Mezi dalšími známými majiteli bychom mohli najít Vyšemíra z Bezdručic, což byl jeden z potomků Kojatových služebníků. Přesnější informace o majiteli této lokality máme až od třetího vlastníka vsi, Buška z Bezdručic. Je považován za předka pozdějších Harantů z Polžic a Bezdručic.¹⁸

S názvem jednoho z prvních hradů na tomto území se setkáváme již v roce 1252. Hlavní dominantou celé oblasti se stal hrad Švamberk. Ve 13. a 14. století zde vznikala další známá sídla jako Gutštejn, Bezdručice a Falkenštejn. Mimo nich se objevily i menší usedlosti drobné šlechty, které doutvořily ráz středověké krajiny. Po celé 14. a 15. století byla majetková údržba tohoto regionu rozdělena mezi tři nejvlivnější šlechtické rody, jimiž byli Kolovratové ovládající oblast Bezdručice po dobu pěti generací až do roku 1540. Dále Švamberkové s Gutštejny, kteří řídili správu ze svých rodových hradů. Z období husitských válek je nutno zmínit další významné události. Jednou z nich bylo dobytí hradu Švamberk husity. Poté dochází i k následnému zajištění pána hradu, Bohuslava ze Švamberka. V roce 1422 se Janu Žižkovi podařilo obsadit hrad Gutštejn. Následné období nebylo příliš příznivé a postupně docházelo k zániku drobných, zemanských statků.¹⁹

Prvním z rodu Kolovratů byl Purkart. Ten měl dva syny, Purkarta II. a Jana. Oba dva bojovali po boku císaře Zikmunda na katolické straně a později od něj byli štědře obdarováni. O dalších osudech dvou bratrů moc nevíme, nejspíše zahynuli v nějaké lokální bitvě. Správy nad panstvím se poté ujal Purkartův II. syn, Jan z Kolovrat a Bezdručic. I on byl podřízen ryšavému králi. Díky jeho prozíravosti byly Bezdručice povýšeny na

¹⁶ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezdručice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998. s. 13.

¹⁷ Tamtéž, s. 13.

¹⁸ Tamtéž, s. 17.

¹⁹ Tamtéž, s. 13.

městečko králem Jiřím z Poděbrad a zanedlouho byl z pečetidla, jež používali měšťané, odvozen i městský znak.²⁰

Na krátký čas se v Bezručicích po Janovi ujal vlády jeho syn, Purkart III. Ten ale nevěnoval vladaření příliš dlouhý čas, jelikož přestoupil na duchovní dráhu. Panství převzal další ze synů, Jiří z Kolovrat a Bezručic. Ten byl v roce 1511 povýšen do stavu panského a daroval městu určité výsady. Po morové epidemii, která v Bezručicích propukla, Jiří umírá a k vládě se dostává jeho manželka, Alžběta z Fictumi. Tato žena nespravuje panství dlouho. Synovec Jiřího Kolovrata Jetřich ho prodává za 6 300 kop českých grošů Hanušovi Elpognarovi²¹ z Dolního Šenfeldu. Podnikavý Hanuš Elpognar byl katolického vyznání a za své vlády se snažil prosadit o vybudování vodovodu, jenž měl do Bezručic přivést vodu z okolních měst. Po jeho smrti odkázal majetek svým dvěma synům, Jiřímu a Kašparovi. Ti ale umírají o tři roky později a panství odkupuje Jáchym ze Švamberka na Rabštejně a Kynžvartě.²²

V zemědělském městečku Bezručice docházelo v 2. polovině 16. století k řemeslnému rozvoji. Cechovní privilegium získali především bednáři, ševci, kuželuhové a kováři. V období třicetileté války, konkrétně v bitvě na Bílé hoře, zůstali Švamberkové věrni císaři a městečko bylo vypáleno švédskými žoldněři. Po smrti Jana Bedřicha ze Švamberka získal panství švagr, později i manžel jeho ženy, Jan Kryštof Ferdinand z Heissensteina. Za jeho vlády vypuklo na panství nevolnické povstání, které bylo velmi tvrdě potlačeno na zdejším Ovčím vrchu²³ v roce 1680. Jedna z jeho dcer prodala část Bezručic Jiřímu Jindřichovi ze Stadionu a ten poté prodal panství kněžně Marii Gertrudě Berlepschové. Ta se podílela na přestavbě bezručického zámku a kostela.²⁴

Neblahé řádění a válečné konflikty, které doprovázely třicetiletou válku, ovlivnily a dokončily jev, který vyměnil české obyvatelstvo za německé osadníky, a ti postupem času získali bezručické panství a vlastnili jej až do konce druhé světové války. V roce 1711 se

²⁰ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezručice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998. s. 17.

²¹ **Elpognarové z Dolního Šenfeldu** pocházeli z rodu loketských patriciů a zbohatli na dolování drahých kovů. Elpognarové z Dolního Šenfeldu. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.virtualtravel.cz/bezrucice.html>.

²² PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezručice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998. s. 19.

²³ **Ovčí vrch 1680** byla zde ukončena vlna selských bouří. Dnes je na místě střetu památník z roku 1936. Nevolnické povstání v roce 1680. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/stopy-minulosti-v-okoli/ovci-vrch/>.

²⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezručice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998. s. 19.

novým majitelem stal říšský kníže, Maxmilián Karel Löwenstein. V období vlády tohoto rodu se na panství vystřídalo celkem sedm generací, jež začaly s postupným rozšiřováním lokality. Už Maxmilián Karel rozšířil městečko o jeho původní statky, Švamberk, Gutštejn a Cebiv. K nim přikoupil další majitel, Dominik Markvart, rozsáhlé borské panství, které sloužilo jako centrum löwensteinských statků v západních Čechách.²⁵ V roce 1730 stihlo město neštěstí v podobě velkého požáru, který poškodil jeho značnou část. Měšťané na úkor dalším ohnivým nebezpečím nechali na náměstí vztyčit sochu sv. Floriána.²⁶

Mezi další vlastníky Bezdržic patřil Karel Tomáš. Původně byl císařským polním maršálem a vedl velmi nákladný život. On sám se rád zdržoval na císařském dvoře, a tak správu města měli v rukou vykutálení úředníci. Vytvořil z panství tzv. svěřenectví, které měl dědit nejstarší potomek rodu. Zmínku o Bezdržickém panství můžeme nalézt také mezi údaji tereziánského katastru. V tuto dobu spadalo pod faru v Čelivi a žilo zde 51 hospodářů.²⁷ Nejvlivnějším byl žid Samuel Sinay, který byl nájemcem zdejší textilní manufaktury.²⁸ Nacházely zde obživu i tři židovské rodiny.

V 18. století se panství ujímá synovec Karla Tomáše Löwensteina, Dominik Konstantin. Díky němu dochází k prozkoumání minerálních pramenů. Snažil se tuto lokalitu otevřít nerostným surovinám. Ze začátku se mu dařilo, ale postupem času nechával všechny štoly a šachty zasypat. Další století bylo pro Bezdržice stoletím nešťastným. Městečko zasáhla tyfová epidemie, požár, který zničil řadu usedlostí, a zasáhla ho i větrná smršť, která odnesla střechu bezdržického zámečku.²⁹

Dalším z Löwensteinů, který vlastnil panství, byl syn Dominika Konstantina, kníže Karel Tomáš Ludvík Josef Konstantin. Ten se v kruhu šlechty proslavil svou šlechtností a křesťanskou dobročinností. Mezi jeho mnohá vyznamenání patřil i řád zlatého rouna. Dalším ze zástupců Löwensteinů se stal vnuk knížete, Karel Jindřich Arnošt František. V německých zemích se stal hlavní vůdčí osobností křesťansko-sociálního hnutí. V roce

²⁵ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezdržice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998. s. 21.

²⁶ Tamtéž, s. 21.

²⁷ Tamtéž, s. 21.

²⁸ Tamtéž, s. 22.

²⁹ Tamtéž, s. 24.

1906 vstupuje v holandském Veneloo do dominikánského kláštera a panství předává nejstaršímu synovi Aloisovi. Ten ho vlastní až do doby odsunu německého obyvatelstva.³⁰

Na počátku 19. století dochází k rozvoji nové oblasti, kterou dnes můžeme znát pod názvem Konstantinovy Lázně. Svého vrcholu dosáhly až v 1. polovině 20. století. Nově vzniklé léčebné středisko se potýkalo s řadou problémů. Ze všech českých lázeňských oblastí se řadí mezi nejmladší. Tyto lázně byly za svého času hojně navštěvovány německým obyvatelstvem, a tak se veškerá dokumentace či materiály nacházejí v němčině. Po druhé světové válce bylo ale veškeré německé obyvatelstvo posláno transportem do Německa a toto území si získávalo zpět svůj český charakter.

³⁰ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezdrůžice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998. s. 25.

3 KONSTANTINOVY LÁZNĚ

Konstantinovy Lázně se původně nazývaly Lázně Nová Ves. U Nové Vsi u Bezdruzic vyvěral již v 16. století na polích minerální pramen. Ten byl především využíván k příležitostným koupelím pro posílení těla zdejších obyvatel, kteří o jeho účinných schopnostech ještě nevěděli.³¹

Na území dnešních Konstantinových Lázní probíhalo v 18. století důkladné mapování geologického složení půdy a na bezdružickém panství vypukla tzv. zlatá horečka. V tuto dobu spadá území pod správu knížete Konstantina Dominika Löwensteina – Wertheima. Tento majitel mající na svoji dobu moderní smýšlení projevil velikou pozornost o geologický průzkum, který měl odhalit velická naleziště uhlí. Po prokázání nepravdy nadneseného množství nerostného bohatství Bezdruzic, se rozhodl oblast využít k léčebným účelům.³² Kníže si nechal v roce 1809 vypracovat posudky o vhodnosti využití pramenů od tepelského klášterního lékaře, Johanna Josefa Nehra,³³ jenž byl znám jako lékařský zakladatel Mariánských Lázní. Ten se vyjádřil velmi pozitivně ve věci využití oblasti k lázeňství. Lokalita bohužel zasahovala i na jiné než knížecí pozemky, a tak se pokusil vyjednávat se sedláky o její odkoupení. Konstantin Löwenstein se bohužel setkal s velkým odporem, a také s velmi přehnanými požadavky, které mu majitelé území předložili. Požadovali, aby byli zbaveni povinnosti vůči vrchnosti. Kníže na vyžádané výroky nepřistoupil, a tak se sedláci rozhodli v lázeňství podnikat sami.³⁴

Můžeme říci, že kapitola této lázeňské lokality se začala psát kolem roku 1803. Nacházel se zde bezdružický zámek, který byl majetkem zde vládnoucího knížete Löwensteina. Zřícenina³⁵ nacházející se částečně v rozkladu byla upravena do novostavby a nyní slouží jako sídlo okresního soudu a finančního úřadu. Od tohoto zámku se linul park, který návštěvníka zavedl k okresnímu městu Bezdruzice. Mezi tímto městem a pozorovatelem leží rybník, k němuž patří velká zahrada, v níž se nacházela dřevěná bouda. Tato lázeňská budova byla postavena právě v již zmíněném roce 1803 v blízkosti pramene,

³¹ SOkA Tachov, Ročenka SOAV, Konstantinovy Lázně – písemnosti jediného lázeňského města na okrese Tachov, Plzeň, 2008. s. 121.

³² Tamtéž, s. 121.

³³ BUCHAROVIC, Stanislav a WIESER, Stanislav. *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Nakladatelství Libri, 2001. s. 159.

³⁴ SOkA Tachov, Ročenka SOAV, Konstantinovy Lázně – písemnosti jediného lázeňského města na okrese Tachov, Plzeň, 2008. s. 121.

³⁵ DLAUHY, R. J. *Der CurortBad Neudorf (Constantinsba): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 6.

který byl označován „Smerdaken neboli Smrad'och“.³⁶ Pro pacienty, kterým se zdála budova nevyhovující, a pro obyvatele, kteří jevíli veliký zájem o zdravotní koupele a kterým už nestačila jednoduchá dřevěná stavba, se v roce 1812 – 1819 postavila nákladnější budova, která byla později nazývána jako Staré lázně. Tato jednopatrová stavba měla mansardovou střechu a obsahovala 22 pokojů, 5 koupelových kabin a jídelnu.³⁷

Krásná, nová a modernější budova byla postavena v blízkosti pramenů, ale jak se ukázalo, pro sedláky se začínala stávat více a více finančně neúnosná. Majitelé půdy si na samotnou stavbu museli vypůjčit, avšak jejich počáteční iluze neodpovídaly jak příjmům, tak vynaloženým nákladům, a tak se velmi rychle ocitli ve finanční krizi. Sedlákům nezbyvalo nic jiného, než se dohodnout s vrchností a lázně jim odprodat.³⁸

Kníže Karel Löwenstein napoprvé nabídku odmítl, ale 6. června v roce 1835 je koupil za 1843 zlatých.³⁹ Tato lokalita si poté velmi rychle získala své pacienty, a to hlavně díky léčbě pomocí rašelinových koupelí a zábalů. Kníže rozkázal, aby byly lázně pronajaty pachtýřům bezplatně a veškeré úpravy měly být uhrazeny šlechtným majitelem. Uložil jim pouze jednu podmínku, a to takovou, aby lázně poskytovaly služby chudým bezplatně a nemajetným za nízké ceny.⁴⁰

Díky takovému činu se lázně otevřely všem návštěvníkům, blahodárné účinky rašelinových koupelí se rychle rozkřikly do blízkého i dalekého okolí, a pacientů začalo v lázních přibývat. Tento úkol si vzal na starost hospodářský rada, pan Reinhard Müller z Bezdruzic.⁴¹ Ten na daný úkol vynaložil celou svou energii. Jelikož ale záliba knížecího rodu Löwensteinů neubírala směr k rozkvětu lázní, docházelo k častým pronájmům. Knížeti Karlovi Löwensteinovi nesmíme ale opomenout vybudování první kolonády,

³⁶ ANDERLE, Jan, VARHANÍK, Jiří, DURDÍK, Tomáš, EBEL, Martin, KAREL, Tomáš, ŠKABRADA, Jiří a NOVÁČEK, Karel. *Dějiny staveb 2009: sborník vybraných referátů z konference*. Nečtiny 20. - 22. března 2009. Plzeň: Klub Augusta Sedláčka, 2009. s. 179.

³⁷ Tamtéž, s. 180.

³⁸ SOkA Tachov, Ročenka SOAV, Konstantinovy Lázně – písemnosti jediného lázeňského města na okrese Tachov, Plzeň, 2008. s. 121.

³⁹ Historie Konstantinových Lázní. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/jak-to-vubec-kdysi-zacalo/>.

⁴⁰ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlahy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 9.

⁴¹ Tamtéž, s. 10.

parku, nové komunikace, a také toho, že nechal prozkoumat další prameny pražskému chemikovi, doktorovi Josefovi Lerchovi.⁴²

Význam lázní začal ale i tak upadat. Pro další vývoj je velice důležitý rok 1872, ve kterém bylo lázeňské středisko odkoupeno plzeňskou společností. Ta lázním vdechla nový impuls do života, a ty se tak postupně začaly přeměňovat ve stavební pozemky a parky, které zvýšily návštěvnost místa. Opět docházelo k důkladné analýze minerálních pramenů a docházelo se k velmi pozitivním výsledkům, které zaručily lázním potřebný úspěch. Ledabylý přístup předchozích nájemníků uvedl majitele před těžké rozhodnutí. Nabízela se jim tři možná řešení.⁴³ Pan Miroslav Vetrák je ve své práci popsal takto: „*Lázně zcela zrušit, dále rekonstruovat, což by si vyžádalo nemalé finanční prostředky, či je přeměnit na samotně působící subjekt.*“ Rod Löwensteinů se po dlouhém smýšlení rozhodl majetek prodat.⁴⁴

Lázně se v roce 1872 dostaly pod plzeňskou společnost, která byla zastoupena hostinským, Karlem Giebischem. Ovšem důležitější, a pro nás zajímavější, osobností byla ta, která se do čela společnosti prosadila o něco později. Byl jím JUDr. Franz Pankratz – majitel uhelných dolů v Nýřanech a poslanec říšského sněmu. Tento obchodník přinesl do lázní podnikatelského ducha a vyzvedl je na velmi slibnou úroveň.⁴⁵ Byl to právě on, kdo nechal o rok později postavit novou dvoupatrovou lázeňskou budovu a rozšířit park, ve kterém se nacházelo pět pramenů: *František, Karel, Žofie, Gisela a Skalní.*⁴⁶ Také nechal zmodernizovat kolonádu. Lázně tak začínaly opravdu žít. V roce 1876 se nechaly dělat nové rozborů pramenů, na kterých se podílel pan Fresenius.⁴⁷ V lázních se neustále budovalo. V roce 1900 zde nechala manželka doktora Pankratze postavit mariánskou kapli⁴⁸ a do tohoto roku se kromě oficiálního názvu Lázně Nová Ves začal používat i

⁴² BUCHAROVIC, Stanislav a WIESER, Stanislav. *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Nakladatelství Libri, 2001. s. 159.

⁴³ SOKA Tachov, Ročenka SOAV, Konstantinovy Lázně – písemnosti jediného lázeňského města na okrese Tachov, Plzeň, 2008. s. 121.

⁴⁴ Tamtéž, s. 121.

⁴⁵ Tamtéž, s. 122.

⁴⁶ BUCHAROVIC, Stanislav a WIESER, Stanislav. *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Nakladatelství Libri, 2001. s. 158.

⁴⁷ Tamtéž, s. 159.

⁴⁸ **Mariánská kaple** byla postavena zednickým mistrem Martinem Broschem z Břetislavi za 3 500 zlatých. Vysvěcena byla farářem Nagerlem ze sousední farnosti Okrouhlé Hradiště. Historie Konstantinových Lázní. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/jak-to-vubec-kdysi-zacalo/>.

zlidovělý název - Konstantinovy Lázně. Ten ho postupně vytlačil a již od roku 1913 se používal jako oficiální.⁴⁹

Od roku 1901 mají Konstantinovy Lázně možnost připojení se k železniční síti, což bylo podle mého názoru velmi přínosné. Díky tomuto způsobu dopravy mohli do lázní začít jezdit i lidé z dalekého okolí a ciziny. Tomu se samozřejmě musela přizpůsobit i samotná výstavba. Začínaly se stavět nové residence, hotely a penziony. V roce 1924 se lázně samosprávně osamostatnily.

Jak nám již samotný název Konstantinových Lázní napovídá, vychází ze jména zakladatele a průkopníka lázeňství na panství Bezručice. Jedná se tedy o zde již zmiňovaného Konstantina Dominika Löwensteina – Wertheima.

⁴⁹ SOkA Tachov, Ročenka SOAV, Konstantinovy Lázně – písemnosti jediného lázeňského města na okrese Tachov, Plzeň, 2008. s. 122.

4 NOVÉ LÁZNĚ

Nové lázně, neboli Curhaus, tvořila dvoupatrová vysoká protáhlá budova, která měla hlavní trakt směrem na park a na bohaté hvozdy Hradištského vrchu. Tato klasicistní budova byla postavena v roce 1873.⁵⁰

U vstupu se nacházela správní kancelář a také vrátnice,⁵¹ přes kterou pacienti procházeli do veliké haly. Po překročení prahu venkovních dveří se před námi objevilo široké, stavěné schodiště a po stranách, vpravo i vlevo, dlouhé, světlé chodby. Jestliže jsme se vydali po koberci po pravé straně, ocitli jsme se v dlouhé chodbě, kde se nacházela řada léčivých koupelen, kde jsme mohli využít rašelinových, železitých a sirovodných lázní. Druhá strana byla zejména využita k obývací části. Na konci této chodby jsme vstoupili do velkého sálu a restaurace, ke které se přidružovala další menší restaurační zařízení. Stejným směrem se nacházely i kuchyně a místnost pro uskladnění potravin.⁵²

Pokud jsme se vrátili ke vstupu a vystoupali po širokém schodišti do prvního patra, objevily se před námi prostory pro čítárnu a hernu, ve kterých se dal, zejména pro pány, velmi příjemně strávit volný čas. Místnost čítárny byla velmi vysoká a světlo sem pronikalo přes velká okna. Ze stropu visely tři osmiramenné lustry, které sloužily k dostatečnému osvětlení. Místnost byla vybavena pohovkami, před kterými byly umístěny malé nebo velké židle elegantního rázu, které obklopovaly mramorové stolky. Stěny sálu a obytný prostor zdobily zrcadla, krásné obrazy, klavír a kulečnický stůl, který se stal dominantou celého prostoru. Obývací pokoje byly vybaveny také velice noblesně. Nacházel se tam damaškový nábytek, jemné ložní prádlo, které spolu s pružinovými matracemi zdobilo postel. Celkovou eleganci zde podtrhl porcelánový set a především záclonky, které na vysokých oknech nesměly chybět. Ve druhém patře se nacházely pouze pokoje pro hosty.⁵³

Poté, co jsme se prošli po hlavní budově, odeberme se tedy přes schodiště na nádvoří, kde se naproti kuchyni nacházela restaurace a sklep. Stavitel těchto dvou budov se nechal inspirovat americkým stylem.⁵⁴ Dále se zde nacházely prostory na uskladnění uhlí, dříví a domek ve tvaru čtverce, kde byl umístěn velký kotel na páru, kovárna strojníka a převod

⁵⁰ ANDERLE, Jan, VARHANÍK, Jiří, DURDÍK, Tomáš, EBEL, Martin, KAREL, Tomáš, ŠKABRADA, Jiří a NOVÁČEK, Karel. *Dějiny staveb 2009: sborník vybraných referátů z konference*. Nečtiny 20. - 22. března 2009. Plzeň: Klub Augusta Sedláčka, 2009. s. 180.

⁵¹ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 12.

⁵² Tamtéž, s. 12.

⁵³ Tamtéž, s. 13.

⁵⁴ Tamtéž, s. 13.

k rezervoáru minerálních vod. Díky tomuto převodu se mohla s pomocí parního stroje pumpovat voda do van. Dům dále obsahoval přehříváč, parní pumpu a různé vody, které se nacházely v kádích a litinových rezervoárech. Ty byly přiváděny pomocí velkého potrubí z okolních městeček do starých lázní a odtud poté do lázní nových, kde se potrubí začalo rozdvíjet. Jedna část vedla přímo do dvou již výše zmíněných rezervoárů. V jednom z nich se nacházela voda chladná a ve druhém byla voda ohřívána pomocí spirálového potrubí. Druhá část potrubí vedla do lázeňské budovy, ta měla za úkol obstarat vodu na anglických toaletách. Z Rudolfova pramene vedlo také potrubí s minerální vodou, které se používalo v sířičitých a rašelinových koupelích. Třetí potrubí bylo pro železitou vodu, která byla pumpovaná do menší nádrže k okamžitému použití.⁵⁵

Hlavním lázeňským domem byl Curhaus již od roku 1872. V roce 1928 byl přestaven do současné dvoupatrové budovy. Nový název získal v roce 1965 dle pražského profesora a významného kardiologa MUDr. Bohumila Prusíka.⁵⁶

⁵⁵ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 14.

⁵⁶ ANDERLE, Jan, VARHANÍK, Jiří, DURDÍK, Tomáš, EBEL, Martin, KAREL, Tomáš, ŠKABRADA, Jiří a NOVÁČEK, Karel. *Dějiny staveb 2009: sborník vybraných referátů z konference*. Nečtiny 20. - 22. března 2009. Plzeň: Klub Augusta Sedláčka, 2009. s. 180.

5 VÝVOJ SPRÁVY LÖWENSTEINSKÝCH VELKOSTATKŮ V ČECHÁCH

Löwensteinové pocházeli z jihoněmeckého rodu a k nám do Čech přicházejí na počátku 18. století. Jejich hrabství Löwenstein ve Württenbersku u Heilbronu rozšířili v roce 1574 sňatkem o hrabství Wertheim ve Středním Pomohání, který se situuje na soutoku řek Mohan a Tauber. Své panství zvětšili také v Belgii o území Rochefort. V roce 1494 byl rod povýšen do říšského hraběcího stavu a v roce 1611 se rozdělil na dvě větve. Tou první, a tedy starší, byla větev Löwenstein - Werthaim – Freudenberg. Její církevní orientace byla evangelistická. Ta byla přijata do bavorského a württenberského knížecího stavu.⁵⁷

Druhou linií rodu byla linie Löwenstein – Werthaim – Rosenberg. Tato mladší katolická větev se začala usazovat v Čechách a dosáhla titulu říšských knížat. Löwensteinové nebyli nijak význačně činní ve veřejném životě, ale v 19. století se někteří její členové aktivně podíleli na německém katolickém hnutí. O osudech starší linie rodu nejsou zatím žádné informace. Víme pouze to, že se v 19. století nacházeli na území Moravy.⁵⁸

Mezi zástupce mladší linie rodu patřil Maxmilián Karel Löwenstein – Wertheim. Ten zakoupil menší statky Krasíkov, Gutštejn a Cebiv v plzeňském kraji od Jana Josefa z Vrby. Dále koupil od Gertrudy Berlepschové statky Bezdružice a ty poté spojil v jedno panství. Takto se začínají Löwensteinové rozrůstat v Čechách. Další rozšíření statků proběhlo tehdy, když si knížecí rod koupil další panství. A tím byl Bor u Tachova, od Jana Karla z Gotsen.⁵⁹ Sjednocením statků pod křídla Löwensteinů byly opět dány dohromady západočeské velkostatky rodu Švamberků.⁶⁰

Rozšiřování ale nebralo konce. K Boru u Tachova byl připojen další statek, a to Bernartice a o něco později Olešná u Vidic. Löwensteinové se tak tímto stali vlastníky značného komplexu pozemků, které si ještě upevnili zřízením fideikomisu. Löwensteinům také nakrátko patřilo panství Horažďovice a posléze začal tento rod uvažovat o koupi panství a statků Třebel – Trpisty a Slavice. Kdyby je zakoupili, byla by geograficky spojena dvě nejdůležitější česká panství, a to Bor a Bezdružice. Jelikož byl rod německý,

⁵⁷ SOA Plzeň – pracoviště Klášter 101, fond Löwensteinové, Ústřední správa Löwensteinských velkostatků v Čechách 1652 – 1945, č. kart. 88, z roku 1963, Klatovy. Nestr.

⁵⁸ Tamtéž, Nestr.

⁵⁹ SOA Plzeň – pracoviště Klášter 101, fond Löwensteinové, Velkostatek Bor 1581 – 1943, č. kart. 88, z roku 1962, Klatovy. Nestr.

⁶⁰ SOA Plzeň – pracoviště Klášter 101, fond Löwensteinové, Ústřední správa Löwensteinských velkostatků v Čechách 1652 – 1945, č. kart. 88, z roku 1963, Klatovy. Nestr.

byly veškeré české velkostatky spravovány přímo z německého Wertheimu a z Norimberka.⁶¹

Ve druhé polovině 18. a počátkem 19. století docházelo k postupnému úpadku panství Bor a Bezdrůžice. Löwensteinové se usilovně snažili najít cestu k lepšímu hospodaření na jejich statcích, a proto bylo v roce 1787 zřízeno Generální ředitelství, které mělo dohlédnout na fideikomisní velkostatky. General – Direktion sloužilo jako jednotící úřad, který má sídlo v Německu dodnes.⁶²

Období, ve kterém se na českém území nachází rozkvět panství Löwensteinů, je ale také doba francouzské buržoazní revoluce a řádících napoleonských válek. Ty zapříčinily, že katolická větev Löwensteinů ztratila svá hrabství Puttlingen a Rochefort. Záhy po ztrátě získávají výhodná panství Rothenfels a opatství v Bronnbachu, obojí nedaleko Wertheimu.⁶³

Českým panstvím začíná být ve 2. desetiletí 19. století přikládána větší důležitost a pro jejich správu byla v Boru u Tachova vytvořena Hospodářská inspekce, která se později přeměnila v Ústřední správu Löwensteinských statků. Ta se začíná postupně vyvíjet a z jejích složek se začínají stávat samostatné úřady. Nejdůležitější z nich byla účetní revize, která shromažďovala značnou část agendy centrálních orgánů. Z ní se na začátku 20. století oddělil patronátní úřad. Mezi další části správy byly pokladny, jako hlavní, vdovská, zápůjčková, úvěrní. Také nesmím zapomenout na stavební úřad. Ústřední správa si tuto organizaci udržela až do roku 1945. Do roku 1848 nevybočuje správa jednotlivých velkostatků ze zažitých správních forem feudálního panství.⁶⁴

Panství se skládala z původních statků, které byly zřizovány hospodářskými, důchodními, purkrabskými a lesními úřady. Až na Líšňany, měl každý velkostatek lesní úřad a správy pro rybníční hospodaření.⁶⁵

Z ústřední správy Löwensteinů můžeme také vyčíst, že v roce 1938 patřilo mladší linii v Čechách 83 měst a vesnic. Z toho 38 dvorů, které si Löwensteinové spravovali ve vlastní režii, dále 2 pronajaté dvory, 16 lesních revírů a další řada drobných průmyslových

⁶¹ SOA Plzeň – pracoviště Klášter 101, fond Löwensteinové, Ústřední správa Löwensteinských velkostatků v Čechách 1652 – 1945, č. kart. 88, z roku 1963, Klatovy. nestr.

⁶² Tamtéž, nestr.

⁶³ Tamtéž, nestr.

⁶⁴ Tamtéž, nestr.

⁶⁵ Tamtéž, nestr.

podniků. K tomuto majetku během 19. století přibyl statek Kopec se třemi dvory, pilou, mlýnem a pivovarem. Získali také samostatný lodní velkostatek Líš'any, který ukrýval šest dvorů a dva lesní revíry. K němu získali i malý statek Lipno.⁶⁶

V západních Čechách vlastnili Löwensteinové kolem 9 918 hektarů dominikální půdy a dohromady i s rustikální 28 206 hektarů. Rozsah dominikálních pozemků se do roku 1906 zvětšil o 3 980 hektarů půdy. Nárůst majetku můžeme vypočítat do první pozemkové reformy.⁶⁷

V letech buržoazní ČSR přiznávají Löwensteinové ke zdanění asi 20 milionů korun čistého jmění. Z toho podléhá 13 938 hektarů pozemkové reformě, která jim v roce 1933 ponechala 1085 hektarů. Informace o osudu celého komplexu za okupace nejsou zatím žádné. Známo je jen to, že po druhé světové válce byly, tak jako ostatní velkostatky, znárodněny, a tím zanikla i jejich Ústřední správa.⁶⁸

⁶⁶ SOA Plzeň – pracoviště Klášter 101, fond Löwensteinové, Ústřední správa Löwensteinských velkostatků v Čechách 1652 – 1945, č. kart. 88, z roku 1963, Klatovy. nestr.

⁶⁷ Tamtéž, nestr.

⁶⁸ Tamtéž, nestr.

6 POLOHA A KLIMATICKÉ POMĚRY LÁZEŇSKÉHO MÍSTA

Nedaleko okresního města Bezdruzice, nacházejícího se v západních⁶⁹ Čechách, v bývalém chebském kraji leží Konstantinovy Lázně. Nacházejí se na odbočce hlavní tratě Plzeň – Cheb. Do Lázní se dá dojet vlakem nebo autem. Cesta ze stanice Teplá, která se nachází na místní dráze mezi Mariánskými Lázněmi a Karlovými Vary, trvá necelých 20 minut, ze stanice Stříbro⁷⁰ 30 minut.

Okolní krajina lázeňského místa je lemována lesnatým údolím, které se od jihu a východu mírně svažuje a na severozápadě se setkáváme s výběžky Císařského lesa, které chrání náhorní rovinu. Průměrná výška nad mořem je asi 500 metrů. Veškerý lesnatý porost, který pokrývá půdu tohoto okresu, je jehličnatý.⁷¹

Díky chráněné poloze je zde velmi příznivé podnebí. Nejlepší důkaz o zdravé poloze lázní je, že se zde doposud nevyskytla cholera či epidemie, a proto nebylo okolí nikdy postiženo velkou ztrátou na životech, které tyto nemoci způsobují. Podle dočtených materiálů můžeme říci, že horský vzduch v Konstantinových Lázních je nejčistší a teplota zde nepodléhá chladným a mimořádným změnám.⁷²

Lázeňský ústav leží blízko zalesněné Hradištské hory, která se nachází v údolí. Tato budova poskytovala v 19. století veškeré pohodlí, jakým při koupeli byla teplá a studená voda, ústřední topení, které bylo zavedené do všech pokojů. Dále se zde nachází světelné signálové zařízení, telefon, který je v každém poschodí a výtah pro nemocné.⁷³

Konstantinovy Lázně v sobě ukrývají všechny potřebné klady k ozdravnému pobytu a mohou být také doporučeny jako místo pro krásně strávený letní pobyt.⁷⁴

⁶⁹ Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 2.

⁷⁰ **Stanice Stříbro** je označována jako dráha císaře Františka Josefa I. (1830 - 1916). DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 1.

⁷¹ Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 2

⁷² Tamtéž, s. 2.

⁷³ Tamtéž, s. 3.

⁷⁴ Tamtéž, s. 3.

7 PRAMENY

Už z dob minulých byly prameny pro západní Čechy charakteristické, lidé je velmi často využívali, aniž by tušili, jakou ozdravnou moc vůbec mají. Okolo lázní se rozprostírá rozsáhlý park,⁷⁵ kde ve vzdálenosti asi 50 kroků od lázeňské budovy nalézáme prameny s léčivou vodou. V blízkosti této budovy stojí zastřešená kolonáda, ze které se nám naskytne ojedinělý výhled na hradní zříceninu Schwamberg. Dnes je nám známo sedm pramenů, a to *Karlův, Františkův, Žofin, Skalní, Giselin, Žiháný a Rudolfův pramen*. Jejich stálá teplota je 8 0 R⁷⁶ a léčí se s nimi choroby kardiovaskulárního systému a pohybového aparátu.⁷⁷

Dvorní rada Fresenius se o minerálních pramenech v Konstantinových Lázních vyjádřil takto:

„Prameny Konstantinových Lázní mají největší podobu s prameny Schwalbašskými. Přesto jest jejich nejsilnější, ocelové zřídlo, pokud se týče obsahu uhličitého železitého kyslíčnicku předstižen Františkovým pramenem a ještě ve vyšším stupni pramenem Karlovým. Z rozboru lze lehko seznati, že Konstantinovy Lázně mají ve svých železitých pramenech skutečný poklad, který člověku, potřebujícímu železa a lázni, přináší právě požehnání.“⁷⁸

⁷⁵ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 2.

⁷⁶ Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 4.

⁷⁷ BUCCHAROVIČ, Stanislav a WIESER, Stanislav. *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Nakladatelství Libri, 2001. s. 158.

⁷⁸ Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 4.

8 ROZBOR PRAMENŮ

Přehledně sestavené analytické výsledky ocelitých pramenů Konstantinových Lázní.

Rozbor pramenů					
	Karlův pramen	Františkův	Žofiin	Gizelin	Skalní pramen
Uhličitan sodnatý	3,95495	2,88341	2,92502	2,22916	2,28572
Uhličitan lithnatý	0,04239	0,03018	0,04797	0,02903	0,03064
Síran vápenatý	0,25191	0,21405	0,20931	0,18275	0,25764
Chlorkalium	0,17472	0,09533	0,09302	0,07358	0,08961
Chlornatrium	1,01809	0,7672	0,82881	0,56639	0,57795
Bromnatrium	0,00795	0,00373	0,00294	0,00321	0,00334
Jodnatrium	0,00005	0,00004	0,00004	0,00006	0,00006
Fosforečnan sodnatý	0,02234	0,02241	0,02477	0,02	0,02838
Uhličitan vápenatý	2,4914	1,5768	1,34735	1,06331	1,52336
Uhličitan barnatý	0,00306	0,00228	0,00352	0,00279	0,00329
Uhličitan hořečnatý	2,80332	2,1623	2,1385	1,50339	1,94438
Uhlič. kysličniko-železnatý	0,91513	0,88069	0,77411	0,72212	0,73728
Uhlič. kyslič. - hořečnatý	0,03683	0,03928	0,03882	0,03972	0,03610
Fosforečnan hlinitý	0,00436	0,00376	0,00456	0,00672	0,00533
Křemičitá kyselina	0,70016	0,64961	0,65092	0,59426	0,62697
Součet všech pevných součástí	12,42666	9,33107	9,08966	7,03679	8,15000
Volné kyseliny uhličitě	27,74949	26,64254	25,5279	24,7518	25,92354
Součet všech součástí	40,17615	35,97361	34,6176	31,7886	34,07354

Rozbor podle dvorního rady R. Fresenia z roku 1876.⁷⁹

⁷⁹ Lázeňský občasník. Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní. Cheb: G. Adler, 1928. s. 4.

9 SLATINY KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍ

O slatině půdě Konstantinových Lázní se vyjádřil profesor Lerch,⁸⁰ jenž ji na základě poměrů mezi organickými látkami a rozpustnými nerostnými součástkami charakterizoval a odlišil od známých slatin Františkových Lázní a Karlových Varů. Uvedl, že slatina ve Františkových Lázních obsahuje pouze látky nerostné. Ve zcela malém množství jsou zde obsažena organická pojidla, která jsou naopak zastoupena ve značné míře ve slatině půdě Konstantinových Lázní a vystupují zde jako hlavní součást. Tato půda byla nejméně mineralizována, a proto musela být označena jako organická, svérázná slatina. Podle Lerchova přesvědčení mezi nejdůležitější a nejpůsobivější součásti slatinných zemin patří prchavé kyseliny a minerální součástky, které zde ovšem mají omezený význam.⁸¹

⁸⁰ Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 4.

⁸¹ Tamtéž, s. 5.

10 LÉČENÉ NEMOCI

Mezi nemocnění, která se v Konstantinových Lázních léčila, patřily ischias, nervové choroby různého typu, dna, chronický kloubový a svalový revmatismus.⁸² Mezi těmi, kterým se léčba doporučovala nejvíce, byli pacienti s nemocným srdcem a kornatěním tepem. Tyto lázně byly doporučovány také ženám, které trpěly ženskými chorobami, usazeninami v kloubech, křivicí, nervosní nespavostí, hysteričností, hypochondrií, slabostí a nečinností svalové kůžičky střevního vedení. Velkých pozitivních výsledků bylo docíleno při léčbě žlučových kamenů, na které se využily obklady z konstantinolázeňské rašeliny, nebo se zkombinovala léčba vhodného pití s plynnými slatinnými lázněmi.

V 19. století byly z tohoto lázeňského prostoru vyloučeny děti s černým kašlem, to proto, aby neohrozily slabé a chudokrevné pacienty. Podobně na tom byli i lidé, kteří trpěli tuberkulosou.⁸³

Z materiálů, které jsem měla k dispozici, jsem vyčetla, že Konstantinovy Lázně byly také doporučovány lidem, kteří právě absolvovali ozdravný pobyt v jiném lázeňském středisku a nebyli ještě zcela vyléčení.

⁸² Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 5.

⁸³ Tamtéž, s. 5.

11 INDIKACE

Prostředky, které se v lázních využívaly v 19. století, byly elektrické čtyřkomory, světelné lázně, či různé způsoby elektroterapie.⁸⁴ Známymi a velmi vychvalovanými se staly masáže, které byly prováděny ručně nebo vibračně. Další způsoby, jak pomoci pacientovi ke zlepšení jeho zdravotního stavu, byly především dietní vyživovací kúry nebo terénní léčby. Samotní lékaři měli své ordinace přímo v lázeňském domě, a tak mohli velmi bedlivě sledovat průběh procedur, kterými člověk procházel.⁸⁵

⁸⁴ Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 5.

⁸⁵ Tamtéž, s. 5.

12 LÁZEŇSKÉ PROCEDURY

12.1 Předpisy

I v 19. století se pacienti museli řídit několika danými předpisy, podléhat lázeňskému řádu a zejména radám lázeňských doktorů. Tak tedy například zdejšími návštěvníkům se doporučovalo využít lázeňskou koupel mezi 7 hodinou ranní a 11 hodinou⁸⁶ před polednem. Pokud nebylo příliš ideálně teplé počasí, bylo příznivější podstoupit lázeň až v pozdních dopoledních hodinách. Lázeňským hostům, kteří ještě navíc chtěli využít nápojových kúr, se koupel nedoporučovala hned. Po snídani bylo nutné mít alespoň jednu hodinu pauzu. Lázeňský host také nesměl využít blahodárných účinků koupele na lačný žaludek. Podle lékařských rad by se měl v klidu nasnídat, občerstvit se polévkou a také dostatečně myslet na svůj pitný režim. V případě, že by takto neučinil, mohly se dostavit záchvaty slabosti či mdloby. Dále by se měl vyvarovat rychlé chůze a celkového zahřátí organismu. Zdejší lékař navrhoval, aby se člověk před koupelí zdržoval spíše na chladném místě. Pacientovi bylo také po určitém počtu koupelí nařizeno jedno až dvoudenní vynechání, a to proto, aby se měl organismus čas zregenerovat. Zvyšoval se tím také účinek léčebné prevence.⁸⁷

Pokud nemocný chtěl, aby se dostavily pozitivní výsledky, musel dodržovat veškeré rady, které mu lékař poskytl. Bylo proto velmi důležité, aby docházel na rehabilitace pravidelně, a pokud si sám pacient naordinoval, že vynechá více dní, než mu bylo doporučeno, mohlo se stát, že se velmi brzy dostavily zpětné bolesti.⁸⁸

Ženám, které se nacházely na počátku svého menstruačního cyklu, bylo zakázáno využít jakékoliv koupele. A u těch, u kterých se potvrdilo těhotenství, se musel lékař rozhodnout, která z prováděných koupelí bude pro danou pacientku nejvhodnější. Doktor také musel snížit teplotu vody a zkrátit dobu, po kterou si gravidní žena koupel užívala.⁸⁹

⁸⁶ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 138.

⁸⁷ Tamtéž, s. 139.

⁸⁸ Tamtéž, s. 140.

⁸⁹ Tamtéž, s. 140.

V Konstantinových Lázních se na přání lázeňských hostů podstupovala vyšetření, podle kterých lékař stanovil, jakou koupel by měl daný člověk podstoupit, při jaké teplotě by se měl nechat hýčkat teplou vodou a jaké přípravky⁹⁰ by mu nejvíce vyhovovaly.

Pro pacienty, kteří byli moc hubení, bylo vždy ku prospěchu, aby měli neustále ve své blízkosti nějakého člověka, který dával pozor, jestli neupadají do mdlob či se jim při koupeli nedělá špatně. Při bolestech hlavy nebo návalech se často vana přikrývala a doporučovala se aplikace studených obkladů na hlavu, a to z toho důvodu, aby člověk neinhaľoval oxid uhličitý, který vyvěral z koupele.⁹¹

Doporučená doba koupele byla 15 minut, a jestliže se pacient cítil dobře, mohl mu lékař naordinovat 25 – 30 minut. Po koupeli bylo možno zabalit se do županu či nějakého měkkého prostěradla, osušit se a obléknout se do svého prádla. Při chladných a deštivých dnech bylo tělo po koupeli více náchylné na špatné počasí a lidé museli dbát většího pozor, aby nenastydli. Teplé oblečení, pevné boty a šátek nebo jiná přikrývka hlavy byly těmi nejlepšími ochrannými prostředky. Po koupeli byl doporučený půlhodinový klidový režim. Při pěkném počasí se mohli pacienti odebrat do nedalekého parku, kde mohli rozjímat a nechat se hladit slunečnými paprsky. Zdejší lékař velmi často poukazuje na správnou teplotu koupele, která se nesmí měnit a každý by se měl přesvědčit, ponořením teploměru, zdali je dobře nastavena. Teploměr by měl v jakémkoliv místě ukazovat stejnou teplotu.⁹²

Jedna z největších obav u žen při rašelinné lázni byla ta, že si dámy vytvářely nejrůznější předsudky o tom, co vše se skrývá v bahenní hmotě. Jejich představy byly různé. Největší obavou byla malá zvířátka v podobě různých brouků a jiné podobné havěti. Tato koupel byla ale zcela jistě bez přítomnosti těchto nežádoucích živočichů.⁹³

Mezi další velmi příznivé a oblíbené procedury se řadily bahenní zábaly.⁹⁴ Ty se připravovaly ze suché bahenní zeminy. Ta byla smíchána s horkou vodou a spolu s ní se vytvořila hustá kašička, která se plnila do horkých pytlů, a ty se poté aplikovaly na bolestivá místa. Tento zábal se pacientovi podával tak horký, jak jej on sám snesl na své

⁹⁰ **Přípravky** přidávané do koupele byly otruby, slad, kamenná sůl a mléko. DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 142.

⁹¹ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 142.

⁹² Tamtéž, s. 142.

⁹³ Tamtéž, s. 143.

⁹⁴ Tamtéž, s. 143.

kůži, po dobu 25 – 40 minut. Po několika aplikacích se zjistilo, že nejúčinnějším bodem je okamžik, kdy se vrstva bahna dostane na kůži. Po čase by se měl nános sejmut, setřít a nanést na kůži nový. Udávaná nejvhodnější doba pro tyto zábaly byla mezi 5 – 7 ranní hodinou, kdy ještě pacient ležel v posteli. Hodně pacientů je ale využívalo před nebo po ranní koupeli. Lékař pro tuto proceduru nedoporučoval pozdní čas, jelikož by se mohla dostavit urputná bolest hlavy, vnitřní neklid a nespavost.⁹⁵

12.2 Typy koupelí

12.2.1 Rašelinová koupel

V Konstantinových Lázních se mezi nejúčinnější prostředky, jak pomoci lidem od bolesti, řadily nejrůznější koupele. Člověk se mohl uvolnit a odpočívat ve vždy teplé vodě. Mezi nejúčinnějšími a nejoblíbenějšími byly rašelinová, železitá a sířičitá koupel.

A nyní se podíváme, jak to vlastně v takové relaxační místnosti v 19. století vypadalo. Samotná místnost, kde se prováděla rašelinová koupel,⁹⁶ byla velmi velká. Na zdech se nacházela okna, která byla ve spodní půlce vyplněna matnými skleněnými tabulemi. Malba pokoje byla zvolena v přírodních tónech a velice pěkně vypadala hnědá, lakovaná podlaha. I dobový interiér působil příjemně a noblesně, jelikož zahrnoval elegantní kožený nábytek, měkké lůžko, několik židlí, umyvadlo s garniturou, velké toaletní zrcadlo s příslušnými nástroji a nesmím zapomenout na veliký lázeňský řád, který visel v rámečku na zdi.⁹⁷

U jedné ze stěn se nalézala kovová vana, která byla zapuštěna do podlahy. Uvnitř se nacházel otvor, který svou velikostí připomínal tvar tolaru, a za pomoci tří ventilů se do ní napouštěla či vypouštěla teplá nebo studená voda. V blízkosti vany se nacházel telegraf, který byl v tuto dobu již nezbytnou součástí každé místnosti. Nacházely se zde ještě jedny dveře, kterými byla do pokoje vpuštěna další, menší vana, která byla plná léčivé rašeliny. Ta se s pomocí koleček a dráhy dostala k velké, kovové vaně.⁹⁸

V lázeňském řádu si musel každý pacient přečíst, že na koupání se v léčivé lázni je mu vyhrazena jedna celá hodina. Také nás list informoval o tom, že pokud zmáčkne tlačítko

⁹⁵ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 143.

⁹⁶ Tamtéž, s. 14.

⁹⁷ Tamtéž, s. 14.

⁹⁸ Tamtéž, s. 14.

na telegrafu, okamžitě se dostaví osoba z personálu. Po skončení se vždy provádělo velmi pečlivé čištění koupelny.⁹⁹

12.2.2 Železitá koupel

Druhá neúčinnější procedura je železitá¹⁰⁰ koupel. Stejně jako tomu bylo v místnosti u rašelinové, tak i tady je koupelna velmi komfortně vybavena. Až na jeden rozdíl a to ten, že se zde nenacházejí druhé dveře, které ukrývají dráhu a druhou vanu na kolečkách. Tvar vany je postaven podle vzoru Schwarz,¹⁰¹ měděného typu. Tento typ je velmi masivní, má dvojitě dno a na čelní straně je zavedená horká pára, která vyplňuje dutý prostor dvojitěho dna, ze kterého vede trubice, která je vyvedena podlahou z místnosti ven z lázní. Tato vana se naplní během velmi krátké doby, asi kolem jedné minuty, železitou vodou. Na dně se nacházejí sedačky, které zajišťují, aby se pacient nedotkl vanové podlahy. Telegraf je zde samozřejmostí.¹⁰²

12.2.3 Šiřičitá koupel

Tento třetí druh koupele se provádí na stejné bázi jako ty dvě předchozí, až na malou výjimku, že zde se ke koupání používá vana cínová.¹⁰³ Z velmi podrobného popisu, který se nachází v knize od ředitele¹⁰⁴ lázní R. J. Dlauhy, můžeme říci, že koupelové prostředí bylo pro hosty zařízeno velmi noblesně a prakticky.

⁹⁹ Tamtéž, s. 15.

¹⁰⁰ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 16.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 16.

¹⁰² Tamtéž, s. 16.

¹⁰³ Tamtéž, s. 17.

¹⁰⁴ **Ředitelem lázní** ve [druhé polovině 19. století] byl autor knihy *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad)*, pan R. J. Dlauhy. DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876.

13 ÚČINKY RAŠELINOVÝCH KOUPELÍ

K účinku koupelí přispívá kromě chemických elementů i teplota a voda, se kterou jsou rašelinové koupele připravovány.¹⁰⁵

Rašelinu¹⁰⁶, kterou chceme použít ke koupeli, musíme smíchat s ohřátou kyselkou, která je kašovitě konzistence. Vliv na účinek má také specifická váha rašeliny, o které by se dalo říci, že je důležitější než váha lidského těla. Nejdůležitějším pocitem pro sedícího člověka v teplé lázni je blaženost a příjemný klid. Pacienti přirovnávají lázeň k tomu, jakoby leželi v měkkém a teplém kožichu. Rašelina obklopí teplem všechny končetiny a poté nastane velmi příjemný pocit, aniž by kůže začala červenat. Po pravidelném užívání se vrchní vrstva kůže začne loupat a odpadat a může dojít až k malému krvácení. Jestliže se toto projeví, je lepší vynechat po dobu několika dní veškeré lázeňské procedury. Během rašelinové koupele mizí ztuhlost svalů a nemocný, který trpí dnou, přestává cítit bolest svalů a nervů. Cítí se poté lehčí a zároveň se mu povzbudí činnost žaludku a střev. Člověk má poté větší chuť k jídlu a také se mu oživí krevotvorba.¹⁰⁷

Rašelinové koupele v Konstantinových Lázních jsou využívány především na chronická onemocnění, jako je dna, nedostatečná tvorba krve, chudokrevnost, zácpa s charakterem strnutí, atonie a další. Podle záznamů z knihy lékaře R. J. Dlauhy je mezi těmito jmenovanými nemocemi na prvním místě velmi bolestivá dna.¹⁰⁸

Z nespočetně případů, které jsem měla k dispozici, jsem vybrala pouze ty nejzajímavější, kde bylo jasně vidět, že pobyt strávený v Konstantinových Lázních byl tou nejlepší možnou variantou pro lidi, které sužovala bolestivá dna. Dle toho by se dalo usoudit, že lepšího zdravotního střediska nebylo. V Konstantinových Lázních byla léčba tak silná, že se ani u jednoho z pacientů nedostavila zpětná reakce.

¹⁰⁵ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 105.

¹⁰⁶ **Rašelinová koupel** je odjakživa připravována pouze z Rudolfova pramene. V dobách minulých mu nikdo neřekl jinak než „koupací pramen“. DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 105.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 106.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 106.

14 PŘÍKLADY

Příklad 1)

Pan N. byl povoláním oblastní soudce a již dvacet let trpěl chronickou dnou ve všech kloubech. Bolest se mu projevovala zejména v oblasti kolen, rukou a kotníků. Po dosažení 54 roku života, se jeho bolesti zvětšili natolik, že skončil upoutaný na lůžku, po dobu osmi měsíců. Poté, co se po roce 1874 doslechl o blahodárném účinku rašelinových koupelí, se rozhodl, že i po nevydařených zkušenostech s jinými léčebnými a ozdravnými středisky, vyzkouší Konstantinovy Lázně. Již během dvou dní, v nichž absolvoval rašelinovou koupel s nižší teplotou, se jeho bolesti snížily a po deseti rehabilitačních cvičení se dokonce zmenšily i otoky na rukou. Bolest zcela zmizela po dvaceti koupelích a pan N. se mohl bez pomoci druhých pohybovat. Po několika dnech zvládl i delší procházku po lázeňském parku. Od té doby se pacientovi daří velmi dobře. Nenastala ani žádná recidiva a spokojený pan N. se stal věrným, každoročním návštěvníkem Konstantinových Lázní.¹⁰⁹

Příklad 2)

Pan inženýr L. pocházel z Moravy, ale již šedesátým rokem žil v Čechách a více jak dvacet let ho sužovala dna po celém těle. Jeho nemoc byla tak rozlezlá, že se sám už nemohl ani hýbat a do lázní musel být převezen ve smotaných prostěradlech. Po pouhé čtyřtýdenní kúře, která mu zde byla naordinována, se mohl pacient, který ještě nedávno nevstal z postele, projít s malými obtížemi po lázeňském okolí. I u tohoto případu nebyla zaznamenaná zpětná bolest a i on se do Konstantinových Lázní rád vrací.¹¹⁰

Příklad 3)

Dalším pacientem je teprve osmnáctiletá slečna H., která od svých čtrnácti let trpí bolestivou dnou. Její stav se velmi rapidně zhoršil a ona musela být ve velkých bolestech převezena na vozíku do Konstantinových Lázní. Zpočátku zde byla upoutána na lůžko, jelikož nebyla schopná pohybu a ani základní lidských potřeb. Stravu přijímala pouze po malých lžičkách. Do léčivých koupelen byla přenášena v prostěradlech a již po čtvrtém

¹⁰⁹ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 107.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 108.

absolvování rašelinových koupelí a bahenních zábalů se mohla samostatně pohybovat. Po dalších osmi rehabilitacích opustila lůžko a domů se vracela s úsměvem a bez bolesti.¹¹¹

Příklad 4)

S bolestivou dnou se setkala i třicetiletá pekařka paní W. Ta od svých devatenácti let trpěla bolestmi kloubů v oblasti kolen, chodidel a kotníku. I ona vyzkoušela všelijaké léčebné metody, navštívila řadu lázeňských středisek, ale poté, co se doslechla o vynikajících výsledcích v Konstantinových Lázních, rozhodla se je navštívit. Už po třech týdnech se zbavila bolesti a mohla se v klidu vrátit do své pekárny.¹¹²

Příklad 5)

A jako poslední jsem vybrala příběh, který mě velmi zaujal. Pojednává o 38letém farmáři, panu T., který pocházel ze Spojených států. Muž byl velmi silné postavy a už šestnáct let trpěl dnou. I on ve své zemi prošel řadou procedur a absolvoval všelijaké ozdravné pobyty. Ve své vlasti nepochodil, a tak se rozhodl vyhledat pomoc v Evropě. Po velmi dobrých výsledcích, kterými se pyšnily Konstantinovy Lázně, se i pan T. rozhodl je navštívit. Po čtyřtýdenním rehabilitování bylo po bolestech a on se mohl postavit na své nohy bez jeho věrných berlí. Pan T. se cítil velice dobře, dokonce se v lázních seznámil s českou slečnou, se kterou se zde oženil a spolu s mladou ženou se vrátil zpět do Ameriky.¹¹³

¹¹¹ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlahy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 109.

¹¹² Tamtéž, s. 110.

¹¹³ Tamtéž, s. 113.

15 SPOLEČENSKÝ ŽIVOT V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH

15.1 Návštěvnost lázní

Návštěvnost lázeňských hostů byla od samotného začátku velmi bedlivě sledována. Zpočátku byly zaváděny rukopisně psané listy, později tištěné kurlisty.¹¹⁴ Tam byly zaznamenány veškeré informace ohledně hosta. Byl tam datum příjezdu, jméno a bydliště návštěvníka, titul, povolání, dům, ve kterém byl daný host ubytován a odjezd. Z cizineckých listů můžeme vyčíst, že se v Konstantinových Lázních ubytovali zejména obchodníci se svými manželkami, ředitelé různých škol, továren a soukromníci. V době, kdy se platila lázeňská taxa, byly profese uváděny velice skromně. Naopak, jestliže chtěl na sebe člověk upozornit, můžeme si v zápisech všimnout nespočetně titulů a majetnických predikátů.¹¹⁵

V sezoně vycházejí seznamy hostů až několikrát týdně. Dochované kurlisty jsou velkým příspěvkem pro historiky nebo pro lidi, kteří dané údaje mohou využít ke své práci. Mohou nám posloužit zejména k tomu, abychom zjistili, jací lidé si mohli dovolit jezdit na ozdravné pobyty, kdy, kde a jak bydleli a s kým se mohli při svém příjezdu nebo odjezdu potkat.¹¹⁶

Ovšem musíme počítat s tím, že uváděná čísla hostů nemusejí být zcela přesná, jelikož dlouhou dobu byly vedené partaje, kam byly zaznamenávány rodiny s nepřesným počtem členů a služebnictvem. Do seznamu hostů nebyli evidováni ti, kteří byli odkázáni do lázeňského špitálu nebo ti, kteří nezaplatili lázeňskou taxu.¹¹⁷

Návštěvnost lázeňského místa ovlivňovalo hned několik faktorů. Poklesy můžeme vidět v době nějaké hospodářské krize, války, politické nejistoty. I přes veškeré nešvary návštěvníků do lázní přibývá a to zejména díky výstavbě železnice nebo při zlepšení pozemní komunikace. Vrcholem, který byl zaznamenán největším počtem hostů v lázních, bylo období před první světovou válkou. S příchodem nepokojů před druhou světovou válkou upadl idylický život v místě, kam si lidé jezdili odpočinout a vyléčit své nemoci.

¹¹⁴ viz. Příloha č. 7.

¹¹⁵ KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 185.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 185.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 185.

Z těchto ozdravných, poloopuštěných domů se stávaly vojenské lazarety, které byly určeny k léčbě a rehabilitaci zraněných.¹¹⁸

Poválečný stav krize a také z části rozpad Rakouska - Uherska nepříznivě ovlivnil činnost našich západočeských lázní. V letech 1923 a poté v letech 1929 či 1930 dochází k novému vzestupu. Bohužel s příchodem Velké hospodářské krize, kterou zapříčinil krach na newyorské burze, se situace opět rapidně zhoršila.¹¹⁹

15.2 Hosté a pacienti

Složení lidí, kteří lázně navštěvovali, bylo opravdu různorodé. Mnozí z nich ani nepotřebovali lékařskou pomoc, dojížděli sem převážně za společenskými a obchodními povinnostmi. Setkat jsme se tu mohli se lvy salonů,¹²⁰ kteří brali sezonu jako mimořádnou společenskou událost. Také sem vyjížděli rodiny, které chtěly provdat své dcery, a jejich tatínkové velmi často taktizovali ve vyplňování své profese na seznam hostů. Dařilo se zde sňatkovým podvodníkům a o milostná poblouznění nebyla v lázních nikdy nouze.¹²¹

Také stavba zdravotního stavu pacientů byla odlišná. Pobývali zde lidé s těžkými nemocemi, pro které lázně představovaly mnohdy i poslední útočiště před smrtí. Naopak některým se zde vedlo opravdu dobře. Jejich zdravotní stav se zlepšil pod kontrolou lékařů, lázeňských masérů a třeba i čišníků, kteří jim podstrojovali ty nejchutnější lahůdky, jaké se v této době mohly podávat.¹²²

15.3 Doprava

Odjakživa byl veliký problém s transportem ochrnutých, zraněných, špatně pohyblivých a jinak postižených lidí, kteří se chtěli nebo museli nějakým způsobem dopravit do lázeňského města.¹²³ Nejen cesta do léčebného zařízení nebyla jednoduchá, ale poté třeba i taková přeprava z pokoje do koupele či vany a bazénu byla nepříjemná. S tímto problémem si museli umět poradit už v dávných dobách minulých, odkud se nám podle starých rytin dochovala celá řada dopravních prostředků, kterými byli pacienti přenášeni. Jednalo se například o trakař, ze kterého se později vytvořila nosítka a nošené židle.¹²⁴

¹¹⁸ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 185.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 186.

¹²⁰ Tamtéž, s. 203.

¹²¹ Tamtéž, s. 203.

¹²² Tamtéž, s. 203.

¹²³ Tamtéž, s. 204.

¹²⁴ Tamtéž, s. 204.

Existovali dokonce i dvoukolové vozíky,¹²⁵ jež měly krytou plechovou kabinu, do které se vstupovalo zasklenými, záclonkami ozdobenými, dveřmi. Ty měly ještě na jedné ze stran číslo, podle kterého se poznalo, k jakému hotelu patří. Lidé, kteří vozík obsluhovali, se nazývali infanteristé. S příchodem automobilové dopravy, ve 30. letech 20. století, byli všichni postupně vytlačeni a z celého množství vozíků, se nedochoval ani jeden.¹²⁶

Za příznivého počasí sloužili k místní dopravě po lázních otevřené fiakry¹²⁷ a drožky¹²⁸. Ty na své hosty čekaly vždy před nádražím a vozily je po blízkém i vzdáleném okolí. Tyto kočáry tažené koňmi měly své evidenční číslo, jméno a adresu majitele. Tato živnost přecházela v mnohých rodinách z otce na syna a stala se zdrojem relativní zámožnosti.¹²⁹

Poté, co vznikla v Konstantinových Lázních železniční doprava, byl převoz ze vzdálených míst rapidně usnadněn. Díky železnici mohlo lázně navštívit více lidí a prosperita rostla.

Doprava v 19. století,¹³⁰ zejména pro lidi, kteří byli nějakým způsobem upoutáni na vozíčku, nebo pocházeli z daleka, nebyla jednoduchá. Vše se změnilo počátkem 20. století, kdy se o velký rozruch postará nově vzniklý automobilismus, který s sebou přinesl bezpečnostní předpisy a určitá omezení. Po lázeňském centru nesměl dělat automobil veliký hluk, vypouštět kouř a zápach. V nočních hodinách byla doporučená rychlost šest kilometrů za hodinu.¹³¹

15.4 Lázeňské ubytování

V minulosti se staly některé prameny minerálních vod proslulé téměř přes jednu noc. A jeden mezi mnohými problémy byl, kde náhlý počet hostů ubytovat. V 16. a 17. století k ponocování a stravě posloužily místní hospody. I když nebyly komfortní pro velkolepou šlechtu, byly velmi často přeplněné. Na postelích se spalo dokonce i po více lidech a občas se o ni museli hosté střídat. Kolem 19. století začíná ubytovacích objektů přibývat. Mimo

¹²⁵ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 205.

¹²⁶ Tamtéž, s. 205.

¹²⁷ **Fiakra** byl název pro dobový kočár, který dostal jméno podle pařížského kostela sv. Fiakria. Fiakry a Drožky. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.hamelika.cz/ostatni/drozky.htm>.

¹²⁸ **Drožka** byl menší, dvousedadlový kočár a byl velice oblíbený. Fiakry a Drožky. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.hamelika.cz/ostatni/drozky.htm>.

¹²⁹ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 205.

¹³⁰ Tamtéž, s. 205.

¹³¹ Tamtéž, s. 205.

hotelů a penzionů se snažili pomoci i místní lidé, kteří za nemalý peníz poskytli své příbytky lázeňským hostům.¹³²

Po celý rok nebyly ceny stejné. Na své hodnotě začaly nabývat kolem května, v červenci a srpnu dosahovaly až několikanásobku. Pokud si nějaký host chtěl zpříjemnit pobyt nebo koupel svíčkami, či si chtěl vyčistit a vyprat své oblečení, musel si za své služby navíc zaplatit.¹³³

Samy hotely si vychovávaly své zřízence, kteří už vyčkávali na své hosty a lepili jim hotelové nálepky na jejich zavazadla. Ty sloužily zejména k propagaci objektu, do něhož měli pacienti namířeno. V tomto se vyžívali zejména snobští návštěvníci, kteří si na polepeném kufru zakládali. Některé penziony měly své každoroční příznivce, kteří požadovali při každé návštěvě rezervovat tentýž pokoj, jaký obývali minulý rok. Proto bylo dobré vést si seznam hostů a zakládat jej do kartoték.¹³⁴

Nejkomfortnější bydlení v Konstantinových Lázních společně s vyhlášenou kuchyní se v 19. století nacházelo v lázeňském domě.¹³⁵ K dispozici zde bylo 160 volných pokojů, které byly na svoji dobu moderně vybaveny. Na hosty čekal luxusní pokoj, ve kterém nechybělo ústřední topení a tekoucí voda, která se zde stala samozřejmostí. V přízemí domu se nacházely léčivé místnosti, kulturní a reprezentační sály, jídelny a kavárna. Hosté se ale mohli nechat ubytovat i v jiných ubytovacích zařízeních. Pacienti se rádi nechali obskakovat personálem, který se nacházel v restauracích a servíroval výborná a vydatná jídla. V období sezony¹³⁶ se vyplatilo objednat si byt předem. Pokoj se v lázeňském domě pronajímал pouze těm, kteří využívali jeho lázeňské léčby.¹³⁷

15.5 Sezona a denní režim

Tak jako ostatní i Konstantinovy Lázně byly v provozu pouze několik měsíců v roce. Poté by se dalo říci, že se v těchto stanoviskách pozastavil veškerý čas. Hotely a penziony se uchýlily k přezimování. Pouze v Teplicích¹³⁸ byl chod lázní provozován i v zimních měsících. Obvyklá sezona byla započata měsícem květnem, kdy nechyběla slavnostní

¹³² KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 206.

¹³³ Tamtéž, s. 206.

¹³⁴ Tamtéž, s. 206.

¹³⁵ Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 6.

¹³⁶ **Období sezony** v Konstantinových Lázních bylo od 1. května - 1. října. Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928.

¹³⁷ Tamtéž, s. 6.

¹³⁸ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 207.

zahájení v podobě vysvěcování pramenů, které se přirovnávalo k otvírání studánek. Než začala taková sláva, musely být veškeré opravy domů, komunikací a chodníků ukončeny. Na pozdější rekonstrukce nebyl brán ohled. Místní obyvatelé se velmi snažili, aby se návštěvníci lázní cítili co nejlépe, a proto se podíleli na úklidu, kdy již za ranních hodin uklízeli odpadky a chodníky před domy drhli rýžákem.¹³⁹

V 19. století již bez problémů fungovaly telefony a telegrafy. Pošta byla roznášena až pětkrát denně a písemný styk mezi Prahou, Vídní a lázněmi trval pouhý jeden den. Po velmi dlouhou dobu, se v adrese používal pouze název lázeňského domu, nikoli název ulice a domovní číslo, na které jsme dnes běžně ve vyplňování adres zvyklí. Práce v hlavní sezoně byla náročná a odpovědná. Personál musel prokázat nejen zdatné ohánění se ve své profesi, ale také znalost několika cizích jazyků.¹⁴⁰

Pro lázeňské hosty se centrem společenských událostí stávaly kolonády, po kterých se za zvuku orchestrů rádi procházeli, a za nepříznivého počasí společenské domy. Jakým si občerstvením se staly lázeňské oplatky, kterých se v lázních peklo na tisíce a k tomu se popíjela voda z pohárků s nejrůznějšími přísadami. Jednou to bylo mléko, víno nebo ovocná šťáva. Co se týče oblečení, každý z nás si jistě dobře vybaví, v čem se zdejší lidé po parku či kolonádě producírovali. Mohli bychom říci, že taková obyčejná procházka leckdy vypadala jako módní přehlídka nejnovějších modelů. Dámy byly velmi elegantní, jejich róbu tvořila dlouhá sukně a na jejich hlavě se obvykle vyskytoval klobouk velkých rozměrů, který byl zdoben nejrůznějšími předměty. Mezi nejoblíbenější patřila péra a kvítky květin. Pánové si libovali v nošení tvrděček¹⁴¹. Nezbytnou součástí bylo i paraple neboli deštník a lodenový plášť. Za přílišného slunečního záření slunečník.¹⁴²

Za pěkného počasí si pacienti velmi rádi, v rámci terénní kúry, vyšli na pěší výlet. Cílem se poté stala příjemná restaurace, která se stala motivací, aby se k danému objektu vůbec dostali. Ti, kteří se nemohli bez pomoci druhých či samostatně hýbat, dávali přednost okružní jízdě v kočáře po okolí.¹⁴³

¹³⁹ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 208.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 208.

¹⁴¹ **Tvrďačka** byl velice oblíbený druh buřinky ve 2. polovině 19. století. KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 208.

¹⁴² Tamtéž, s. 208.

¹⁴³ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 209.

15.6 Lázeňská dietetika

15.6.1 Stravování

Každé lázně si postupem času vytváří svůj vlastní jídelníček,¹⁴⁴ který je důsledně dodržován. Muselo se vyhovět všem pacientům. Mnoho lidí dodržovalo dietní plán, který dostali od svého ošetřujícího lékaře. Skladba jídel musela především vyhovovat nárokům hostů, jejich dietním, někdy i rituálním požadavkům. V minulé podkapitole jsem již zmínila, že telefon a telegraf byly v 19. století samozřejmostí, a tak nebyl žádný problém objednat zvláštní pochoutky, delikatesy a různé druhy zeleniny ze vzdálených velkoměst.¹⁴⁵

Ve velkých, luxusních hotelech byly prostorné jídelní sály, kam podle zažitého ceremoniálu zasedali šlechtici k bohatě prostřené tabuli. Méně majetní lidé se o své stravování starali sami. Ti si mohli vybrat, podle jídelních lístků a hlavně podle cen, které každý den visely na kolonádě, do jaké restaurace se půjdou najíst. Mnoho pacientů projevilo zájem o redukční kúru a to vedlo k tomu, že se na jídelním lístku mimo názvu a ceny jídla objevila také jeho energetická hodnota. Hosté velmi často střídali restaurační zařízení, které bylo, jak jsem zde již zmínila, častým cílem jejich procházky. Kuchaři si také museli dávat pozor na náboženské zvyklosti, například u Židů a muslimů. Ti, jak je známo, nepozřou vepřové maso. A proto pro ně byly zřízeny specializované jídelny a penziony. Vepřové sádlo nahrazovaly tučné husy a kachny, které dodávali statkáři z okolních vesnic.¹⁴⁶

Proto, aby byli lázeňští hosté hubení, se v dřívějších dobách přistupovalo k velmi rapidním zvykům, a to k moření hladem.¹⁴⁷ Jejich strava byla upravena na velmi velké množství pití minerálních vod. V 19. století v boji proti nemoci nebyla zásadní extrémní vyčerpanost a ochablost. Pacienti si mysleli, že čím více vypijí pohárků minerální vody, tím dříve a lépe se jejich zdravotní stav zlepší. Opak je ale pravdou. Člověk by měl podle zdejšího doktora Dlauhy vypít tolik vody, kolik si jeho tělo žádá.¹⁴⁸

Úkolem lázní bylo, aby posílily ochablý a zesláblý organizmus pacienta a úkolem nemocného bylo řádně dodržovat lázeňský život, předepsané rady a diety. Pro dosažení

¹⁴⁴ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 210.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 210.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 210.

¹⁴⁷ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 144.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 144.

konečného úspěchu musel být, jak jsem zde již naznačila, vylepšen i jídelníček. Potraviny nebyly určovány pouze podle formy nemoci, ale také podle tělesných proporcí léčícího se člověka. Doporučená strava pro konzumaci pacientů byly především živočišné produkty v podobě masa, mléka a vajec. Občas se přehlédlo i nějaké to pivo a sklenka červeného vína.¹⁴⁹

15.6.2 Snídaně

Ke snídani byla podávána lehká káva s mlékem či čínský nebo ruský čaj. Tyto nápoje byly zcela na stejné úrovni a bylo pouze na pacientovi, jaký druh pití si sám, dle jeho oblíby, zvolil. Pro ty, kteří trpěli střevními nevolnostmi, bylo podáváno kakao, čokoláda nebo silný masový vývar. Lidé s nízkým tlakem mohli konzumovat i pečené maso. K tomu se ale nedoporučovalo jíst černé či máslové pečivo, ale jen bílý chléb a suchar.¹⁵⁰

15.6.3 Oběd

K obědu¹⁵¹ byla servírována masová polévka, která ale nesměla být příliš tučná. V Konstantinových Lázních se preferovala dušená a pečená úprava masa, a to hlavně divočina, skopové, telecí, jehněčí, hovězí a veškeré druhy drůbeže. Mezi zeleninovou přílohou vedla cukrová řepa, chřest, hrách, čerstvé fazolky, špenát, mrkev, květák ale i brambor. Pro zpestření lázeňského menu se podávaly netučné ryby v podobě štiky a pstruha. Nechyběla ani sladká tečka na závěr. Ten, kdo si byl zvyklý dát po dobrém a vydatném obědě šálek kávy, mohl, nesměl mít ale sklony ke vzrušení či zrychlenému bušení srdce. V horkých letních dnech se jako i dezert podávala všemi oblíbená zmrzlina. Svačina mezi obědem a večeří nebyla lékaři doporučována, ovšem pro slabší jedince, nebo pacienty s nemocí, která vyžadovala neustálý přísun potravy, byla doporučena znovu káva, mléko a lehká jídla, jako byl namazaný chléb s máslem nebo vajíčka naměkko.¹⁵²

15.6.4 Večeře

K večeří se servírovala odlehčená jídla, lehce stravitelná masová strava, polévka a pečivo. Jak si můžeme všimnout, tak v jídelníčku nefigurují tučná, silně kořeněná, solená jídla, která mají nepříznivé účinky na zažívací trakt.¹⁵³

¹⁴⁹ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 145.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 145.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 145.

¹⁵² Tamtéž, s. 145.

¹⁵³ Tamtéž, s. 145.

Způsob života lázeňských hostů představoval především péči o vlastní zdraví. Proto bylo na každém pacientovi, jak moc si vzal rady od zkušených lékařů k srdci. Měl se snažit zůstat v klidu, nerozčilovat se, vychutnávat si lázeňského prostředí, přírodu, klid a své starosti nechat doma. Faktorem úspěšné léčby není jen lázeňské prostředí, ale také správná životospráva, čistý vzduch, rozptýlení, milá společnost, rozumná strava a konzumace správně předepsaných léčebných pramenů.

15.7 Hudba

Hudba se stala nedílnou součástí lázeňských koupelí již v dobách středověku a novověku. Důkazy máme díky několika rytinám, na kterých je zachycen hudebník hrající na hudební nástroj při koupeli. Zobrazováni jsou trubadúři, kteří hrají své vyvolené nebo skupince lidí u bazénu. Podle tehdejších mravů musel být hudebník vždy rázně oblečen.¹⁵⁴

V lázních se v 18. století začínají prosazovat skupiny umělců, kteří přicházejí ze šlechtických dvorů. Postupem času se z nich vytvoří operní soubory. Orchestry nám vznikají z muzikantů, kteří pocházejí z malých vesniček a z okolí. Na kolonádách se shromažďují hudebníci řemeslnického původu, kteří rádi vyhrávají. Zpočátku jsou tvořeny čtyř a později osmičlenné skupinky.¹⁵⁵

Mnoho umělců ze západních Čech pocházelo z Bečova nad Teplou. Ti nejenže hráli ve zdejších lázeňských zařízeních, ale také velmi často odcházeli do německých a rakouských měst. Ráda bych zmínila dva proslulé lázeňské skladatele a dirigenty.¹⁵⁶

První z nich je Josef Labický, který se přes bečovskou školu propracoval až k vedení karlovarského orchestru. Díky svým proslulým valčíkům a polkám dostal přezdívku český Strauss. Po otcových stopách jde i jeho syn, August¹⁵⁷. Druhým skladatelem byl Karel Komzák a jeho syn téhož jména. Oba se podíleli na vytvoření několika orchestrů v rakouských lázních. Mezi ně patřil i Baden u Vídně.¹⁵⁸

Od začátku května do konce září se na kolonádách hrálo dvakrát denně. Přes velký zájem pacientů se ve třicátých letech 19. století uzavíraly s kapelami dlouhodobé smlouvy. Postupem času pro ně nechávali majitelé zřizovat hudební pavilony. V lázních se začala

¹⁵⁴ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 211.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 211.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 211.

¹⁵⁷ **August Labický** (1832 - 1903). Byl mladším synem Josefa Labického, vystudoval konzervatoř jako houslista a později se stal kapelníkem Karlovarského lázeňského orchestru. August Labický. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na http://www.hamelika.cz/slavnihoste/S_LABICKY.HTM.

¹⁵⁸ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 212.

vybírat i hudební taxa, ze které byli hudebníci placeni a jejich repertoár byl vyvěšen každé ráno na kolonádě a otištěn v novinách, které vycházely skoro každý den. Na začátku zazněl velebný chorál, který se postupně měnil na běžný seznam upravených skladeb, operních a operetních ouvertur, směs fantazijních tonů i operních árií. Bylo to skutečně krásné. Hosté se se svými paraplíčky a nádobkami na vodu procházeli a tiše naslouchali.¹⁵⁹

Pro zpestření repertoáru vystupovaly u pramenů i jiné orchestry, například vojenské, složené z blízkých posádek a amatérské, které z velké části hrály na dechové nástroje. Mezi pacienty v lázeňských zařízeních se nacházeli i význační hudební skladatelé, kteří se tu léčili a z velké části byli uprošeni, aby řídili místní orchestr.¹⁶⁰

Řada koncertů, večerních plesů a akademií byla pořádána s dobročinným úmyslem a vybraný výtěžek byl použit k podpoře lázeňského zařízení. Nyní jsou lázně místem, kde se každým rokem konají hudební festivaly, které si připomínají návštěvu významného skladatele, který je s nimi spojen.¹⁶¹

15.8 Zábava

V 19. století se pro rozptýlení lázeňských hostů začaly stavět lázeňské salony a sály,¹⁶² které se staly středem společenského života. Provozovatelé se s velkým nadšením snažili pacientům vyhovět po všech směrech. Mimo klidné a ozdravné zázemí se starali i o ruch a zábavu, díky které se návštěvníci do lázní rádi vraceli. Velmi oblíbené se stali konverzační a hudební salony, kde se mohli učit hře na klavír.¹⁶³

Nechyběly také denní noviny a časopisy, které byly podávány ve velkých rákosových rámech nebo v tvrdých, dřevěných deskách. Existovala i hra kulečnick, kterou dnes najdeme v jakékoli hospůdce. Mimo to byly i šachové salony a velké šachy, které byly postaveny v parku. Tato hra sloužila nejenom k pobavení, ale také zaručovala určitou fyzickou námahu, kterou museli hráči vydat při přetahování velkých figurek.¹⁶⁴

Jelikož se v této době stala velice oblíbená hra s kartami, byla i pro ni vyhrazená určitá místa. Pro zpestření sezony se pro karbaníky konaly různé turnaje v bridži či jiných karetních hrách. Oblíbené se staly i kuželky, později golf a minigolf. Myslím si, že

¹⁵⁹ KRÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 212.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 212.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 213.

¹⁶² Tamtéž, s. 213.

¹⁶³ Tamtéž, s. 213.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 213.

odjakživa byl hazard něčím, co lidi neustále hnalo dopředu. Chtíč po výhře, například v karetní hře, vzbuzoval neobvykle vzrušující rozptýlení zejména pro ty, kteří trávili ve zdejším ozdravném zařízení delší čas. Mnohdy se stalo, že velice zapálený a riskující hráč prohrál veškeré své peníze a musel přerušit svůj plánovaný pobyt v lázních.¹⁶⁵

Pro aktivní hosty, kteří nechtěli pouze sedět či poslouchat hudbu v hudebním salonku, byla možnost vyzkoušet tělocvičnu a gymnastické, šermířské, taneční a jezdecké školy.¹⁶⁶ Tam mohli utahat fyzicky svá těla pouze ti, kterým to zdravotní stav dovolil. Lekce šermu a gymnastická cvičení využívali ve valné převaze muži. Naopak mezi ženami byly velice oblíbené hodiny tance.

Pro veškeré hosty byl velkou společenskou událostí ples, který v tuto dobu a na takovém to místě určitě probíhal. Tento druh zábavy, spojený zejména se společenským tancem a s vhodným odíváním, byl zpočátku přisuzován pouze bohaté šlechtě. V průběhu 19. století se ples stane nedílnou součástí života pro měšťanskou společnost. Při zjišťování informací ohledně zábavy jsem s velkým očekáváním hledala nějaké informace ohledně plesů v Konstantinových Lázních. Bohužel jsem ale žádný záznam nikde nenalezla. Ale podle mého mínění zde určitě nějaký ples čas od času probíhal.

15.9 Upomínkové předměty

Po příjemně stráveném pobytu si chtěli pacienti z místa, které jim dopomohlo k lepšímu zdravotnímu stavu, odvést nějakou upomínku.¹⁶⁷ Někteří chtěli zakoupit dáreček pro své nejmilejší příbuzné. Hosté si z lázeňského místa vozili nejrůznější předměty, a ty pak velice často zdobily vitríny měšťanských domů. Patřily mezi ně broušené sklenice, poháry, těžítka a zkamenělé květiny.¹⁶⁸

Typicky upomínkovým předmětem se v 19. století staly drobné rytinky v podobě vedut, ocelorytů a litografií, kterých se vyprodukovalo opravdu hodně. Nebyly až tak drahé a daly se zakoupit jednotlivě nebo v podobě alba, černobílé či ručně malované. Mezi autory, kteří vyráběli tyto předměty, patřil M. J. Rentz. Jemu se podařilo zachytit Kuks ještě v době jeho slávy. Dále bych zmínila J. Poppela, J. Fischera, A. Pucherna, J. E. Opitze a další.

¹⁶⁵ KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 214.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 213.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 215.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 215.

Za nějaký čas se začaly objevovat malé fotografie na kartonech, které byly rovněž podávány v upomínkovém albu a pomalu je začaly vytlačovat.¹⁶⁹

V letech 1850 – 1870 se ze zde zmíněných kartonových fotografií přechází k ozdobným dopisním papírům, které lidé začali později nazývat pohlednice. Ty byly určeny k zasílání pozdravů příbuzným poštou. V záhlaví zdobného papíru se nacházely rytinky s vedutami, lázeňské motivy nebo žertovní obrázky. O dvacet let později se ve světě objeví první obrázková pohlednice¹⁷⁰, taková, jakou známe dnes. K nám se dostává na konci 90. let 19. století. Mezi nejoblíbenější patřily kýčovité, barevné kresby, které nějakým žertem zachytily chod ze života lázeňského hosta. Zhlédnout jsme mohli sexy ženy, které se velmi svůdně vynořují z vanových koupelí, masérský stůl, na kterém je lpící host velmi pečlivě masírován velkou rukou namakaného maséra. Na některém kresleném námětu nechyběla ani vtipná průpovídka. Pro náročné hosty byly připravené pohlednice, které byly zdobeny lesklými sklíčky či měly neobvyklý tvar, který mohl připomínat lázeňský pohárek s ouškem či samotnou lázeňskou oplatku.¹⁷¹

Dalším, velmi typickým dárkovým předmětem, se staly skleněné poháry. Ty nesloužily k popíjení nápojů, ale k výstavě. Tyto pohárky byly vyráběny v Krkonoších a na Šumavě v našich sklářských hutích, z počátku z nebarevného křišťálového skla. Později se díky zabarvenému uranu vyráběly i skleněné barevné předměty. Nevyrábělo se pouze v hutích, ale i v lázeňských místech. Předtím, než započala letní sezona, se do lázeňského centra sjeli skláři, kteří si na kolonádách pronajali krámky a zde vyráběli, nebo spíše zdobili své polotvary, které poté nabízeli lázeňským hostům.¹⁷²

15.10 Významní návštěvníci

Pokud jsme měli štěstí, tak jsme se za hezkého počasí mohli potkat s nějakou významnou osobností, která právě rozjímalá v parku na lavičce nebo se procházela po rozlehlém parku. Do lázní se nejezdili léčit pouze choří lidé, ale také návštěvníci, kteří byli třeba díky své profesi známou osobností.

V Konstantinových Lázních bychom se mohli setkat například s českým hudebním skladatelem a dirigentem Jaroslavem Kříčkou, klavíristou Václavem Holzknechtem, který se později stal i jedním ze zakladatelů mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro,

¹⁶⁹ KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 215.

¹⁷⁰ viz. Příloha č. 13.

¹⁷¹ KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. s. 216.

¹⁷² Tamtéž, s. 216.

Petrem Ebenem a Alfredem Holečkem. Léčebných procedur zde využili solisté Národního divadla v Praze, Beno Blachut a Marie Budíková-Jeremiášová. Z herců navštívili Konstantinovy Lázně Jan Pivec, Miloš Dohnal, Antonie Hegerlíková, Irena Kačírková a Libuše Havelková. Z českých malířů bych zmínila Maxe Švabinského.¹⁷³

¹⁷³ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezdrůžice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998. s. 63.

16 VÝLET PO OKOLÍ KONSTANTINOVÝCH LÁZŇÍ

Pro ukrácení dlouhých chvil a zlepšení nálady pacientů mohla pomoci procházka po okolí lázeňské přírody. Hosté zde velmi často podnikali vycházky na Hradištskou horu, pod kterou se nacházela osada Scheibenradisch.¹⁷⁴ Místo bylo známé díky vysokým a hustým lesům, které patřily pod správu majetníků knížete Löwensteina – Vertheima - Rosenberga. Z tohoto místa navazují klikaté cesty, které se scházejí ve zdejším krásném, lázeňském parku, kde se nachází mnoho míst k odpočinku a celá scenérie na nás dýchá romantickým dojmem, který můžeme zachytit ve skalních pahorcích, odkud máme i výhled do okolní krajiny, která se chlubí údolím protkaným půvabnými vesničkami, loukami, poli a kostely.¹⁷⁵

Po vyznačených cestách, které jsou obklopeny vysokými jehličnany a mechem, který obrostl skalní útesy, můžeme vystoupat až na vrchol kopce, kde se nám rozprostře nádherná louka plná pantoflíčku.¹⁷⁶ Ze špičky tohoto vrchu se našemu oku otvírá půvabné panorama. To nám poskytne pohled do okolí. Na sever se nám otevřou Krušné hory, na severozápadě se otevře bavorský les, směrem na západ spatříme bavorskou hranici a na jihu zříceniny rytířského hradu Radyně. Pro ty, kteří mají velmi dobrý zrak, se tímto směrem naskytne i kostelní věž v Plzni.¹⁷⁷

Další krásnou přírodní scenérií je Labutí Hora, na které stojí zřícenina po hradu Švamberků a také se zde nalézá vrcholek Ovčí hory, na které se nachází kaple, která v sobě ukrývá pamětihodnou historii.¹⁷⁸ Pro zdatné turisty se nabízí výlet do obory vzdálené jednu hodinu a 20 minut, kde můžeme spatřit až 300 jelenů.¹⁷⁹ Vedle této obory proudí bublavý Úterský potok, který nás zavede až k jedné z nejstarších zřícenin v Čechách, Guttensteinu.¹⁸⁰ Tato zřícenina, která se skládá ze čtyř poschodí a vysoké věže, je neustále v celkem dobrém stavu. Věž, zabírající špičku táhnoucí se břidlicové skály, utváří střed rozsáhlé Löwenstein – Wertheim – Rosenbergské obory. Výletníci také mohou navštívit

¹⁷⁴ Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 9.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 9.

¹⁷⁶ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlahy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 2.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 3.

¹⁷⁸ Nevolnické povstání v roce 1680. [online]. [cit. 2013-02-5]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/stopy-minulosti-v-okoli/ovci-vrch/>.

¹⁷⁹ Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 9.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 9.

poutní místo Šipín, jež se nachází přímo v oboře s jeleny, a Vlčí horu, na které se rozkládá hradní zřícenina.¹⁸¹

Další výletní místa po okolí, které mohou turisté navštívit, jsou nádherná údolí s potoky, ve kterých se hojně vyskytují pstruzi, a to například v Žižkově údolí, které je pojmenované po slavném Janu Žižkovi, jenž se zde při návratu do Manětína utábořil. Za zhlédnutí stojí i údolí ve Starém mlýně. Pro ty, kteří si chtějí naplánovat pouze jednodenní výlet, jsou doporučeny sousední lázně Karlovy Vary a Mariánské Lázně.¹⁸²

¹⁸¹ DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. R. J. Dlahy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 4.

¹⁸² Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928. s. 10.

17 LÁZEŇSKÝ ŽIVOT MEZI SVĚTOVÝMI VÁLKAMI

Konstantinovy Lázně se v prvních dvou desetiletích minulého století staly tichým a klidným venkovským místem pro pacienty, kteří hledali klid a dobrou péči pro své zdraví. V době před první světovou válkou museli hosté za své ubytování zaplatit až devět korun týdně, ale jelikož byli se zde prováděnými službami nadmíru spokojeni, rádi tento poplatek za kvalitní služby uhradili.¹⁸³

Obec zažívala návštěvnický ruch a bohatý rozkvět do roku 1924, kdy se samosprávně osamostatnila. Na základě vyhlášky prezidenta zemské správy, vznikla dne 10. února 1925, obec Konstantinovy Lázně. Ta se, ale již v roce 1923 separovala od samosprávy obce Nová Ves a Kokašice. Část lázní spadala ještě dle katastrů pod obec Břetislav, se 17 domy, a pod obec Poloučany s 15 domy.¹⁸⁴ Postupným vyplácením se sousedním obcím Konstantinovy Lázně osamostatnily a výměra obecního katastru činila 180 hektarů.¹⁸⁵ O rok později se staly součástí politického okresu Planá a soudního okresu Bezručice. V roce 1938, kdy byly připojeny k německé „Třetí říši“, obec Planá zanikla a obec se ocitla ve správě Landrátu v Teplé.¹⁸⁶

V obci byla od roku 1924 zřízena Obecní jednatelská komise, v jejímž čele stál dosazený Anton Tuschner. Obecní agenda se v tomto roce rozrůstá velkou rychlostí a na místo druhého hlavního představitele byl určen Heinrich Heinz. Jejich hlavním úkolem bylo zajistit obecní samosprávu do doby, než proběhnou řádné volby a do čela obce bude zvolen starosta a obecní zastupitelstvo.¹⁸⁷

O volbách do obecního zastupitelstva toho bohužel moc nevíme, víme pouze to, že se uskutečnily a že od listopadu téhož roku vystupuje v Konstantinových Lázních osoba Heinricha Heinze jako starosta obce. Ten byl po necelém měsíci, dne 26. 10. 1924 vystřídán svým zástupcem, Karlem Markendörferem.¹⁸⁸

¹⁸³ SOkA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 56.

¹⁸⁴ SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Archivní soubor Konstantinových Lázní [1850] – 1945, inv. č. 56, ev. č. N3, z roku 2007, Tachov. s. 7.

¹⁸⁵ Historie obce Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/jak-je-to-s-historii-obce/>.

¹⁸⁶ SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Archivní soubor Konstantinových Lázní [1850] – 1945, inv. č. 56, ev. č. N3, z roku 2007, Tachov. s. 7.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 7.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 8.

Mezi lety 1924 – 1934 nabyly lázně své dnešní podoby. Po celé obci se vystavěly nové chodníky a upravily obecní cesty. V průběhu zmíněných deseti let se zvýšil i počet domů, a to o celých 60 %.¹⁸⁹ O rok později byla provedena elektrifikace obce Konstantinovy Lázně. Tato modernizace obce si vyžádala 76 000 Kč. A o pět let později zavádí pan Ing. Hans Kettner elektrický proud do kostela. Na konci 20. let 20. století dochází ke konečné výstavbě nového hotelu Strand¹⁹⁰ a koupaliště s písčnou pláží.¹⁹¹ Za 1,8 milionů korun, byl v lázních upraven vodovod, díky kterému byla pitná voda pro obec sváděna z blízké vsi Kamýk. Tuto práci provedla plánská firma R. Braun.¹⁹²

V lázeňské lokalitě mohli hosté navštívit i zdejší kino, které bylo od roku 1922 v provozu v sále hotelu Elisenhof.¹⁹³ Lázeňský klub, který vznikl v letech první světové války, získal zpočátku pronajatou licenci. Karl Lang, povoláním truhlář, byl jeho prvním předsedou. Na základě dohody byla licence předána hoteliérovi Franzu Urbanovi, který zde 28. září 1931 uvedl promítání prvního ozvučeného filmu.¹⁹⁴

Ruch ve všech oblastech života byl v meziválečném období na denním pořádku. Letité spory mezi obyvateli lázeňské lokality, neznalost zákonných a úředních povinností vedli často ke změně ve vedení obce. Poté, co se na čas zklidnila politická situace, docházelo k machinacím s pozemky, včetně polí, která byla rozparcelována a prodána. Mnoho vypočítavých jedinců odkoupilo levné a nezužitkované parcely, které později draze zpeněžili.¹⁹⁵

Od roku 1926 měli v obci důležité postavení živnostníci, kteří vytvořili síť obchodů a služeb tvořených ze čtyř hotelů, tří potravinových obchodů, několika cukráren a kaváren, dvou obuvníků, dvou pekařů, tří švadlen a krejčích, klempířů, tesařů, truhlářů, kovářů, řezníků, holiče, fotografa, zámečnickem a obchod s hudebninami a dobyt看em. Již od roku 1913 fungovala místní pošta a četnická stanice. Nesmím opomenout na autobusovou

¹⁸⁹ **V roce 1924** bylo v Konstantinových Lázních 71 domů. O deset let později, v roce 1934, 110 domů. SOkA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 58.

¹⁹⁰ **Hotel Strand** dnes restaurace Staré Lázně. OkA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 58.

¹⁹¹ viz. Příloha č. 16.

¹⁹² SOkA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 58.

¹⁹³ **Hotel Elisenhof** dnes hotel Tvorba. SOkA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 58.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 58.

¹⁹⁵ SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Archivní soubor Konstantinových Lázní [1850] – 1945, inv. č. 56, ev. č. N3, z roku 2007, Tachov. s. 8.

dopravu do Plané a Teplé.¹⁹⁶ Z celkového počtu, 497 obyvatel, žijících v Konstantinových Lázních na počátku 30. let 20. století bylo pouze 14 Čechů.¹⁹⁷

17.1 PROVOZ LÁZNÍ

Léčebným místem byly Konstantinovy Lázně úředně uznány dne 5. ledna 1928. Ve stejném roce proběhla i rozsáhlá, moderní rekonstrukce hlavní lázeňské budovy, za tímto počinem stála firma Weiss a Freitag z Teplic. Celkové náklady přestavby se vyšplhaly až na 1 350 000 Kč. Dle požadavků moderní kultury byl nový a krásný lázeňský objekt zvětšen o halu v přízemí, společenské místnosti, kavárnu, jídelnu, kuchyň, hudební pavilon a o 50 lázeňských kabin. Nacházelo se zde na 160 pokojů, některé z nich měly i svou vlastní koupelnu.¹⁹⁸

I nadále se lázně specializovaly na ženské nemoci, ischiasu, kloubní a nervové onemocnění, revmatismus, chudokrevnost, kornatění cév a těžké případy dny, které jsem popsala ve své bakalářské práci. Většího zájmu po 1. světové válce nabyla léčba srdečních chorob. U hlavní budovy byl také díky novému systému nalezen hlubinný kmen všech pěti minerálních pramenů¹⁹⁹. Nové výrony o teplotě 6 stupňů byly nazvány jako „Severní pramen“.²⁰⁰

Z těchto uvedených informací můžeme vyvodit závěr, že se lázním na počátku 30. let dařilo. Ale ani zaznamenaný rozvoj nepřipoutal větší počet návštěvníků ba naopak. V roce 1929 se zde léčilo 2 331 osob a o pět let později, tedy v roce 1934, se počet ztenčil téměř o polovinu. V tomto období stála plná penze od 40 Kč a výše. Cena zahrnovala ubytování, lékařskou péči spolu s lázeňským poplatkem a stravováním.²⁰¹

Pokud si chtěl nebo musel lázeňský host dopřát zdejší ozdravnou koupel, zaplatil za ní v rozmezí mezi 8 Kč až 24 Kč. Mimo to, musel také každý návštěvník přispět na údržbu procházkových cest a na zařízení, které měly přispět pro jeho zábavu 2 Kč denně. V hlavní sezoně, od května do září, pořádala lázeňská kapela pro zdejší hosty až třikrát denně

¹⁹⁶ SOkA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 58.

¹⁹⁷ Historie obce Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/jak-je-to-s-historii-obce/>.

¹⁹⁸ SOkA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 58.

¹⁹⁹ **Pět minerálních pramenů:** Františkův, Skální, Žofin, Giselin, Karlův. SOkA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 59.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 59.

²⁰¹ Tamtéž, s. 59.

koncerty. Hudebníci sklídili vždy velký úspěch v podobě dlouhého potlesku. K rozptýlení hostů dále sloužil kulečník, tenisový kurt, v teplých dnech mohlo posloužit místní koupaliště a kino. Lázeňští hosté si přišli na své zejména v letních měsících, kdy byly pro jejich pobavení pořádány zahradní slavnosti a jiné divadelní či kulturní vystoupení. Myslelo se i na ty, kteří ať již ze zdravotních či jiných důvodů nemohli pořádat procházky po zdejší krajině. Ti mohli využít služeb automobilového dopravního prostředku.²⁰² Po vyjížděči se mohli hosté občerstvit ve zdejších čtyřech dobře zařízených hostincích²⁰³ či pojíst něco dobrého v okolních 80 vilách, které se nacházely v okolí lázeňského ústavu.²⁰⁴

Neradostný čas zažívaly lázně v období, kdy byly připojeny k německé Říši. Pár dní po Mnichovské dohodě, 5. 10. 1938, spadaly pod okres Teplá. S úmyslem nové výstavby byl zrušen přístřešek nad prameny a kolonáda měla být zrekonstruována. Ke smluveným stavbám bohužel nedošlo, a to z důvodu generálního zákazu stavebních prací. V následujících letech se lázně potýkaly s nelehkými úkony, jež v roce 1943 znemožnily provoz pro civilní hosty. Z hlavní lázeňské budovy byl zřízen lazaret pro příslušníky maďarské armády a prostory dnes již neexistující budovy Starých Lázní byly propůjčené RAD²⁰⁵, za roční poplatek 960 RM. Můžeme tedy říci, že život v Konstantinových Lázních během druhé světové války zcela utichl.

Zlomový bod nastal s datem 6. května 1945, kdy do obce začaly přicházet vojenské jednotky 16. obrněné divize spolu s brigádním generálem Johnem L. Piercem, který vedl 3. americkou armádu generála George S. Pattona. Jejich postup ve směru Waidhaus – Bor – Plzeň byl velice rychlý. Jednotky generála Pierciho stanuly téhož dne v Plzni již v 8 hodin ráno. Při minimálním odporu, na který narazily v podobě několika ostřelovačů, zajaly kolem 3000 německých vojáků.²⁰⁶

Stanovený odsun Postupimskou dohodou, byl v průběhu roku 1946 dokončen a lázně se mohly osidlovat staronovými obyvateli. Do obce přicházeli obchodníci, řemeslníci a

²⁰² SOKA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 59.

²⁰³ **Hostinec:** Schnabl, Eliščin dvůr, Jitřenka, Parkhotel. LERCH, F., BAIER, O. L. W., BITTNER, L., EGERER, K., GRÖSCHL, A., LENZ, O., TRUBER, A., WOITA, L. *Náš rodný kraj. Vlastivěda bezdružického soudního okresu a jeho okrajových částí.* Chomutov: Bezdružický učitelský spolek bratři Butterové, 1936. s. 22.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 22.

²⁰⁵ **RAD:** Říšská pracovní služba. „Většinou roční pracovní nasazení mladých lidí od 18 do 25 let. Spojená s všestrannou nacistickou výchovou v pracovním a ubytovacím táboře.“ FOUČEK, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945.* Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 5 - 6.

²⁰⁶ SOKA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 62.

zaměstnanci pošty a kamenolomů. Začínala se formovat síť služeb a obchodů, které neustále nabývaly na podobě těch dnešních.²⁰⁷

Velký podíl na otevření české školy ještě v roce 1945 měl zdejší první český učitel, Miroslav Blahout. Začaly se vytvářet i zájmové spolky a organizace. Za zmínku stojí místní hasičský sbor, který rozvíjel dramatické snahy. Později vznikl i divadelní soubor J. K. Tyla, který je aktivní dodnes. Místními požárníky byl v roce 1946 uspořádán první český ples.²⁰⁸

Kvůli velkému dluhu²⁰⁹, které lázně po druhé světové válce měly, stanovil Zemský Národní výbor Praha pana Miroslava Černého správcem lázní na návrh MSK Konstantinovy Lázně, která dne 16. února 1946 podala návrh na společné vlastnictví lázní OSK Plané. Ta jej přijala, a tak byla ze členů MSK a OSK vytvořena lázeňská rada. Záhy se ovšem objevily první neshody z nedostatku vzájemného respektu. Vše došlo až ke zveřejnění stížností v denících největších čtyř politických stran, které měly v obci jisté zastoupení. Stížnost byla zveřejněna dne 9. dubna 1946 členy ze MSK.²¹⁰

První poválečná lázeňská sezona byla i přes určité neshody zahájena dne 9. června 1946. Při této slavnostní akci byly přejmenovány tři hlavní prameny na „pramen Dr. Procházky“, „pramen Hany Benešové“ a „pramen generála Svobody“.²¹¹

Spor ohledně vlastnictví lázní vyhrává OSK Planá, která byla mezitím přeměněna na Okresní národní výbor, a vydává Správní řád lázeňského podniku Konstantinovy Lázně. Tímto aktem byla rozpuštěna lázeňská rada a obec ztratila nárok na samotné lázně. Musíme ale uznat, že si MNV dělalo oprávněné nároky na podíl z finančního zisku z provozu, neboť právě občané Konstantinových Lázní měli největší podíl na obnově fungování lázní jako rekreačního střediska. V lázních byla nově vytvořena vrchní správa, která se skládala z pléna ONV, správce lázní, zástupce ROH a lázeňského lékaře.²¹²

²⁰⁷ SOKA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 62.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 63.

²⁰⁹ **Výše dluhu:** 11 624 135, 70 Kč. SOKA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 63.

²¹⁰ Tamtéž, s. 66.

²¹¹ Tamtéž, s. 66.

²¹² Tamtéž, s. 66.

V dalších letech přecházejí Konstantinovy Lázně pod majetek ÚRO, kde se staly rekreačním střediskem pro pracující. To ale pouze do doby, než byly navraceny ke svému původnímu účelu, k léčení nemocných lidí, a jejich provoz mohl probíhat celoročně.²¹³

17.2 VZPOMÍNKA PANÍ BUREŠOVÉ NA TEMNÉ DNY A ROK 1938

V roce 1938 se začaly měnit vztahy mezi českou menšinou a německým obyvatelstvem. Jedna z mnoha příčin, která nesla svůj určitý podíl na změně chování mezi dvěma národy, byla návštěva dvou německých funkcionářů, K. Henleina²¹⁴ a K. H. Franka²¹⁵. Navštívili Konstantinovy Lázně a ubytovali se v penzionu pro německé dívky, které zcela podléhaly jejich ideologii. I přesto, že byl v Čechách nacistický pozdrav vztyčenou paží zakázán, zdravili se tak.

Je nutné si ale uvědomit, že ne všichni Němci propadli nacistické ideologii, což se také projevilo. Zdejší němečtí sedláci zaútočili při jednom z projevů na Ovčím vrchu na samotného Henleina a shodili ho do křoví. Poté, co byla v květnu vyhlášena mobilizace, získaly události rychlejší spád.²¹⁶

Jednou v neděli, nesly české ženy jídlo a potřebné věci českým vojákům do ležení, které se nacházelo u blízkých Polžic. Během zpáteční cesty byly však napadeny německými mládežníky, kteří je uráželi nepěknými slovy. Poměry mezi českými a německými obyvateli se neustále zhoršovaly. Ze dne na den si český zákazník nemohl od zdejšího obchodníka nic zakoupit. Proto musely české ženy jezdit nakupovat až do Plzně. A tak nákup pár potravin zabral mnohdy i celý den.²¹⁷

Paní B. vzpomíná na ženu, která v jejich rodině posluhovala a od jistého dne k nim již nesměla. Rodina paní B. také přispívala této ženě almužnou v podobě jídla pro jejího manžela. Ten byl v tomto období nezaměstnaný. A jelikož byl sociální demokrat, byl ihned po zabrání Sudet německými příslušníky odvečen do koncentračního tábora v Dachau. Dále paní B. vypráví, že se u nich doma scházeli mladí čeští spoluobčané a společně

213 SOKA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 66.

214 **Konrád Henlein**: župní vedoucí NSDAP a poslanec říšského sněmu. Konrád Henlein. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.fofiffo.com/naciste/henlein.html>.

215 **Karl Hermann Frank**: českoněmecký nacistický politik, státní tajemník úřadu říšského protektora. Karl Hermann Frank. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.libri.cz/databaze/kdo20/search.php?zp=1&name=Frank+Karl+Hermann>.

216 Rozhovor s panem Ing. Jířím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka paní Burešové na temné dny a rok 1938*.

217 Totéž, dne 19. 2. 2015.

poslouchali zprávy z rozhlasového přijímače. Jednoho večera po takovéto sešlosti zranila skupinka ordnerů²¹⁸ mladého úředníka, který od nich odcházel. Po napadení musel být odvezen do plzeňské nemocnice, jelikož měl otřes mozku, zlomená žebra a mnoho zhmožděnin. Bohužel, jeho zdravotní stav byl natolik kritický, že na následky napadení v nemocnici zemřel. Toto byl jeden z mnoha incidentů.²¹⁹

Jednoho dne přijel do města Bezručice na své silné motorce značky Ogar s československou vlajkou mladý 20letý úředník důchodkové kontroly. Jelikož byl velmi hezký a urostlý nadbíhala mu všechna německá děvčata. To se samozřejmě nelíbilo ordnerům, kteří na mladého úředníka chystali pomstu, ta na sebe nenechala dlouho čekat. Při cestě, kterou měl úředník do Konstantinových Lázní, se potkal se skupinkou ordnerů, kteří do lázní také pochodovali. Ti mu cestu zatarasili a strhli ho z jeho motocyklu. Jelikož se tento incident udál v blízkosti četnické stanice, tak po té, co úředník Otí vystřelil, přiběhli mu četníci rychle na pomoc. Bylo mu jasné, že ve svém domě zůstat nemůže, a tak se na pár dní ukryl v naší vilce, kde se plánoval jeho bezpečný návrat do Prahy. V německém oblastním tisku vyšla mezitím zpráva o českém provokatérovi, který z ničeho nic najížděl do spořádané německé skupinky mladíků. Samozřejmě, že se po úředníkovi pátralo. Když ho jeho nepřátelé nenašli u něj doma, napadlo je, že se bude ukrývat na nějakém málo podezřelém místě a při té příležitosti je napadla místní škola. Ordneři se do školy začali dobývat v průběhu vyučování. Pan učitel bránil vstup do třídy kusem nábytku, který umístil před dveře. Ale parta německých mladíků se najednou rozutekla ke zdejšímu nádraží, jelikož se k nim dostala zpráva, že se Otí nachází na nádraží. Mezi tím pan učitel zrušil výuku a poslal děti domů. Mezi žáčky v této třídě byla i paní B. Ta běžela domů, kde našla ustrašenou maminku, která měla strach o jejich otce, který se vydal na nádraží, pomoci Otímu. Mladému úředníkovi se povedlo zachránit život, ale ne na moc dlouho. Po vyhlášení všeobecné mobilizace, se v Praze nešťastnou náhodou srazil jeho motocykl s vojenským automobilem a Otí byl na místě mrtev.²²⁰

Všechny tyto události vyvolaly u českého obyvatelstva neklid a strach. Maminka paní B. se rozhodla, že odjede do Prahy a uveřejní všechny události, které se v pohraničí staly. V této době jí ale nikdo takovéto zprávy nechtěl otisknout, výjimkou byl tisk Stříbrného.

²¹⁸ **Ordneři:** sudetoněmecká polovojeňská organizace, založena v září roku 1938. Ordneři. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://litvinov.sator.eu/encyklopedie/vseobecna/ordneri>.

²¹⁹ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka paní Burešové na temné dny a rok 1938*.

²²⁰ Totéž, dne 19. 2. 2015.

Maminka paní B. své jméno k článku nenapsala, ale redakce uvedla, že se k nim dostavila jedna paní z Bezdruzic. Zanedlouho přišel otevřený dopis, ve kterém bylo jasně napsáno, že maminku paní B. čeká smrt.²²¹

Situace mezi českým a německým obyvatelstvem byla den ode dne vypjatější. Vše dovršil projev Adolfa Hitlera dne 12. září²²². Po jeho dlouhé a energetické řeči vyšli do ulic mladí nacisté, kteří začali házet kameny českým rodinám do oken a provolávat slávu svému vůdci. V tu noc přiběhl do domu paní B. správce ze statku s oznámením, že všechny české ženy a děti musejí z Bezdruzic odjet. Paní B. vzpomíná, jak ji její maminka vzbudila, rychle pobalila jen ty nejnnutnější věci. Společně pak utíkaly přes louku k nádraží. Jejich dočasným domovem se stala Praha, kde bydlely u své tety.²²³

Po Mnichovském diktátu²²⁴ byl i tatínek paní B. nucen odjet posledním vlakem do Prahy. Tam mu bylo na Zemském finančním ředitelství nabídnuto místo v podobě ředitele důchodkové kontroly.²²⁵

Po nějakém čase se mohla tato rodina nastěhovat do domu v dělnické kolonii. Na následky vlhkého a studeného prostředí v něm maminka paní B. onemocněla na zápal plic. Na slušné a teplé bydlení si rodina musela ještě chvíli počkat. I přes velkou radost, že je rodina pospolu, cítila tíživý tlak, jelikož zbytek republiky byl obsazen německou armádou. Neustálý pocit strachu cítila paní B. po celé období okupace, poté, co si uvědomila, že by si pro její maminku mohli přijít a zavřít ji za její „odvážný“ čin v nakladatelství. Němci se v tuto dobu už ale věnovali řešení „židovské otázky“ a válce samotné.²²⁶

²²¹ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka paní Burešové na temné dny a rok 1938*.

²²² **12. září 1938:** A. Hitler na sjezdu NSDAP v Norimberku zaútočil slovně proti Československé republice a proti prezidentu E. Benešovi. 12. září 1938. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.mobilisace1938.cz/12-zari-1938-v-pohranici-vypuklo-povstani-ceskych-nemcu>.

²²³ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka paní Burešové na temné dny a rok 1938*.

²²⁴ **Mnichovský diktát:** dojednaný v noci z 29. na 30. září 1938. Zástupci čtyř zemí Adolf Hitler (Německo), Neville Chamberlain (Velká Británie), Benito Mussolini (Itálie), Édouard Daladier (Francie) se dohodli, že Československá republika musí do 10. října postoupit pohraniční území obývané Němci Německu. ČELOVSKÝ, Bořivoj. Mnichovská dohoda 1938. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999. ISBN 80-86101-19-3.

²²⁵ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka paní Burešové na temné dny a rok 1938*.

²²⁶ Totéž, dne 19. 2. 2015.

18 PRVNÍ ČESKÁ ŠKOLA V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH

V okrese Bezručice nebyla až do roku 1925 ani jedna česká škola. V tomto roce byla zřízena česká škola v Úterý a v Cebiví.²²⁷ Bohužel pro děti z Konstantinových Lázní byly obě tyto školy daleko, a tak rodičům nezbývalo nic jiného, nežli poslat své děti na studie ke svým příbuzným, kteří v blízkosti škol bydleli, nebo navštěvovat školy německé. Zrealizovat myšlenku na novou českou školu v blízkosti lázní bylo více než nutné. A tak ministerstvo školství národní osvěty vyhovělo žádosti a povolilo zřídit českou školu v Konstantinových Lázních, dne 13. srpna 1926. První problém nastal s vhodnými prostory pro vyučování. Nakonec byla škola umístěna do lázeňských místností „Finkenheimu“.²²⁸

První školní den pro 14 dětí z Konstantinových Lázní nastal 1. září 1926. Ve třídě bylo rovnoměrné zastoupení žáků, sedm dívek a sedm chlapců. Správa lázní neustále naléhá, aby se škola z lázeňské budovy „Finkenheim“ vystěhovala. Na počátku následujícího roku, 13. ledna 1927, byla česká škola přemístěna do domu pana J. Heila, který jí v přízemí poskytl pěkný prostor pro třídu a v prvním poschodí místnost pro učitelský kabinet.²²⁹

Správcem školy a zároveň jejím prvním učitelem se stal pan Václav Novák. Narodil se v Nětunicích u Blovic 11. června 1902. Obecnou školu absolvoval v Prusinech, školu měšťanskou v Blovicích a učitelský ústav v Plzni. Ještě před tím, než nastoupil k presenční službě na vojnu, vyučoval v letech 1921 až 1924 ve čtyřtřídní škole v Prusinech. V české škole v Konstantinových Lázních působil necelé čtyři měsíce. Nástupcem pana učitele Václava Nováka se 2. dubna stal rodák z Kramolína u Nepomuku, pan František Kovařík. Učitelský sbor se v české škole začínal pomalu rozrůstat. Výpomocnou paní učitelkou, která měla na starost předměty týkající se ručních prací a domácí výchovy, se stala paní Emilie Nová. Výuky katolického náboženství se ujal pan František Bureš.²³⁰

²²⁷ LERCH, F., BAIER, O. L. W., BITTNER, L., EGERER, K., GRÖSCHL, A., LENZ, O., TRUBER, A., WOITA, L. *Náš rodný kraj. Vlastivěda bezručického soudního okresu a jeho okrajových částí*. Chomutov: Bezručický učitelský spolek bratří Butterové, 1936. s. 193.

²²⁸ JIRÁSKOVÁ, Miroslava. Zpravodaj Konstantinovy Lázně: *Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998]. Nestr.

²²⁹ Tamtéž, nestr.

²³⁰ Tamtéž, nestr.

V neděli, 20. března 1927 svolal správce školy schůzi rodičů, na které byl ustanoven místní školní výbor. Ten si zvolil svého předsedu pana Františka Máru, jednatele správce školy pana Václava Nováka a člena výboru pana Martina Sejpka.²³¹

V novém školním roce se počet žáků snížil o tři. Důvodem byla nově zřízená česká státní škola v Bezdruzicích. Učitelský sbor zůstal pro tento školní rok stejný a ihned provedl několik změn. Ministerstvo školství a národní osvěty poskytlo škole finanční obnos, za který zakoupila nový nábytek a pět párů lyží. Na konci tohoto školního roku absolvovaly děti dvoudenní výlet na Chodsko, který je obohatil o nové poznatky. Ve třetím školním roce, který začal 1. září 1928, se počet žáků ve třídě opět snížil. Z Konstantinových Lázní se odstěhoval místní listonoš, se kterým odešly i jeho dvě děti. Učitelský sbor byl obměněn o novou paní učitelku na ruční práce, slečnu Růženu Konigsmarkovou a o nového pana učitele na římsko-katolické náboženství, pana děkana Josefa Mihulku z Okrouhlého Hradiště.²³²

V následujícím školním roce nastoupilo do české školy v Konstantinových Lázních 10 chlapců a 7 dívek. Učitelský sbor přišel o děkana Josefa Mihulku, který podlehl těžké nemoci. Na podzim proběhla oslava ke dni 28. října v hotelu „Alžbětín Dvůr“. A slavilo se dále. V roce 1930, 7. března, oslavil prezident Tomáš Garrigue Masaryk své 80. narozeniny. Celá Československá republika mu projevila úctu za práci, kterou pro celý národ vykonal. I česká škola v lázních slavila narozeniny svého prezidenta. Děti si celý týden povídaly o jeho práci, životě a mravních hodnotách. Škola se v den narozenin zúčastnila oslav v Bezdruzicích, kde se na jeho počest pořádala akademie.²³³ Bohužel pár dní na to, dne 12. března, byla slavnostní nálada ukončena smutnou zprávou o smrti Aloise Jiráska.

V novém školním roce se počet dětí opět zvýšil a několik změn nastalo i v učitelském sboru. Na post pana učitele a správce školy, Františka Kovaříka, nastoupil pan Josef Vojáček a sbor se dále rozšířil o nového pana učitele, který měl vyučovat jazyk německý. Z důvodu jeho nedostatečné znalosti českého jazyka a zcela německé příslušnosti vyvolával mezi občany negativní ohlasy. V dubnu byla na zdejší škole provedena

²³¹ JIRÁSKOVÁ, Miroslava. Zpravodaj Konstantinovy Lázně: *Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998]. Nestr.

²³² Tamtéž, nestr.

²³³ Tamtéž, nestr.

inspekční kontrola vedená Františkem Věšínem.²³⁴ V tomto roce proběhlo v Konstantinových Lázních mimo jiné i druhé sčítání lidu.²³⁵

V následujícím školním roce, 1931 / 1932, dochází k výměně učitele německého jazyka, pana Rudolfa, který byl povolán na vojenskou službu, a místo něj nastupuje učitel téhož předmětu, ale české národnosti, pan Karel Červený. Důsledky krize²³⁶ pocítila i Konstantinolázeňská oblast. Majitelé zdejších lázeňských objektů se za každou cenu snažili prodat svůj penzion, jelikož jeho provoz byl v této situaci velice náročný.²³⁷

Počet žáků v novém školním roce o něco klesl. Hlavním důvodem byl odchod českých rodin z této obce. Učitelství byl rozšířen o nového pana učitele německého jazyka, pana Josefa Schlusiga. Školní rok 1933/1934 probíhal poklidně. Stejně jako každý rok proběhly oslavy ke dni 28. října a nezapomnělo se ani na březnový svátek pana prezidenta.²³⁸

Při hodině dějepisu byl dne 30. května žákům vyložen význam bitvy u Lipan²³⁹, která probíhala právě před 500 lety. Škola si také v tento rok připomněla slavnostním programem dva významné představitele české hudební kultury, skladatele Bedřicha Smetanu a Antonína Dvořáka.²⁴⁰

V listopadu roku 1933 provedla lázeňská správa úpravu minerálních pramenů. Práce se protáhla až do hlavní sezony²⁴¹ následujícího roku, a u samotných lázeňských hostů budila velké rozhořčení z důvodu omezených přístupů na kolonádu a neustálého ruchu spojeného s projížděním koňského povozu. Hospodářská a politická krize se stále ve větší míře

²³⁴ JIRÁSKOVÁ, Miroslava. Zpravodaj Konstantinovy Lázně: *Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998]. Nestr.

²³⁵ **Z celkového počtu obyvatel:** 512, zde pobývalo pouze 17 Čechů a 495 Němců. JIRÁSKOVÁ, Miroslava. Zpravodaj Konstantinovy Lázně: *Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998]. Nestr.

²³⁶ **Velká hospodářská krize:** v letech 1929 – 1933. V Československé republice klesla průmyslová výroba na 60 %. Velká hospodářská krize. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://dejiny.wz.cz/mezi/bitvy/krize/krize.html>.

²³⁷ JIRÁSKOVÁ, Miroslava. Zpravodaj Konstantinovy Lázně: *Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998]. Nestr.

²³⁸ Tamtéž, nestr.

²³⁹ **Bitva u Lipan:** se odehrála v neděli 30. 5. 1434. Drtivé vítězství vojáků zemské hotovosti. Bitva u Lipan. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://husitstvi.cz/vojenstvi/bitvy-a-tazeni/bitva-u-lipan-30-05-1434/>.

²⁴⁰ JIRÁSKOVÁ, Miroslava. Zpravodaj Konstantinovy Lázně: *Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998]. Nestr.

²⁴¹ **Hlavní sezona** byla od 1. května – 1. října. Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní*. Cheb: G. Adler, 1928.

projevovala na návštěvnosti lázní. Ozdravné středisko bylo v hojném počtu navštěvováno zejména hosty z Prahy.²⁴²

Nové události ze školního prostředí s sebou přináší školní rok 1934 – 1935, který byl zahájen dnem 3. září s již vyšším počtem žáků. Českou školu tento rok navštěvovalo celkem 19 dětí. I v tomto novém školním roce dochází ke změně učitele jazyka německého, pana Josefa Schlusiga, kterého nahradil nový pan učitel, František Nechvátal. První prosincový týden započala česká škola se stravováním pro děti z chudých či nezaměstnaných rodin. Dětem škola hradila mléko, které dostávali o hlavní přestávce. Tato akce byla hodnocena velmi kladně zejména rodiči přespolních dětí, kterých byla ve třídě většina, a které si nestihli o polední pauze dojít domů na oběd.²⁴³

V novém školním roce usedlo do lavic 17 žáků, a jak se již stalo pravidlem, učitelský sbor byl doplněn o nového pana učitele německého jazyka, tentokrát o novou slečnu učitelku, Barboru Thurnwaldovou. Škola si pro tento školní rok 1935 / 1936 stanovila jasný cíl - snažit se podporovat děti trpící podvýživou. Proto se přihlásila do akce „Venkov na záchranu československých dětí“, jejímž hlavním úkolem bylo zabezpečit dětem vhodné potraviny.²⁴⁴

S velkým smutkem přijímá celý československý národ zprávu o tom, že se dne 14. prosince roku 1935 ze zdravotních důvodů abdikoval pan prezident Masaryk. Novým prezidentem byl zvolen dosavadní ministr zahraničních věcí a jeden z nejschopnějších českých politiků během první světové války, Masarykův žák, Dr. Edvard Beneš.²⁴⁵

Českou školu v Konstantinových Lázních v roce 1936 navštěvovalo celkem 19 dětí. Ve druhém pololetí se do obce přistěhovalo několik nových rodin, a tak se počet dětí ve škole zvýšil na 24. Tento přírůstek dokazuje, že se i přes počáteční obtíže, se kterými se škola v lázních potýkala, dobře poradila. Zdejší rodiče, kteří chtěli své děti poslat na střední školu, byli potěšeni zprávou, že se uvažuje o vybudování střední školy v nedalekém Stříbře. Pro mnoho rodin bylo z finančních důvodů téměř nemožné nechat své dítě studovat na střední škole, jelikož jedna z nejbližších se nacházela až v Plzni. Pokud by se tato myšlenka povedla uskutečnit, byl by to opět velký krok pro Konstantinolázeňsko

²⁴² JIRÁSKOVÁ, Miroslava. Zpravodaj Konstantinovy Lázně: *Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998]. Nestr.

²⁴³ Tamtéž, nestr.

²⁴⁴ Tamtéž, nestr.

²⁴⁵ Tamtéž, nestr.

kupředu. Při občanské výchově byla u příležitosti svátku matek vyzdvihnuta úcta k matkám a význam rodinného života. Poté každý žák obdržel košíček, ten posléze nazdobil a vepsal do něj přáníčko pro svoji maminku. Tento školní rok byl ukončen 26. června. Tři děti obdržely propouštěcí vysvědčení a jedna žákyně odešla na střední školu.²⁴⁶

Nový školní rok započal s velmi smutnou zprávou. V úterý 14. září v roce 1937 naposledy vydechl osvoboditel a první prezident Československé republiky, Tomáš Garrigue Masaryk. Stalo se tomu tak o půl čtvrté ráno. V den jeho pohřbu se žáci neučili. V tomto roce nastala na škole změna ve vedení a její správy se po panu Josefovi Vojáčkovi ujímá pan Miloslav Hodys. K počtě narozenin říšského kancléře byly v Konstantinových Lázních dne 20. dubna vyvěšeny prapory s hákovými kříži, což místní obyvatelé velice vyděsilo. V období, kdy probíhal zápis do české školy, byly její prostory ovládnuty odpůrci, kteří pomocí násilí přiměli rodiče, aby své děti zapsali do školy německé. Tím byla česká škola velmi oslabena a do dalšího školního roku se zapsalo pouze pět dětí. Kvůli malému počtu žáků byla česká škola dána pod správu Ústřední matice školské.²⁴⁷

Nový školní rok, rok 1938 / 1939, začal se čtyřmi žáky a řídicím panem učitelem Miloslavem Hodysem, který ve své funkci setrval v novém školním roce celé čtyři dny. Čtyři dny poté, dne 5. září, byl jmenován nový řídicí učitel, pan Václav Huspek.²⁴⁸

V tomto období měli být do obecné školy v Konstantinových Lázních posláni sirotci, pro které stravování zaopatřil Haléřový fond Škodových závodů. Za pomoci řídicího učitele Václava Huspeka a pana inspektora státních národních škol v Chebu, Stanislava Jelínka, bylo jednání na dobré cestě do té doby, dokud nezačala naše vláda vyjednávat s Henleinovou stranou.²⁴⁹

Z 10. na 11. září se konal manifest patnácti tisíc německých obyvatel, kteří se veřejně hlásili k vůdci nacistického Německa - Hitlerovi. Ten své věrné posluchače, sudetské Němce, podnítil k demonstracím hned den po svém projevu v Norimberku²⁵⁰. Kolem desáté hodiny večer pochodovalo v Konstantinových Lázních přibližně 200 osob s klacky v rukou a před Léčebným domem Škodových závodů s velkým křikem vyhrožovali všem

²⁴⁶ JIRÁSKOVÁ, Miroslava. Zpravodaj Konstantinovy Lázně: *Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998]. Nestr.

²⁴⁷ Tamtéž, nestr.

²⁴⁸ Tamtéž, nestr.

²⁴⁹ Tamtéž, nestr.

²⁵⁰ **Projev v Norimberku** se uskutečnil dne 12. září 1938. 12. září 1938. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.mobilisace1938.cz/12-zari-1938-v-pohranici-vypuklo-povstani-ceskych-nemcu>.

Čechům. Poslední dny zde byly opravdu nebezpečné. Státní úřady se snažily zamezit nebezpečným incidentům, a tak nařídily všem českým obyvatelům odevzdat veškeré radiopřístroje, zbraně a vyhlásily stanné právo.²⁵¹

Dne 29. září 1938 bylo již jasné, že se budou muset všechny sudetské kraje včetně Konstantinových Lázní vydat Německu. Součástí Německé říše se Konstantinovy Lázně staly po okupaci říšskoněmeckým vojskem dne 5. října 1938. V české škole probíhalo vyučování do 4. října.²⁵²

²⁵¹ JIRÁSKOVÁ, Miroslava. Zpravodaj Konstantinovy Lázně: *Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998]. Nestr.

²⁵² Tamtéž, nestr.

19 VÝZNAMNÍ HUDEBNÍCI Z KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍ

Hudba byla pro lidi odjakživa nesmírně důležitou součástí života. I v nelehkém žití si každý čas od času pobroukával svou oblíbenou písničku. Nejinak tomu bylo i v Konstantinových Lázních v minulém století. V celé obci bychom našli jen pár domů, ve kterých nebyl žádný hudebník. Téměř každý hrál na nějaký hudební nástroj anebo se o to alespoň pokoušel.

Tak například v domě Odessa, č. p. 15, hrálo na hudební nástroj celkem 9 z 15 lidí. V tomto „hudebním domě“ žil i pan Franz Meier, který se narodil v roce 1895 v okolních Bezručicích. Ve zdejší domě vyučoval hru na housle, pozoun, křídlovku, trubku a tenorový roh. Svého prvního hudebního vzdělání nabyl u Aloise Haubauera a rozšiřoval ho na svých studiích ve Frankfurtu a v Lipsku. Od roku 1912 zastával post prvního houslisty v divadelním orchestru. Jako učitel musel být velice oblíbený, jelikož mu v den jeho svatby (v roce 1920), zpřijemňovala hudba jeho osmi žakovských dechových orchestrů. Vyhlášené a uznávané byly jeho koncerty v Bezručicích u sochy svatého Floriána, kde vystupoval a řídil svůj žakovský dechový orchestr.²⁵³

Franz Reiter z Dlouhého Hradiště byl jeden z jeho nejlepších žáků. Vystudoval státní hudební školu v Bečově, kde se věnoval hře na lesní roh a díky svému nadání se propracoval do orchestru německého zemského divadla v Praze. Na konci třicátých let 20. století se stal členem pražského německého filharmonického orchestru. Po vyhnání ze své rodné země se snažil založit obdobný orchestr v Bambergu. Lásku k hudbě pěstoval Franz Meier i ve svých dětech. Hudební školu v Praze absolvoval syn Erhart i jeho druhý syn Franz, který oplýval velkým notovým rozsahem. Ten vystudoval taneční hudbu pro dechové nástroje, přede hry a sólové výstupy.²⁵⁴

Pokud se zabýváme hudbou v Konstantinových Lázních v minulém století, nesmíme zapomenout zmínit kapli Panny Marie Lourské, která se stala dějištěm mnoha hudebních akcí. Díky uznávanému učiteli a výbornému varhaníkovi, Karlu Reebovi, který byl svého času v důchodu, v kapli pod jeho vedením působil chrámový sbor, který zpíval čtyřhlasně. Ve sboru byli zastoupeni i významní občané obce. Zpěváci si na svém výkonu dávali

²⁵³ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Významní hudebníci v Konstantinových Lázních*.

²⁵⁴ Totéž, dne 19. 2. 2015.

velice záležet. Zpívali v kapli na Štědrý večer anebo při mešních zpěvech na krasíkovských poutích.²⁵⁵

Ve spolupráci s lázeňskou hudbou a pod vedením Karla Reeba předvedl konstantinolázeňský chrámový sbor Korunní mši od A. F. Mozarta. Dle místních posluchačů byl tento koncert označen jako vrcholné dílo chrámového sboru. Všechny přítomné okouzлил altový hlas paní Stöhr z č. p. 34.²⁵⁶

Vedení sboru se po Karlu Reebovi ujala paní Gertrude Just, která pobývala ve vile Heidelberg č. p. 94. Mimo hru na klavír, kterou bravurně ovládala, ráda organizovala divadelní představení. Jedno z velice povedených neslo název „*Pestrý večer v hotelu Elisenhof*“. Konstantinovy Lázně paní Just opustila v roce 1944, poté se ujala organizátorského postu v Lestkově.²⁵⁷

Tak jak jsem uvedla pana Franze Meiera, učitele hudby v Konstantinových Lázních, tak musím představit i pana Franze Wölfla, významnou hudební osobu, která se podílela na chodu tamní hudební školy. Milovaným nástrojem tohoto hudebníka byla viola. S tou vystupoval v lázeňském a divadelním orchestru v hlavních sezonách. Zahrát dovedl ale i na trubku, housle a klavír. Ve svém důchodovém věku se snažil vychovávat nové mladé hudebníky a velice často hrával svým posluchačům k tanci na verandě v hotelu Elisenhof. V roce 1931 založil společně s Franzem Meierem, svým kolegou, okresní kapelu složenou z 24 členů a hrající převážně na nástroje dechové.²⁵⁸

Jak můžeme vidět, tak obec Konstantinovy Lázně měla na hudebníky veliké štěstí.²⁵⁹ Díky místnímu obyvatelstvu, které hudbu velice milovalo, zde mnoho učitelů v důchodovém věku uplatnilo své hudební zkušenosti. Ať již doučováním mladých lidí nebo jen svým občasným „muzicírováním“. Láska k hudbě zde dala vzniknout soukromému smyčcovému kvartetu ve složení: Josef Kutschka, Josef Hahn, Josef Wirschal a Leni Lendeckeová. Pokud z nějakých důvodů nemohl lázeňský orchestr účinkovat,

²⁵⁵ KALISTA, Jiří. Edice Střípky z historie: *Příběh nejmenšího farního kostela Panny Marie Lourdské*. Konstantinovy Lázně, 2013. Nestr.

²⁵⁶ Tamtéž, nestr.

²⁵⁷ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Významní hudebníci v Konstantinových Lázních*.

²⁵⁸ Totéž, dne 19. 2. 2015.

²⁵⁹ viz. Příloha č. 17.

v pohotovosti jej zastoupili amatérští hudebníci. Hudbou to v Konstantinových Lázních opravdu žilo.²⁶⁰

²⁶⁰ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Významní hudebníci v Konstantinových Lázních.*

20 KONSTANTINOVY LÁZNĚ A DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA

Konstantinovy Lázně, které se staly v první třetině 20. století vyhledávanou destinací, ať již z důvodu ozdravného střediska či místa určeného k výletu do půvabné a čisté krajiny, se během mnichovské dohody dostaly pod vládu Velkoněmecké říše. Z lázeňského střediska se náhle stává vojenský lazaret. Ani okolí nezůstává upozaděno, vyrostlo zde mnoho zajateckých táborů, které se po roce 1945 změnilly na tábory propouštěcí. Musím připomenout také fakt, že právě v Konstantinových Lázních se usídlil štáb, který získal pomyslný titul „osvoboditele českého západu“, štáb 16. obrněné divize. Do historie tohoto městečka se také zapsala prvorepubliková československá armáda, která měla za úkol odrážet první vlnu útočníku, a proto začala již v letech 1937 - 1938 s budováním rozsáhlého obranného opevnění. Bohužel bez jediného, byť i symbolického výstřelu, připadla tato oblast v roce 1938 Velkoněmecké říši.²⁶¹ V této chvíli se provoz lázní pro civilní osoby zcela uzavřel. Konstantinovy Lázně, které do této doby spadaly pod okres Bezručice²⁶², se již šestý den po podpisu Mnichovské dohody, 5. 10. 1938, staly součástí sudetského okresu Teplá, a tím i součástí Velkoněmecké říše.

Díky kronice F. Pittrofa²⁶³ máme jasný důkaz o rychlé změně lázeňských hostů: „*Hosté, kteří léta jezdili z vnitrozemí, už přicestovat nemohli. Zato jezdili z KDF (Kraft durch Freude – organizace pro správné užití volného času pracujících lidu), dovolenci z Říše k většinou 14denním pobytům na zotavenou. Také berlínské matky s dětmi pobývaly v Konstantinových lázních na léčení*“.²⁶⁴

Budova Starých Lázní, která byla zbourána v roce 1966, sloužila jako ubytovna pro „Říšskou pracovní službu“, RAD, za roční poplatek 960 RM. Ta nasazovala mladé lidi ve věku od 18 do 25 let na nacistickou převýchovu do pracovního tábora. Zpočátku byla tato služba povinná jen pro chlapce, ale po vypuknutí války se stala povinnou i pro děvčata. Důležitým rokem se pro lázně stal rok 1943, ve kterém se z hlavního

²⁶¹ FOUČEK, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 3.

²⁶² **Bezručice:** německy Weseritz, jsou město v severovýchodní části okresu Tachov. Jsou sídlem Mikroregionu Konstantinolázeňsko. Město Bezručice. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.bezrucice.cz/mesto/mesto-bezrucice/historie/>.

²⁶³ **Franz Pittrof:** starosta obce Konstantinovy Lázně v letech 1929 – 1934; 1944 – 1945. Zdroj: Ing. Jiří Kalista. Poskytnuto dne 19. 2. 2015 Bc. Michaele Frýbertové.

²⁶⁴ Zdroj: Ing. Jiří Kalista. Kronika Pittrof, *Chronik des kurorteskonstantinsbad*. s. 17.

lázeňského domu stal lazaret pro příslušníky „spojenecké“ maďarské armády. V tomto období byl starostou Konstantinových lázní Viktor Siegl. Ten, ale 20. 11. 1944 umírá na srdeční selhání a jeho nástupcem se stává Franz Pittrof, který tento úřad zastával již v letech 1929 – 1934.²⁶⁵

Dle dochovaných zpráv by se dalo říci, že život v obci za druhé světové války probíhal vcelku poklidně. A to možná i proto, že zdejší muži byli posláni na frontu. Mnozí z nich se ale bohužel již nevrátili. S postupným hroucením se německého tažení byl neustále větší a větší nedostatek základních potřeb, až se zde nedostávalo ničeho. Obec byla po celou dobu ušetřena bojových invazí, až na rok 1945, kdy byl kraj zasažen činností amerického letectva. Pokud se v tuto dobu někdo rozhodl pro železniční či automobilovou dopravu, byl vystaven obrovskému nebezpečí, které by se dalo přirovnat k sebevraždě.²⁶⁶

20.1 16. OBRNĚNÁ DIVIZE

Z důvodu usídlení se na území Konstantinových lázní si dovolím připomenout informace týkající se 16. obrněné divize, která získala přívlastek „Osvoboditelé českého západu“.

Tato vojenská americká jednotka vznikla v roce 1943 v Camp Chaffee v Arkansasu. Na pole evropského válčiště vstoupila v lednu 1945. K dispozici měla tři tankové prapory, tři obrněné dělostřelecké prapory, tři obrněné pěší prapory²⁶⁷ dále 23. jízdní průzkumnou squadronu, obrněné spojovací roty a obrněný ženijní, zdravotní a dílenský prapor. Její součástí byl i 571. prapor protiletadlového dělostřelectva. U zrodu této jednotky byl její velitel, generálmajor D. T. Greene, jenž byl v září roku 1944 vystřídán brigádním generálem J. L. Piercem.²⁶⁸

V dubnu roku 1945 se 16. obrněná divize spoluúčastnila s 86. pěší divizí bojových operací. Překročily řeku Isar, poblíž Grünwaldu, a postupovaly směrem na Wasserburg. Dne 5. května téhož roku dochází k oné legendární cestě na Plzeň. O den později ji muži ze 16. obrněné divize osvobodili. Po půl roce byla divize demobilizována. Díky dochovaným

²⁶⁵ FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 6.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 6.

²⁶⁷ **Tři tankové prapory** (5., 16. a 26.); tři obrněné dělostřelecké prapory (18., 64. a 69.); tři obrněné pěší prapory (393., 396. a 397.) FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 10.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 10.

záznamům o bojích, které probíhaly několik desítek hodin, můžeme uvést, přesnou ztrátu: 5 mužů mrtvých a 28 zraněných.²⁶⁹

Na památku statečnosti a odhodlanosti mužů ze „Šestnácté obrněné“ byl v Plzni vystaven památník ve tvaru skleněné pyramidy ve žluto – modro – červené barvě s černou „šestnáctkou“, s koly z pancéře a pásy nesoucí dělo, kterým prostupuje červený blesk. Za přítomnosti příslušníků Pierceho jednotky a válečných veteránů byl v roce 2000 odhalen.²⁷⁰ Nesmíme opomenout ani pamětní desku, která se nachází v v prostorách schodiště na plzeňské radnici, která byla vytvořena akademickým sochařem Otakarem Walterem²⁷¹.

²⁶⁹ FOUČEK, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 10.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 10.

²⁷¹ **Otakar Walter:** český sochař, narozen dne 30. 10. 1890 - 08. 5. 1963. Působil v Plzni. Otakar Walter. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.socharstvi.info/autori/otakar-walter/>.

21 KONSTANTINOVY LÁZNĚ PO ROCE 1945

Konstantinovy Lázně byly osvobozeny jednotkou americké 91. pěší divize dne 7. května 1945. O několik desítek hodin později dorazily na pomoc i oddíly „Šestnácté obrněné“. Ihned poté započaly kroky, které měly v obci nastolit pořádek. Jedním z prvních úkolů bylo zajistit dostatečné množství ubytování pro příslušníky amerických vojenských jednotek. Místní němečtí obyvatelé měli za úkol respektovat nařízení a vyhlášky obce, ze kterých bylo jasně cítit, „kdo má situaci jasně pod kontrolou“.²⁷²

Cituji bod č. 1: „*Kdokoliv spáchá nebo se pokusí spáchat násilný čin proti příslušníkům armády Spojených států bude přísně potrestán*“.²⁷³ Dalším bodem byl zákaz vycházení ve večerních hodinách v obci. Místní obyvatelé museli odevzdat nejruznější vysílací stanice, munice a zbraně. Ve zprávě bylo dále napsáno: „*Jedině příslušníci československé armády mají právo nositi zbraň*“.²⁷⁴ Až do odvolání byla uzavřena zdejší pošta, telegraf, dokonce i poštovní holub měl zákaz přenášet psaníčka. U nejbližší americké jednotky se měli přihlásit všichni příslušníci německých armád²⁷⁵ a další příslušníci německých armád měli za úkol se nahlásit u nejbližší americké jednotky, jinak by jim hrozilo nařčení z vyzvědačství.

Z důvodu neposkytnutí ubytování pro americké vojáky, což měl na svědomí tehdejší starosta Konstantinových Lázní, Franz Pittrof, vydal jejich generál příkaz, který ustanovil vyklizení obce do pěti hodin. Kromě zemědělců se musel každý německý občan na příkaz vystěhovat do okolních vsí a zanechat v lázních veškerý svůj majetek. Mnoho obyvatel tak odešlo do Potína a Nové Vsi. Vrátit se mohl pouze ten, jehož dům americká armáda nevyužila.²⁷⁶

Ze Starých Lázní, které za druhé světové války sloužily jako Říšský pracovní tábor, vznikl tábor sběrný pro 1000 ukrajinských a polských utečenců, kteří byli nasazeni na zemědělské práce. O jejich ošacení a stravování se měli postarat zámožní lázeňští Němci. Také dnešní dům č. p. 64, vila „Loretta“, jehož původním majitelem byl Alois Mages, se stal propouštěcím táborem pro německé vojáky. Ti, jak je všeobecně známo, se raději

²⁷² FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 16.

²⁷³ Tamtéž, s. 16.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 17.

²⁷⁵ **Příslušníci německých armád:** Wehrmacht, Luftwaffe. FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 17.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 17.

vzdávali Američanům nežli Sovětům, a tak údajům o možném počtu propuštěných můžeme věřit.²⁷⁷

Režim válečných zajatců byl vcelku volný, ale určitě ne pohodlný. Toto vše můžeme tvrdit díky dobovým filmovým dokumentům, které pořídili samotní Američané. Zajatci procházeli velmi přísnou zdravotní kontrolou, důvodem byla snaha zamezit šíření epidemií. Pokud měli vyřízené veškeré formality, byli odvezeni na území Německa.²⁷⁸

Pro Konstantinovy Lázně byl den 8. 5. 1945 dnem, kdy se vrátil Mgr. Karel Procházka, první Čech, který byl na útěku z totálního nasazení a spolu s učitelem Petrem Kašparem a Emilem Vocelkou, úředníkem z čedičového lomu, převzali správu obce do svých českých rukou. K nim se dále přihlásili dva Češi, řeznický dělník Karel Říha, navrátillec z Konstantinových Lázní, a Josef Březák z Krasíkova.²⁷⁹

Pod vedením poručíka Antonína Fastnera přichází dne 14. 5. 1945 do Konstantinových Lázní Revoluční garda 4, která byla utvořena ze 14 mladých skautů pocházejících z Vochova. Střechu nad hlavou jim poskytla vila „Just“. V této vile si zřídili četnickou stanici, v jejímž čele stál člen RG 9, Bohumil Jaček. Poté, co Revoluční garda 4 získala od amerického velení veškeré pravomoce, vydala dne 15. května 1945 následující vyhlášku: „*Dnem vyvěšení vyhlášky přejímá čsl. branná moc se sídlem v Konstantinových Lázních vojenskou správu následujících obcí: Konstantinovy Lázně, Bezdrůžice, Cebiv, Polžice, Kokašice, Švamberk, Okr, Dlouhé Hradiště, Poloučany, Nová Ves, Potín, Leskov, Česká Tomyslav, Strahov, Lom.*“²⁸⁰

- 1. Československé zákony vstupují s okamžitou platností v moc, jelikož jmenované území jest územím Československé republiky.*
- 2. Všichni majitelé domů jsou povinni vyvěsiti čsl. vlajky nebo národní vlajky bíločervené.*
- 3. Obyvatelstvo je povinno dbáti klidu a pořádku.*
- 4. Selský a zemědělský stav, jakož i veškeré výrobní podniky, jsou povinny na výzvu starosty odváděti potřebné potraviny.*

²⁷⁷ FOUČEK, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Míraty Car Club, 2011. s. 18.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 18.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 18.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 18.

5. *Obyvatelstvo je povinno zastávat nadále pracovní úkony jemu svěřené.*

6. *Osoby nejednající ve smyslu této vyhlášky budou trestány čsl. vojenskou správou“.*²⁸¹

Den po vydání této vyhlášky, 16. května 1945, byl v obci ustanoven Místní národní výbor. Revoluční garda 4 rozšířila své úkoly o vyhledávání beden s německými písemnostmi, podezřelých osob, zbraní a motorových vozidel. Ve stejném měsíci byl pod vedením poštmistra Jana Růžka zprovozněn chod zdejší pošty a o několik dní později byl zprovozněn i místní telefon.²⁸²

Dne 12. července 1945 se z Místního národního výboru stala Místní správní komise, změny nastaly i uvnitř tohoto orgánu. Novým předsedou se stal strážmistr Bohumil Jaček, spolupracovali s ním také: Bohdan Krček²⁸³, již zmiňovaný Emil Vocelka, strážmistr Antonín Stočes a nesmíme opomenout na desátníka Ottu Šťastného, který pracoval současně i jako zapisovatel RG 4. Pokud bychom pátrali po činnosti MSK nebo MNV, nenašli bychom téměř žádné zprávy, jelikož obě dvě vznikly v době, kdy Konstantinovy Lázně spadaly pod Okresní úřad v Teplé, který byl vytvořen sudetskými Němci, a obě pracovaly bez jmenování okresního úřadu.²⁸⁴

V letních měsících skončila své působení v obci Revoluční garda 4, která se vrátila zpět do Vochova²⁸⁵. Její činnost zde měla být ukončena již o něco dříve, ale situace v pohraničí byla natolik nestabilní, že z Konstantinových Lázní a Bezdržic odcházeli jako poslední. Nově vytvořená Okresní správní komise Planá jmenovala v obci na tři měsíce další MSK, kterou vedl štábní strážmistr Stočes. Také zde vznikla Státní národní bezpečnost. Ta měla za úkol odstranit nedostatky v chodu obce. Bohužel ale ani tento, v pořadí již třetí správní

²⁸¹ FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 19.

²⁸² Tamtéž, s. 19.

²⁸³ **Bohdan Krček** byl bývalým správcem rekreačních objektů Halěřova fondu Škodových závodů. FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 20.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 20.

²⁸⁵ **Vochov**: obec, která se nachází směrem na západ od krajského města Plzeň. Vochov. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.obec-vochov.cz/>.

orgán, v lázních nebyl v pořádku, jeho předseda Stočes byl Okresní správní komisí vyloučen ze své funkce.²⁸⁶

Proto vznikla nová MSK, která si ale již rozdělila své kompetence do několika odvětví a vystupovala v tomto složení: Předsedou se stal Jan Růžek, bývalý poštovní mistr, a z dalších členů můžeme jmenovat Františka Círa, Václava Hříbala, Bohumila Bláhu, Rudolfa Komárovského, Vladislava Kopáče a Jaroslava Vanka. Veškerý chod lázní byl ale neustále monitorován americkou armádou, která tuto oblast opustila až na konci listopadu roku 1945. Škody způsobené válkou se vyšplhaly na částku 8 853 406,10 Kčs.²⁸⁷

21.1 VZPOMÍNKA AMERICKÉHO VOJÁKA NA ROK 1945 V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH

Ve sbírce Jiřího Kalisty, *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*, je sepsána vzpomínka příslušníka 16. obrněné divize, na poslední dny, které strávil se „šestnáctkou“ v západních oblastech tehdejšího Československa.²⁸⁸ Tento příběh má své počátky již v roce 1943, kdy vznikla 16. obrněná divize určena k boji na evropské frontě.

Důstojníkem velitelské roty se jako první stal kapitán George S. Tobey. Ten měl na starost Oddělení údržby, Oddělení kontroly dopravy, Zásobování velitelství a Administrativu. Tato jednotka procházela velmi tvrdým výcvikem. Každý se snažil dělat vše, co bylo v jeho silách. I kuchaři v kuchyni, pod vedením štábního seržanta Clintona H. Atkinse, kteří neměli nejlepší pracovní podmínky, se vždy snažili, aby jídlo, které vojákům vydají, bylo co nejchutnější.²⁸⁹

Po určitém čase stráveném výcvikem ve Francii, se jednotka vypravila do Velkoněmecké říše. A to v pondělí 16. dubna roku 1945. Dle slov amerického vojáka bylo ten den velice příjemné jarní počasí. Cestou se jim naskytl pohled na krásnou katedrálu v Remeši, hřbitov u Verdunu a část Maginotovy linie. Nastávající noc prožili vojáci na rozlehlém poli východně od Remeše ve Francii. Druhý den, 17. dubna, se v časných ranních hodinách vydali opět na cestu a poprvé vstoupili na území nepřítele. Další noc strávili vojáci nedaleko německého města Kaiserslautern a ráno opět pokračovali přes

²⁸⁶ FOUDEK, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 20.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 20.

²⁸⁸ viz. Příloha č. 18.

²⁸⁹ FOUDEK, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 21.

Sársko, Porýnský les, kde strávili necelý týden. Všude v okolních vesničkách a nevelikých městech byly rozvěšeny bílé vlajky. Po nepříliš příjemné, deštivé noci, dorazila vojenská jednotka do Norimberku.²⁹⁰

První noc strávili vojáci v parku, ale již druhý den jim střechu nad hlavou poskytly opuštěné domy po Němcích. V následujících dnech se rota snažila vybudovat velitelství Obrněné divize. V německých domech bylo nalezeno spoustu vína a likérů, které posloužily americké jednotce alespoň k malému potěšení. Na začátku května se 16. obrněná divize ocitla v palbě ostřelovačů. Naštěstí nebyly zaznamenány žádné ztráty na životech a jednotka se 5. května z Norimberku odebrala a pokračovala směrem k bavorskému Waidhausu. Tam našla přístřešek v opuštěné pile. Pomalu se blížil „den D“.²⁹¹

„Bylo 7.00 hod. ráno 6. května 1945, když předsunutá jednotka složená z kapitána Warda, zástupců oddělení G a jedné obranné čety pod vedením seržanta Johna J. Farsona zamířila směrem k Plzni. Obranná četa sloužící převážně jako ochranná jednotka pak na cestě zajala 312 německých vojáků, 4 německá velitelská vozidla a jeden německý terénní automobil spolu s množstvím osobních zbraní.²⁹² O dvě hodiny později se hlavní část roty vydala z Waidhausu na cestu do Plzně.“²⁹³

Ze vzpomínek vojáka se obrněná divize střetávala s velkým množstvím tanků, dělostřelců a s obrněnou pěchotou. Sklízela ale také mnoho ovací Čechů, jelikož byla mezi prvními, kdo do osvobozené Plzně vstoupil. Ve zdejšího Grand Hotelu byl ihned zajat příslušník gestapa, kterého měl na starost nadporučík Carlo B. Massie. Na plzeňském náměstí se strhla palba. Při tomto krátkém boji se „podařilo“ jednomu ze sniperů střelit i do místnosti, kde byl hlídán příslušník gestapa, a poranit jeho stráž, kterou byl právě Carlo B. Massie. Po půlnoci bitva utichla. Dva dny poté měla rota na starost spíše záležitosti organizační. Podílela se na příjmu 50 000 německých zajatců prchajících z Prahy.²⁹⁴

V ranních hodinách se vojáci dne 10. května 1945 přesunuli z Plzně do Konstantinových Lázní. Následně byla vyhlášena Vojenská vláda a muži se tak mohli ubytovat ve zdejších domech. „*Naším úkolem bylo zaevidovat všechny německé zajatce*

²⁹⁰ FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 21.

²⁹¹ Tamtéž, s. 23.

²⁹² Tamtéž, s. 23.

²⁹³ viz. Příloha č. 19.

²⁹⁴ FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 23.

předtím, než budou posláni domů,“ vzpomínal americký voják, příslušník 16. obrněné divize.²⁹⁵ Zdejší mise byla pro vojáky jednoduchá, hlavním úkolem bylo pomoci s přesunem zajatců, kterých bylo zaevidováno na 32 000.²⁹⁶ Na konci měsíce, 28. května, se všem mužům zmítala v hlavě jedna jediná otázka. A to, zdali jejich dalším cílem bude jejich vytoužený domov.²⁹⁷

Po odsunu německého obyvatelstva v roce 1946 se začínal život v lázních probouzet. Pět let po válce měly lázně 502 stálých obyvatel a 95 domů. V roce 1950 se počty o něco málo zvýšily. Lázně se rozrostly o 15 nových domů a 28 obyvatel. Na konci 20. století žilo v Konstantinových lázních 701 stálých obyvatel.²⁹⁸

21.2 VZPOMÍNKA PANA GUSTY ČERNÉHO NA ROK 1945

Prostřednictvím pana Ing. Jiřího Kalisty jsem získala i vzpomínky pana Černého, který rád zavzpomínal na rok 1945, na konec druhé světové války a i na svoji krásnou a mladou slečnu vychovatelku, se kterou se po šedesáti letech náhodně znovu setkal.

„O letních prázdninách v roce 1945 jsem se jako devítiletý chlapec spolu s ostatními vrstevníky z okolí Plzně zúčastnil ozdravného pobytu, který byl určen dětem, které byly oslabené nedostatečnou stravou v době války. Ozdravovna se nacházela v budově Starých lázní a zřídil ji Podpůrný haléřový fond zaměstnanců továrny Škoda.²⁹⁹

Pokoj, který jsem obýval spolu s dalšími pěti chlapci, se nacházel v prvním patře nad hlavním vchodem s krásným výhledem do parku. Byl velmi prostě zařízen. Obsahoval patrové postele, skříň a stůl s několika židlemi. I strava byla sice prostá, ale dostačující. Se svými kamarády jsem byl v oddílu, který měla na starost mladá, ještě studující slečna vedoucí. Němci ji za války nasadili do práce ve Škodovce. S ostatními kluky jsme ji měli moc rádi, jelikož nám vždy připravila velmi zábavný program.³⁰⁰

²⁹⁵ FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 23.

²⁹⁶ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezručice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 80-86125-62-9. s. 63.

²⁹⁷ FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011. s. 23.

²⁹⁸ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezručice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 80-86125-62-9. s. 64.

²⁹⁹ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka pana Gusty Černého na rok 1945*.

³⁰⁰ Totéž, dne 19. 2. 2015.

*Budova Starých Lázní ještě před naším příjezdem sloužila jako ubytovna pro Poláky a Ukrajince, kteří po válce pracovali v okolí Bezdržic jako dělníci v zemědělství a čekali na transport do rodné vlasti. Za druhé světové války sloužily tyto prostory k ubytování pro Říšskou pracovní službu a celé lázně fungovaly jako rehabilitační centrum pro zraněné vojáky maďarské národnosti.*³⁰¹

Pan Černý ještě dnes vzpomíná na silně páchnoucí použité a rozstříhané sádrové díly, které nemocným pomáhaly k jejich uzdravení. *„Pro nás kluky bylo velkým lákadlem pozorovat dění americké jednotky, která měla svůj tábor nedaleko Starých Lázní. Svůj zájem jsme upírali především na jejich cvičení se zbraněmi, míčové hry a jejich pořadovou přípravu na fotbalovém hřišti.*³⁰²

Dle svých vzpomínek přišel pan Gusta s americkými vojáky do styku již v Plzni, jelikož ti se usadili přímo za jeho rodným domem. *„Se svými kamarády jsem v jejich táboře trávil spoustu času. Pamatuji se, že byli velice přátelští a často nám dávali žvýkačky, ovoce a cigarety pro tátu. Jelikož jsem od nich odposlouchal několik slov a celých anglických vět, obchodoval jsem s nimi i v jejich jazyce. Snažil jsem se vyměnit poštovní pohlednice města Plzeň za něco dobrého. Párkrát nás svezli i v jejich džípech.*³⁰³ Toho si pan Černý a jeho kamarádi cenili nejvíce.

Dále vzpomíná na to, jak američtí vojáci velice často pořádali přehlídky, nácvičky a sportovní hry na zdejším fotbalovém hřišti. I na to, jak seržant ztrestal jednoho vojáka. Ten musel vykopat tak hlubokou a velikou díru, aby se tam celý nastojato vešel. Až když seržant uznal, že je to dobré, mohl jámu zasypat a urovnat do původního stavu.³⁰⁴

„S naší mladou slečnou vychovatelkou jsme velice často chodili na procházky po okolí, během nichž jsme si zpívali české písně, které jsme se v ozdravovně naučili. Na jednu z nich si ještě vzpomínám, „Stuhu československou si za čepici dám...“³⁰⁵

A nyní bych Vám rád pověděl, jak jsem se s naší prima slečnou vychovatelkou opět setkal, a to právě tady v Konstantinových Lázních. Před pěti lety jsem skupince pacientů, které jsem vedl do Starých Lázní, vyprávěl o americké jednotce, která zde měla svůj tábor,

³⁰¹ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka pana Gusty Černého na rok 1945.*

³⁰² Totéž, dne 19. 2. 2015.

³⁰³ Totéž, dne 19. 2. 2015.

³⁰⁴ Totéž, dne 19. 2. 2015.

³⁰⁵ Totéž, dne 19. 2. 2015.

o svém pobytu tady a o naší úžasné slečně vedoucí. V tu chvíli se na mě z hloučku upřeně podívala jedna starší paní a nahlas řekla „zaplatpánbůh.“ Bez dlouhého přemýšlení jsem toto slovní spojení také zopakoval a hned nám bylo jasné, že se moc dobře známe. Zvolání „zaplatpánbůh“ bylo totiž heslo naší slečny vedoucí a našeho oddílu, když jsme se rozutekli po lese.³⁰⁶ Setkání po tolika letech bylo pro nás oba velice příjemné. Z našeho vyprávění jsem se dověděl spoustu nových informací, které jsem jako chlapec v té době ani netušil.

Hold americké armádě a generálu Pattonovi měl být vzdán prostřednictvím slavnostního setkání civilních, vojenských, místních českých představitelů ve Stříbře. Problém nastal ve chvíli, kdy se zjistilo, že není tlumočník, který by vše přeložil. A byla to právě naše mladá slečna vedoucí, pro kterou přijeli, aby oběma stranám tlumočila. Samotný generál Patton naší slečně vedoucí poděkoval a pozval ji k sobě, kde se jí optal na její životní příběh a zda ji nemůže nějak pomoci. Ona odpověděla, že pro sebe nic nepotřebuje, ale pro děti v ozdravovně by si přála lepší stravování. O několik dní později přijely do Konstantinových Lázní dva velké džípy, které přivezly několik plechovek výborné pomazánky z burských oříšků, soudků vyškvařeného sádla a spoustu sladkostí v podobě našich oblíbených žvýkaček, čokolád a pomerančů. Velmi pozorně jsem vyprávění své bývalé vedoucí poslouchal, jelikož to, komu jsme tenkrát vděčili za takovou výslužku, nikdo z nás netušil. Celé setkání bylo velice příjemné.³⁰⁷

Toto byla jen část vzpomínek pana Gusty Černého, který zavzpomínal na setkání s americkými vojáky v Konstantinových Lázních a na nečekané, ale velmi příjemné setkání po šedesáti letech se slečnou vychovatelkou.

³⁰⁶ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka pana Gusty Černého na rok 1945.*

³⁰⁷ Totéž, dne 19. 2. 2015.

22 PODPŮRNÝ SPOLEK HALÉŘOVÝCH DĚLNÍKŮ PLZEŇ 1920 - 1995

Dne 17. května roku 1920 vznikl Podpůrný spolek haléřových dělníků jako samostatná a svéprávná organizace. Z dochovaných pramenů se ale můžeme dozvědět, že počátky této instituce sahají již do konce 19. století, konkrétně do roku 1890, kde působila ještě v nesamostatné formě.³⁰⁸

Dle říšského zákona č. 3 z 30. března roku 1888, který bohužel neposkytoval lékařskou pomoc a léky pro rodinné příslušníky zaměstnanců, odečítala závodní nemocenská pokladna dělnictvu halěř z koruny neboli „Hellerfond“.³⁰⁹

Při dlouhodobé nemoci, úmrtí či léčení v lázních byla od roku 1912 pro členy zavedena peněžní podpora, ale také i pravidelná srážka. Po pár měsících byl ale Hellerfond na sedm let zrušen, a to z důvodu sloučení Okresní nemocenské pojišťovny a závodní nemocenské pokladny. Pro jeho obnovu bylo potřeba právní subjektivity. První shromáždění se uskutečnilo 21. února v roce 1920, ale jelikož spolek ještě neměl schváleny stanovy, bylo prohlášeno za neplatné. A proto se datum vzniku datuje k již zmíněnému 17. květnu téhož roku. Stalo se tak ve spolkovém domě „Nebe“. Prvním předsedou se stal pan František Klubko, který měl na vzniku spolku velký podíl. Tato nově vzniklá organizace se usídlila v Tylově ulici v budově generálního ředitelství Škodových závodů a pobývala zde až do roku 1939. Základní vklad byl shromážděn z členských příspěvků a čílal 336 000 Kč.³¹⁰

Ihned v roce založení získal spolek od dělnického výboru objekt v Janově. Po nevelikých úpravách, které zde proběhly, sloužila budova jako zotavovna pro dělníky, kteří trpěli tuberkulosou. Z důvodu velkého množství nakažených touto nemocí a nedostatečné kapacity objektu měl být postaven další pavilon, jenž by mohl poskytnout dalších 95 lůžek. Provoz nového, na svoji dobu velice moderního, objektu s velmi dobrou lékařskou technikou byl slavnostně zahájen 2. prosince 1929. Díky tomuto aktu si spolek získal vřelé přijetí nejen v bývalém Československu, ale i v zahraničí. A nezůstal jen u tohoto objektu.

³⁰⁸ SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, *PSHD – Od historie k dnešku 1920 – 1995*, č. kart. 25, Plzeň. s. 3.

³⁰⁹ **Hellerfond** byl peněžitý příspěvek v hodnotě 1% ze mzdy. SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, *PSHD – Od historie k dnešku 1920 – 1995*, č. kart. 25, Plzeň. s. 3.

³¹⁰ Tamtéž, s. 4.

V roce 1922 koupil lázeňský dům Continental v Konstantinových Lázních.³¹¹ Zde se téhož roku léčilo 82 osob trpících revmatismem, nervovou nebo srdeční chorobou.³¹²

Během dalšího roku se spolek rozrostl o velkostatek a zámek v Hořticích. Tyto budovy byly také využity pro léčebné účely a to v podobě ozdravovny určené pro ženy a děti. Počáteční kapacita pro 50 dětí a 5 žen nebyla dostatečná. Kvůli velkému množství nemocných dětí bylo nutné přistavit další poschodí zámku, k čemuž došlo v roce 1927. Po přístavbě byl dům schopný pojmout 105 dětí a 30 žen, které se zde léčily zejména v letních měsících po dobu 3 až 4 týdnů. Během 11 let prošlo ozdravovnou 4 180 dětí a 892 žen.³¹³

Spolek dále mimo této ozdravovny vlastnil také velkostatek o rozloze 141 ha orné půdy, k němuž patřil rozsáhlý les. Mohl tak čerpat ze svých vlastních surovin v podobě mléka, sklizených plodin, vajec a drůbeže.³¹⁴

V polovině 20. let 20. století začala pozvolna nastupovat krize, která měla za následek klesající mzdy dělníků a následné propouštění. Pan František Klubko³¹⁵ ze své funkce rezignoval 31. prosince, v roce 1924 a stává se tajemníkem spolku, prvním placeným úředníkem. O tři roky později se tato organizace rozrostla o zaměstnance závodu Hradec Králové – Kukleny a stal se z ní první mimoplzeňský závod. Díky navýšení počtu členů o téměř 50 procent se hospodářská situace zlepšila. Konec 20. let byl pravděpodobně nejkritičtějším obdobím, které ohrožovalo samotnou existenci spolku. Jmění činilo rovných 12 000 000 Kč, byla však složena z cenných papírů a nejrůznějších nemovitostí. Z důvodu hospodářské krize klesly ceny zemědělských plodin a dobytka téměř o polovinu. V tomto nepříliš příznivém období se ale spolek opět rozrostl, tentokrát o zaměstnance z ET Brno.³¹⁶

Činnost spolku byla veřejnosti poprvé představena pomocí výstavy v roce 1932. Náhradou za odebrání 50 procent nemocenské byla nově zřízena podpora pro ošetření v ústavu. Snížena byla i podpora v nemoci, zuboléčbě či úmrtí. K úplnému zrušení došlo pouze u prémie na kojení. V tomto nelehkém období bylo potřeba zajistit ty nejpotřebnější,

311 viz. Příloha č. 20.

312 SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, PSHD – *Od historie k dnešku 1920 – 1995*, č. kart. 25, Plzeň. s. 4.

³¹³ Tamtéž, s. 5.

³¹⁴ Tamtéž, s. 5.

³¹⁵ **František Klubko**: první předseda spolku Haléřových dělníků Plzeň. SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, *PSHD – Od historie k dnešku 1920 – 1995*, č. kart. 25, Plzeň. Nestr.

³¹⁶ Tamtéž, s. 6.

a těmi byly rodiny s dětmi. Proto bylo mezi jednotlivé příslušníky rozděleno 130 gramů pšeničné mouky. Celkové jmění spolku se ale neustále snižovalo. Obrat nastal až v roce 1935, kdy se začínal rozvíjet zbrojařský průmysl, a díky tomu se zvyšovala zaměstnanost. Finanční podmínky se stávaly stabilnějšími.³¹⁷

Druhá polovina 30. let 20. století byla pro spolek z hospodářského hlediska tím nejúspěšnějším. Přidružili se i noví zaměstnanci z adamovského závodu a majetek se oproti minulým rokům výrazně zvýšil. Toto období s sebou neslo ale i svá úskalí.³¹⁸ Němci začínali více neustále zvyšovat své nároky na československé obyvatelstvo, pomalu ale jistě se začínali usazovat v pohraničních oblastech.

Jelikož i Konstantinovy Lázně spadaly pod zabrané území, využívali je zejména okupanti. Organizace Hitlerjugend³¹⁹ zabrala ozdravovnu ve Střelských Hošticích určenou pro nemocné děti a matky. Ty se pak musely zotavovat v cizích, pronajatých objektech. Ve 40. letech 20. století se ke spolku připojili další zaměstnanci, tentokrát ze závodu v Plotíštích. Do Hofmanovy ohrady se v témže roce přestěhovala i kancelář spolku. Před koncem války byla vyčleněna větší částka na podporu zatčených rodin. Tato akce byla německými představiteli objevena a bohužel zmařena. Iniciátoři akce byli potrestáni. Zatčeno bylo několik mužů, předseda pan Hein, člen představenstva pan Weingartner a účetní pan Fridrich. Ten bohužel na nátlaky fašistických útrap spáchal ve vězení sebevraždu.³²⁰

Tři roky po válce, v roce 1948, se dělnická organizace musela vzdát jedné z nejmodernějších ozdravoven v republice, kde se již na veliké úrovni léčila tuberkulóza, a to sanatoria v Janově. V následujících letech přišla i o léčebný dům v Konstantinových Lázních a ozdravovnu v Lipnici nad Sázavou.

Důležitá změna nastala v roce 1952, kdy se změnila částka členského příspěvku z 1% na ½% z hrubého platu. Tato částka platí dodnes. V tomto období byly příspěvky zaměřeny především na porodné, pohřebné, dětské rekreování, zuboléčbu a pomůcky k léčení. Mezi léčebné pomůcky se řadily např. brýle či ortopedická obuv.

³¹⁷ SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, *PSHD – Od historie k dnešku 1920 – 1995*, č. kart. 25, Plzeň. s. 7.

³¹⁸ Tamtéž, s. 7.

³¹⁹ **Hitlerjugend** byla polovojská mládežnická organizace NSDAP. Existovala od roku 1922 do roku 1945. BUTLER, Rupert. *Hitlerova mladá garda, Dějiny Hitlerjugend*. Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-42-6. s. 37.

³²⁰ SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, *PSHD – Od historie k dnešku 1920 – 1995*, č. kart. 25, Plzeň. s. 8.

O rok později byla provedena měnová reforma, následně spolkové prostředky klesly v poměru 1 : 50. To bylo příčinou, proč se musela tato spolková organizace přestěhovat do jiných, ne tak nákladných prostorů v Přemyslově ulici. Postupem času ztratila pozemky a ozdravovnu i ve Střelských Hořticích. Státním lesům musela odevzdat i část lesa v holubím Koutě. Pro závod Kovárny se podařilo na zbylé ploše lesa vystavět tábor pro děti. V této chvíli nevladnil spolek téměř žádné nemovitosti. Kancelář se již po několikáté přestěhovala, nyní do místa bývalé Kanonky, odkud se kvůli demolicím v 70. letech opět přestěhovala, tentokrát na Národní třídu. Odtamtud se pak přemístila na dnešní Husovo náměstí.³²¹

Na konci 20. století se druh podpory od těch předešlých vůbec nezměnil. Výrazná změna nastala v práci v kanceláři, kde byla s rozvojem moderní techniky zavedena počítačová síť. Ta výrazně zlepšila a zjednodušila vedení spolkové agendy a umožnila předávání výplat v hotovosti. V roce 1995 měl spolek kolem 40 000 členů, nejen ze Škodových závodů Plzeň, ale i z okrsků Adast Adamov, Adast Blansko, ZVU Hradec Králové, Dioss Nýřany, ČKD Plotiště, Unex Uničov, Škoda Diesel Praha, IVEP Brno a dalších jiných závodů.³²²

Hlavním cílem spolku bylo a dodnes je pomáhat si navzájem, zejména v tíšňových situacích. Tato myšlenka se odráží i v jejich logu: „*Dnes já tobě – zítra ty mně.*“³²³

22.1 FRANTIŠEK KLUBKO

František Klubko se narodil 2. února v roce 1882 v Adamově na Moravě. Pocházel z chudé rodiny, jeho otec pracoval jako kovodělník. I přesto, že byl synem dělnických rodičů, se mu podařilo nastoupit na reálné gymnázium. Jako žák byl velice bystrý a chytrý. Bohužel po třech letech strávených na škole musel, ač nerad, nastoupit jako soustružnický učeň do továrny. František se ale nevzdal. Jeho píle a touha žít lepší život ho dovedly až na místo úředníka brněnské nemocenské pokladny.³²⁴

Za první světové války, v roce 1916, byl za tehdy rakousko – uherského vojáka povolán jako soustružník do Škodových závodů. Tam na sebe upozornil nejen svými schopnostmi, ale také jako čestný, neohrožený zastánce dělnických práv. Jelikož prokázal velmi dobré

³²¹ SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, *PSHD – Od historie k dnešku 1920 – 1995*, č. kart. 25, Plzeň. s. 9.

³²² Tamtéž, s. 10.

³²³ Tamtéž, s. 10.

³²⁴ Tamtéž, s. 10.

znalosti sociálních podmínek, dostal do své správy fond Hellerfond, který do té doby zpracovával Žlutý spolek. Tím, že dal Haléřově spolku moderní tvář, pro něj zachránil rezervní fond s částkou 366 000 Kč. Na rozšíření jmění této organizace má velké zásluhy.³²⁵

Ve 20. letech 20. století byl dosti angažovaným pracovníkem. Mimo funkce předsedy v Haléřově spolku zastával i post tajemníka Dělnického závodního výboru, a k tomu všemu vyvíjel značné úsilí pro Podpůrný fond úředníků, který měl být v nejbližší době založen.³²⁶

Díky jeho úspěchům, které si spolek připsal na své konto, si získal respekt a autoritu ve Škodových závodech. Rok po jeho jmenování do funkce tajemníka Haléřového spolku zemřel 2. října 1926 na tuberkulosu.³²⁷

22.2 ZÁPISY ZE SCHŮZÍ VÝBORU Z LET 1924 - 1925

Díky velice pěkně vedené knižní formě, která se nám dochovala z první poloviny 20. let 20. století, můžeme nahlédnout na zasedání schůze výboru Podpůrného spolku Haléřových dělníků v Plzni.

Samotné zápisy byly velice pečlivě zaznamenávány. Již z prvního listování si můžeme všimnout jejich rozdílné délky. Po začtení se zjistíme, že dle úkolů, které byly na seznamu, se schůze dělily na užší, 60minutové a širší, které končily mnohdy až ve večerních hodinách. Začátek byl stanoven téměř vždy na 15.30 nebo na 16.00 hodin. Úvodní slovo zaznívalo vždy z úst předsedy spolku, Františka Klubka.

Na schůzi z 26. března 1924 tomu nebylo jinak. Zahájení se chopil pan Klubko v 15 hodin a 15 minut. Z důvodu nepřítomnosti všech příslušných delegátů byla valná hromada přerušena a posunuta o hodinu, s příslibem pokračování za každého počtu přítomných. V 16 hodin a pět minut byla schůze zahájena za přítomnosti 81 delegátů. Předseda Klubko oznámil, že valná hromada byla dle stanov svolána, a to oznámením v časopise „Český směr“ a „Nová Doba“, dále rozhlasem v dílnách. Poté nezapomněl přivítat přítomné

³²⁵ SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, *PSHD – Od historie k dnešku 1920 – 1995*, č. kart. 25, Plzeň. s. 9.

³²⁶ Tamtéž, nestr.

³²⁷ Tamtéž, nestr.

delegáty a sedmnáct hostů, kteří se na schůzi dostavili, a žádal, aby všichni přítomní věnovali svou pozornost valné hromadě.³²⁸

Všichni přítomní byli nejdříve seznámeni s programem shromáždění. Začínalo se čtením zápisu z minulého zasedání. Poté na řadu přišla zpráva předsednictva, účelní uzávěrky za minulý správní rok z Halěřova spolku, léčebného domu v Konstantinových Lázních a léčeben na Janově u Mirošova. Pokračovalo se zprávou revisorů a návrhem na udělení absolutoria. Na programu dne byly dále také výše příspěvků, dávek a podpor, usnesení o návrhu výboru a volba tří členů výboru a tří revisorů s jejich náhradníky.³²⁹

Na této schůzi byl také vznesen návrh k dennímu pořádku, aby se po dobu zasedání nekouřilo. Tato námitka byla spolu s bilanční zprávou, která se od tohoto zasedání nečetla, schválena.

František Klubko podal zprávu o nové koupě, velkostatku ve Střelohošticích, o úpravě na tamějším zámku, který za předpokladu, že by zde chtěli vybudovat léčebné zařízení pro ženy a děti, které potřebují klid a čistý venkovský vzduch, se bude muset podrobit několika úpravám. Dále konstatuje, že ke slavnostnímu otevření ústavu by mělo dojít v období mezi 15. květnem až 1. červnem.

František Klubko poté uvedl počet léčených členů na plicní choroby mimo Konstantinovy Lázně a ústav v Mirošově.³³⁰ Také odpověděl na dotaz delegáta Skály, který se ptal, na kolik korun vyjdou celodenní náklady pro člena z ústavu v jednom z léčebných zařízení. Z úst předsedy se mu dostavilo odpovědi v podobě 36 Kčs za pobyt v Konstantinových Lázních s dovětkem: „*Ty jsou pro nás nejpříjemnější*“.³³¹

Zprávu k bodu číslo V., který se zaobíral výší příspěvků, podpor a dávek, podal pan Hegner, pokladník spolku, který uvedl výborem schválené placení příspěvků z minulého roku, jedno celé procento ze mzdy. Dále uvedl návrh na poskytování dávek při nepřetržité nemoci.³³² S tímto návrhem souhlasila většina, ale delegát Skála ještě navrhl, aby byla

³²⁸ SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek halěřových dělníků Plzeň, Zápis schůzí výboru 1924 – 1925, kniha 1, z 26. března 1924, Plzeň. Nestr.

³²⁹ Tamtéž, nestr.

³³⁰ **Nemocných** bylo celkem šest. A léčili se v ústavu pro léčení plicních chorob na Pleši. SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek halěřových dělníků Plzeň, Zápis schůzí výboru 1924 – 1925, kniha 1, z 26. března 1924, Plzeň. Nestr.

³³¹ Tamtéž, nestr.

³³² viz. Příloha č. 21.

první podpora snížena o 10 Kč, tedy na 50 Kč, a naopak podpora za 52 týdnů o 10 Kč navýšena. Po hlasování byl tento návrh s dodatkem přijat.³³³

Předseda se také vyjádřil k bodu číslo VII., který se zabýval volbou tří členů s jedním náhradníkem, a sdělil, že z výboru vystupují tito pánové: Václav Čmolík, Josef Hegner a Josef Schuh. Zbývá tedy zvolit jednoho náhradníka za člena Matějovského, který přestoupil do výboru. Návrhová komise ve složení: Josef Houra, Jan Pelíšek, Josef Jelínek, Josef Karthous a František Matějovský, dostala za úkol vypracovat kandidátní listinu. V této chvíli vyhlásil předseda, František Klubko, desetiminutovou přestávku. Po krátké pauze byla schůze znovu zahájena členem návrhové komise panem Hourou a jeho návrhem na náhradníka výboru Václava Aulíka. Díky většinovému hlasování pro zde zmíněného kandidáta byl návrh přijat.³³⁴

Poté, co bylo vše na programu valné hromady zodpovězeno a odhlasováno, poděkoval pan předseda všem milým hostům a delegátům za jejich čas a s přáním všeho dobrého do jejich dalších činností o 19 hodině a 15 minut schůzi ukončil.³³⁵

³³³ SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek halěřových dělníků Plzeň, Zápis schůzí výboru 1924 – 1925, kniha 1, z 26. března 1924, Plzeň. Nestr.

³³⁴ Tamtéž, nestr.

³³⁵ Tamtéž, nestr.

23 SPOLEČENSKÝ ŽIVOT PO ROCE 1945

23.1 ČESKÝ HASIČSKÝ SBOR DOBROVOLNÝCH HASIČŮ

Ke dni 19. února 1946 se k obci Konstantinovy Lázně váže první zmínka o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů. Občané se sešli v hotelu Kavalír, dnes Alžbětín dvůr, na popud pana Jana Košťála a Františka Kavalíra. Na ustavující schůzi se také dostavili tyto občané: Václav Pavlis, Karel Český, Jan malý, Marie Šnebergrová s Františkem Šnebergrem, Josef s Františkem Martinů, Josef Oliverius, Karel Hruška, František Král, Bohumil Bláha, Václav Aurych, Josef Štěpán, Vladimír Koranda, Jan Bízek, Rudolf Khon, Stanislav Rakovan, Vojtěch Klosterman, Rudolf Komárovský, František Stočes, Ladislav Kopáč, Gustav Kostohryz a pan Franta a společně obsadili místní obyvatelé a zájemce o hasičský sbor do předních funkcí. Po druhé světové válce byl starostou hasičů zvolen pan František Kavalír, místostarostou se stal pan Jan Malý, zbrojmistrem pan Karel Hruška, jednatelem pan Václav Pavlis a velitelem Jan Košťál.³³⁶

Historie sboru dobrovolných hasičů v Konstantinových Lázních se ale začala psát již o něco dříve, a to dne 29. června roku 1928. Úvodního slova k založení sboru dobrovolných hasičů se ujal univerzitní profesor Magnificus Gessner z Prahy a čelivský děkan Bureš. Svůj první požár hasili zdejší hasiči 3. října téhož roku u vdovy Elise Weis a jejího souseda Josefa Diestlera. Využita byla parní stříkačka, která bohužel vypověděla během akce službu. Tato stříkačka byla dokonce 21. září slavnostně zasvěcena svou kmotrou paní kněžnou Löewenstein.³³⁷ Dne 19. července 1928 proběhlo svěcení nové motorové stříkačky.³³⁸

Pan Václav Pavlis, jednatel sboru, daroval dobrovolným hasičům své dodávkové auto³³⁹, jelikož jedním z prvních úkolů bylo třeba zajistit dopravu mužstva k požáru. Dále si sbor vyzvedl starý, téměř nepojízdný hasičský vůz Benz, od bývalé německé hasičské jednotky³⁴⁰, dvojtaktní čerpadlo Auto union a šatstvo. V objektu čp. 5 byla vymezena

³³⁶ Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

³³⁷ Zdroj: Ing. Jiří Kalista. *Kronika města Čeliv.*

³³⁸ viz. Příloha č. 22.

³³⁹ **Dodávkové auto** značky Waltr. Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

³⁴⁰ **Německá hasičská jednotka** Freiwillige Feuerwehr. Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

místnost pro hasičskou zbrojnici. Místem pro požární nádrž byla schválena budova za lesní správou.³⁴¹

Na Hasičské jednotě v Praze byl 2. června v roce 1947 schválen Hasičský sbor v Konstantinových Lázních. V témže roce, dne 30. listopadu, se hasiči společně s TJ Sokol postarali o kulturní zážitek. Secvičili totiž první ochotnické divadelní představení, s názvem „*Staré hříchy*“. O rok později, v roce 1948, byl starostou zvolen Jan Malý, který ve své funkci setrval několik let. Zato ve funkci velitele se často střídali noví lidé.³⁴²

V 50. letech 20. století si z vlastních prostředků zakoupil sbor vůz od pana Václava Pavlise za 15 000 korun. V těchto letech přiložila ruku k dílu i hasičská mládež, která se angažovala ve stavbě vodní nádrže. Počátky dětského sboru sahají do 20. let minulého století.³⁴³ V roce 1953 se na valné hromadě sloučil sbor Konstantinovy Lázně s hasiči Břetislav.³⁴⁴

Při největším požáru v obci, který se konal dne 28. listopadu 1953, na hlavní lázeňské budově, se na uhašení aktivně podílely „lázeňské jednotky“ s pomocí hasičů z okolí a z Plzně. Novým starostou byl v roce 1954 zvolen na dva roky pan Josef Pacola.³⁴⁵

Na počátku 60. let minulého století se pod vedením ředitele Svatopluka Kubáta na místní základní škole podařilo vytvořit zájmový kroužek dobrovolných hasičů. Také místní ženy si utvořily své vlastní družstvo. Po obci byly rozmístěny tabulky s nápisem „*OHLAŠOVNA POŽÁRŮ*“. V roce 1962 byl zvolen novým starostou hasičů pan Josef Salač, kterého za dva roky vystřídal pan František Schleger. Hasičský sbor se konečně dočkal své zbrojnice, která byla vybudována v prostorách místní stodoly v roce 1963. Na konci 60. let 20. století se starostou hasičů stal pan Josef Hampapa a velitelem pan Bohumil Rožánek, kterého na krátký čas vystřídal také pan Jaroslav Marc. Z Okrouhlého Hradiště přichází pan Stanislav Heran, jenž se pro práci sboru dobrovolných hasičů stal

³⁴¹ Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

³⁴² Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

³⁴³ viz. Příloha č. 23.

³⁴⁴ Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

³⁴⁵ Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

zajisté posilou. Na počátku 70. let minulého století byl na valné hromadě zvolen pan Stanislav Heran jako vedoucí mládeže a novým starostou se stal pan Rožánek.³⁴⁶

O rok později byl hasičskému sboru přidělen požární cisternový vůz značky ZILL – ASC 25, v roce 1972 nový automobil značky Š 1203 – DVS 12 L/A spolu s požárním přívěsem na motorovou stříkačku PS 12. V tomto období byla také v konečné fázi výstavby požární nádrž. Pod vedením paní Jany Hampapové se družstva dětí zapojila do Celostátní hry „Plamen“. Dětský kolektiv mladých hasičů si začal vést svoji opravdovou kroniku. Sbor získal vzduchové dýchací přístroje pro práci v zakouřených prostorech. V 80. letech 20. století byla dovršena práce na klubovně, která se nacházela v hasičské zbrojnici, kam byl o tři roky později zaveden plyn, který vyhříval dílny a garáže.³⁴⁷

Úkolu týkajícího se sepsání nové kroniky se v březnu 1984 dobrovolně ujala paní Květa Hornová. V tomto roce byla také provedena první výstava týkající se historie požární techniky. Na úkor velkého ohlasu veřejnosti založili hasiči muzeum starých požárních prostředků, stříkaček a kočárů. Inspiraci jel místní sbor načerpat do hasičského muzea v Příbyslavi. Do přízemí obecního úřadu byla přemístěna zdejší klubovna. S ohledem na velké množství historických kočárů byla vedle požární zbrojnice přistavěna nová garáž. Během 80. let minulého století se na post starosty, místostarosty a velitele vystřídal opět velký počet lidí.³⁴⁸

Na počátku 90. let navázali dobrovolní hasiči z Konstantinových Lázní kontakt s německými hasiči z obce Hagendorf u Waidhausu. Kvůli jazykové překážce zájem oboustranně upadal. Z důvodu rekonstrukce zbrojnice došlo ke stěhování historických kočárů do prostor odpadních vod pod střelnici u Břetislavi. V roce 1999 byla zakoupena do vozidla LIAZ – CAS 25 radiostanice pro lepší napojení se na požární útvar v Tachově. Nový zásahový vůz, značky CAS 16 MAN 20.180 4*4, byl předán slavnostně dne 3. listopadu v roce 2006. Nahradil vůz staršího typu, který zakoupila obec Krašovice pro svůj sbor.³⁴⁹

³⁴⁶ Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

³⁴⁷ Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

³⁴⁸ Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

³⁴⁹ Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

U příležitosti 60. výročí založení hasičského sboru probíhaly v červnu v roce 2007 bujaré oslavy a všem členům sboru byl předán prezent v podobě pamětních púllitrů s čepicí, na které je znak SDH Konstantinovy Lázně vyšitý. V roce 2009 se schválilo, že z budovy hasičské zbrojnice, která se měla začít také v co nejbližší době přestavovat, vznikne muzeum historické hasičské techniky. Změn se také dočkala klubovna, ve které byl postaven komín pro krbová kamna. Po veškerých úpravách se dne 5. prosince téhož roku vše povedlo zdárně dokončit a prostory pro spolkovou činnost a hasičskou zbrojnici byly slavnostně otevřeny. O rok později, v roce 2010, prodala obec Konstantinovy Lázně automobil značky Avia 30 – DA 10, který sboru sloužil od roku 1982 na přepravu osob, sboru SDH Skapka.³⁵⁰

SDH pořádalo k 65. výročí svého založení velké oslavy, které byly doplněny o celodenní výstavu historických dokumentů s ukázkami práce dětí a dospělých. Celá akce byla v doprovodu živé hudby a pro všechny místní obyvatele to bylo velice příjemné odpoledne.

23.2 ORGANIZOVANÝ SPORT V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH

23.2.1 Historie TJ Sokol

Po druhé světové válce, v roce 1946, v době, kdy se život pomalu vracel do starých kolejí, se začala psát historie organizovaného sportu v Konstantinových Lázních. Lidé se vraceli zpět do pohraničních oblastí a přicházeli s myšlenkou rozvíjet v těle zdravého ducha a upevňovat zdraví pomocí sportu. A z tohoto důvodu byl na podnět 20 místních občanů dne 14. února 1946 založen TJ Sokol. Cvičit se začalo hned, a to i bez náradí a vhodného místa. Pokud nebylo špatné počasí, veškerá sportovní činnost probíhala v přírodě. Později své prostory ke sportovním aktivitám nabídly i lázeňské domy, například hotel Č. Lípa, veranda za LD Jirásek a hotel Praha. Jednou za čas se místní sportovci mohli předvést, každý ve své věkové kategorii, na tělovýchovné akademii.³⁵¹

Prvním předsedou TJ Sokol v Konstantinových Lázních byl pan B. Kašpar. Mezi další představitele, kteří stáli u zrodu tělovýchovné jednotky, patřili pan J. Franta, M. Blahout, J.

³⁵⁰ Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/> .

³⁵¹ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Organizovaný sport v Konstantinových Lázních*.

Pergler, V. Pubrdle, F. Král, J. Salač, V. Pavlis s paní L. Pavlisovou, M. Hlůžková a spousta dalších.³⁵²

23.2.2 Fotbalové mužstvo SK Konstantinovy Lázně

O rok později, v roce 1947, vznikl fotbalový oddíl SK Konstantinovy Lázně, který se po sloučení s Tělovýchovnou jednotou Sokol stal nejdůležitějším orgánem celé tělovýchovné jednoty.³⁵³ Mezi první odvážné nadšence, kteří hráli za krajskou soutěž a měli tu čest obléci modrobílý dres s lázeňským znakem, byli: A Kostohryz, L. Žáček, bratří J. a S. Rakovanovi, J. Valečka, J. Jakoubek, F. Prchal, J. Fišer, V. Vychodil, J. Maroušek, Vořech, J. Pergler, J. Franta, Klíma, Brichta a další.³⁵⁴

Fotbalové mužstvo mělo daleko složitější podmínky pro hru než cvičenci z TJ Sokol. Hráli na hřišti ve Starých Lázních. Hrací plocha byla ale svými rozměry přizpůsobena spíše pro jiné míčové hry. Namísto kabin využili hráči přilehlý lesík, kde si na větve stromů přehodili své civilní oblečení. Nadšení pro hru bylo tak veliké, že tyto počáteční obtíže hráči s radostí přehlíželi. Základy pro fotbal položil v Konstantinových Lázních pan L. Žáček, který se stal prvním vedoucím oddílu.³⁵⁵

Nakonec se v roce 1948 TJ Sokol sloučil s fotbalovým oddílem KL. Tento rok se také dostaly cvičenky do Prahy na XI. Všesokolský slet. O pět let později došlo k vytvoření Dobrovolné sokolské organizaci Tatran, která pro sportovní nadšence z Konstantinových Lázní znamenala přínos v podobě vytoužené tělocvičny.³⁵⁶

Tělovýchovná jednota se v tomto období rozrostla o nové oddíly, a to o stolní tenis, odbíjenou, lehkou atletiku a o oddíl šachový. Stále většího zájmu ve sportu nacházely i zdejší ženy a děti. V roce 1957 vznikl nový orgán ČSTV a nahradil činnost orgánu DSO Tatran, do kterého ale tělovýchovná jednota nevstoupila, a pod svým původním názvem, ke kterému se opět vrátila, funguje dodnes. V tomto roce byl zvolen nový výbor, ve kterém se na předním místě udržel pan J. Pergler.³⁵⁷

³⁵² Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Organizovaný sport v Konstantinových Lázních*.

³⁵³ viz. Příloha č. 24.

³⁵⁴ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Historie Fotbalového klubu SK Konstantinovy Lázně*.

³⁵⁵ Totéž, dne 19. 2. 2015.

³⁵⁶ Totéž, dne 19. 2. 2015.

³⁵⁷ Totéž, dne 19. 2. 2015.

Na počátku 60. let 20. století se tělovýchovná jednota rozrostla o další sportovní oddíl házené. Ta se hrála pod vedením pana J. Hetala v prostorách dnešního lesíka za LD Vyšetřovacím ústavem. S rozšířením hrací plochy přichází fotbalový oddíl, který je v tomto období pod vedením pana J. Fišera. Na úpravě hřiště, které se mělo zvětšit o pět metrů v šířce a dvacet metrů v délce, se podíleli sami hráči. Velkého zlomu se fotbalové mužstvo dočkalo pod vedením pana R. Reitermanna, který chlapcům pořídil lepší kabinu. Využil k tomu starý vyřazený nákladní železniční vagon - ten nahradil lesní větve. Fotbalový oddíl se v tomto období dostal třikrát do bývalé NDR, kde si zahrálo přátelské utkání s klubem BSG Empar Wiemar.³⁵⁸ V roce 1967 byl do čela jednoty zvolen J. Franta, který zde vydržel celých 17 let.³⁵⁹

Na konci 60. let minulého století postoupilo mužstvo do II. třídy okresu Tachov. Fotbalový klub se pak díky nadšení místních občanů rozrostl i o družstvo žáků. Pod trenérským vedením pana W. Linky si družstvo počínalo celkem obstojně. Skončilo na osmém místě s celkovým počtem 14 bodů. V zimní sezoně, která začala 1. září a skončila 30. listopadem, se lázeňské družstvo účastnilo celkem 43 zápasů. Mezi nejlepší střelce roku 1969 patřil Jan Gajdoš, který nastřílel devět branek, hned na druhém místě skončil Jaroslav Pubrdle se šesti góly a na třetím Ivan Borovec, který dal gólů pět.³⁶⁰

Rok 1970 byl pro fotbalové mužstvo velmi neúspěšným. Fotbalovému týmu se za celou soutěž nepodařilo ani jednou vyhrát, a tak se, se skórem 1:43, sestoupil zpět do III. třídy. V tomto smolném období vznikla konstantinolázeňská hymna nesoucí název „Monte je mužstvo slavné“. Slova první sloky zní: „*Monte je družstvo slavné, všude je proslavené, hrají to šouračkou, mlátí to klapačkou, góly však nedaj žádné*“. Neoficiálně používaný název „Monte“ poukazoval na nově zřízené *montované* kabiny, na jejichž vzniku, za podpory MNV, se podíleli samotní hráči. O rok později se fotbalisté umístili na sedmém místě a na své konto si připsali deset bodů. V soutěži o spořádaný a slušný tým skončili na krásném čtvrtém místě. Pro konstantinolázeňské nadšence to bylo dobré ocenění, jelikož doposud obsazovali vždy místo poslední. Tentýž rok se paní Olga Veselá, vedoucí

³⁵⁸ viz. Příloha č. 25.

³⁵⁹ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Historie Fotbalového klubu SK Konstantinovy Lázně*.

³⁶⁰ Totéž, dne 19. 2. 2015.

volejbalového oddílu, snažila vzkřísit volejbalové družstvo. Při přátelském utkání se lázeňští hráči úspěšně střetli s fotbalovým klubem z Kublova (z okresu Beroun).³⁶¹

V roce 1975 vzniklo „B“ mužstvo, které vstoupilo do IV. třídy pod vedením pana Ivana Borovce. V těchto letech si velice dobře vedou mladí fotbalisté, kteří obsadili první tři příčky a pro lázeňskou kopanou se rázem stali velkou nadějí pro fotbalovou budoucnost. Při mistrovských zápasech obdrželi pouze 12 branek a 74 jich nastříleli. O tři roky později, v roce 1978, vznikla na návrh TJ Jánské Lázně, nová tradice spojená s fotbalovým turnajem mezi lázeňskými místy v České republice, s názvem „Lázeňský pohár“.³⁶² Hlavním organizátorem byly Jánské Lázně, které se spolu s dalšími osmi družstvy³⁶³ zúčastnily během prvního srpnového víkendu fotbalových zápasů. Fotbalisté z Konstantinových Lázní se celkově umístili na šesté pozici s ceněnou výhrou nad tehdy velice těžkým soupeřem z krajského přeboru, Františkovými Lázněmi.³⁶⁴

Jako další důležitý bod ve fotbalovém mužstvu nastal s příchodem nového trenéra, jímž se stal bývalý mezinárodní rozhodčí Zdeněk Valeš. Během tří let, se pod jeho vedením vyšplhalo mužstvo ze IV. třídy do horních příček tabulky okresního přeboru. Na konci 70. let došlo k další přestavbě kabin, jež nahradily „monty“ kabiny, které byly dřevěné a pro hráče hygienicky nevyhovující. Fotbalovému týmu se pod novým vedením daří a družstvo tak postoupilo do III. třídy. Žáci kráčeli ve stopách mužstva „A“. Na začátku 80. let vyhráli okresní soutěž. Velkou zásluhu na tak skvělém výkonu měl jejich dlouholetý trenér, pan P. Holl, který je vedl celých 16 let.³⁶⁵

³⁶¹ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Historie Fotbalového klubu SK Konstantinovy Lázně*.

³⁶² Lázeňský pohár. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné na <http://www.lazenskypohar.cz/index.php?Menu=3>.

³⁶³ **Osm družstev:** Železnice, Velké Losiny, Velichovky, Třeboň, Lázně Bělohrad, Mariánské Lázně, Františkovo a Konstantinovy Lázně. Lázeňský pohár. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné na <http://www.lazenskypohar.cz/index.php?Menu=3>.

³⁶⁴ Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Historie Fotbalového klubu SK Konstantinovy Lázně*.

³⁶⁵ Totéž, dne 19. 2. 2015.

V roce 1983 se měl poprvé Lázeňský pohár odehrát na hřišti ve Starých Lázních, a tak došlo k zatravnění hrací plochy. Konstantinolázeňské družstvo porazilo Jánské Lázně, Velichovky a Velké Losiny, a posunulo se tak do nedělního finálového zápasu, ve kterém s přehledem zvítězilo.³⁶⁶ Na počest konání turnaje v obci byly slavnostně otevřeny zcela nové kabiny, které již hráčům mohly poskytnout potřebné a odpovídající služby. Také nesmíme opomenout práci paní Pubrdlové starší, která se s velkou péčí starala o to, aby fotbalisté reprezentující obec Konstantinovy Lázně, na sobě měli vždy čisté a voňavé sportovní oblečení.³⁶⁷

V lednu v roce 1984 otrásla fotbalovým oddílem smutná zpráva. Zemřel dlouholetý hráč středové řady, pan Josef Kašpar. Na jeho počest, jako jedné z největších lázeňských postav, vedení fotbalu usoudilo, že by bylo dobré založit novou tradici turnajů, která by na jeho počest nesla název „Memoriál Josefa Kašpara“.³⁶⁸

V 80. letech 20. století nastalo mužstvu „A“ nepříliš dobré období. V následujících letech se propadlo až na 12. místo v krajské soutěži. V tomto období došlo ke splnění dalšího snu, jelikož je hráčům vystavěno nové travnaté hřiště. Ke slavnostnímu otevření nové travnaté plochy došlo v červnu v roce 1988 za přítomnosti nováčka I. ligy, Škoda Plzeň. Velké zásluhy na rekonstrukci fotbalového hřiště a vybudování nových tenisových kurtů připadají místnímu sportovci, panu Antonínu Oubrechtovi. Konec 20. století byl v historii lázeňské kopané velmi úspěšný. „A“ mužstvo hrálo o titul. Sestava byla posílena o nového člena pana P. Hornu. Přestože v posledním utkání prohráli s J. Bezručicemi, titul okresního přeborníka nakonec získali.³⁶⁹

V současné době hraje „A“ mužstvo okresní přebor a „B“ mužstvo III. třídu. Mladší žáci se stabilně drží v okresní soutěži.³⁷⁰

³⁶⁶ **Celkové pořadí:** 1. Konstantinovy Lázně, 2. Železnice, 3. Bělohrad, 4. Velké Losiny, 5. Velichovky, 6. Třeboň, 7. Toušeň, 8. Jánské Lázně. Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Historie Fotbalového klubu SK Konstantinovy Lázně*.

³⁶⁷ Totéž, dne 19. 2. 2015.

³⁶⁸ Totéž, dne 19. 2. 2015.

³⁶⁹ Totéž, dne 19. 2. 2015.

³⁷⁰ Sportovní aktivity v Konstantinových Lázních. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-domorodce/aaa-pojd-mi-hop/fotbal/>.

23.3 DENÍK LOUTKOVÉHO DIVADLA V KL

Ještě před tím, než se podíváme na činnost Loutkového odboru Osvětové besedy v Konstantinových Lázních, musíme zmínit první loutková představení, která se v obci udála, a osoby, které jsou s počátky umělecké tvořivosti spojeny.

Historie loutkového divadla v obci Konstantinovy Lázně se začala psát v roce 1948 pod vedením pana Jaroslava Valtery. Jeho divadelní představení mohli diváci zhlédnout v domě vedle tehdejší jednoty. Ke své hře téměř nikoho nepotřeboval, hrával sám. Využíval při tom loutek, které byly asi 25 centimetrů vysoké.³⁷¹ Poté, co byly prostory domu vedle jednoty přeměněny na skladiště, uchýlil se pan Valtera se svým divadélkem do dřevěné boudy, která se nacházela za domem č. p. 94. „Svoboda“. Zájem o spolupráci s ním projevil Československý svaz mládeže. Ten zde ale dlouho nevydržel a po několika představeních se v Konstantinových Lázních přestalo na pár let hrát úplně.³⁷²

Činnost loutkového divadla obnovili v roce 1951 manželé Jan a Blanka Wagnerovi. Díky velmi ochotné paní ředitelce, J. Fuchsové, jim byla propůjčena místnost ve třídě Národní školy. Jedinou nevýhodou tohoto prostoru bylo to, že se při každém sobotním představení musela třída upravit pro místní návštěvníky. Školní lavice se musely posunout, aby vznikl prostor pro židličky a samotné divadélko, které se také muselo pokaždé postavit. To bylo samozřejmě pro obětavé loutkoherce časově náročné. Vedle již zmiňovaného manželského páru se na chodu představení podíleli i další obyvatelé obce: Marie Kokošková, Bedřich Hanuš, Marta Zemanová, Julie Němcová, Bohumír Rajtrman a Vladimír Mulač.³⁷³

Tito divadelní nadšenci se scházeli na pravidelných zkouškách, kde velmi poctivě nacvičovali loutkové představení, které představili svým dětským divákům před naplněnou třídou každou sobotu odpoledne. V průběhu hry se uskutečnilo několik přestávek, během kterých vystoupily děti se svými básničkami a říkadly. Paní Blanka Wagnerová také vždy po představení uspořádala kreslířskou soutěž na námět pohádky, kterou děti v danou sobotu zhlédly. V roce 1951 se předlouhou pro mladé malíře stala pohádka „O červené

³⁷¹ viz. Příloha č. 26.

³⁷² Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

³⁷³ Tamtéž, (rukopis).

Karkulce“. Z vydělané částky, kterou divadelníci obdrželi, zakoupili novou loutku v podobě kravičky „Straky“, která se hned po Kašpárkovi stala velice oblíbenou.³⁷⁴

Na přelomu roku 1952 – 1953 neprobíhala žádná loutková představení z důvodu pracovního vytížení pana Wagnera a ostatních loutkoherců. O rok později byla v bývalém hotelu „Lípa“, č. p. 48, získána klubovna, do které bylo divadélko J. Valtery přestěhováno. Pan Valtera, jakožto starý loutkař, se s ostatními přívrženci rozhodl divadélko obnovit. Loutky získaly nový kabátek díky paní Kokoškové. Ta se také od roku 1951 starala o divadelní pokladnu. Co se týká osvětlení a dalších podobných technických záležitostí, to měl na starost nepostradatelný pan Hanuš.³⁷⁵

Pravidelné loutkové představení se stalo velmi oblíbenou náplní sobotního odpoledne pro mnoho místních rodin. Z tohoto důvodu museli loutkoherci³⁷⁶ často svá představení i opakovat. To podnítilo myšlenku, že se budou muset najít nové prostory, kam by se mohlo divadélko přemístit. Netrvalo to dlouho a naši tři hlavní protagonisté loutkového divadla upřeli svůj zrak a zájem na dvůr u domu „Lípa“, kde se kdysi nacházela světnice pro čeledí a stáje pro koně. Tyto prostory byly již dlouhý čas nevyužité a divadelníci v nich hnedka viděli zcela nové zázemí pro loutkové divadélko. Dle jejich představ by se ze stájí dalo udělat pěkné hlediště, které by pojalo až 120 dětí. Světnice by poté mohla být využita jako dílna, zákulisí a samotné jeviště. Tento nápad se zrodil dne 13. března 1954. Místní národní výbor Konstantinovy Lázně a uživatel domu „Lípa“ – Leninovy závody Plzeň schválili tento objekt k užívání pro loutkové divadlo Osvětové besedy.³⁷⁷

Hlavní iniciátoři³⁷⁸ si navzájem slíbili, že udělají vše proto, aby toto započaté dílo dovedli do úspěšného konce. A tak dne 25. března 1954 pan Bedřich Hanuš, hlavní projektant a vedoucí celé stavby, započal jako první opravné práce s krumpáčem v ruce.³⁷⁹

Po necelém roce obětavé práce, bylo dne 29. ledna 1955 slavnostně otevřeno loutkové divadlo Osvětové Besedy v Konstantinových Lázních, první hrou byla hra s názvem „Posvícení v Hudlicích“, která měla svůj začátek stanovený na půl třetí odpoledne. Po celý

³⁷⁴ Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

³⁷⁵ Tamtéž, (rukopis).

³⁷⁶ viz. Příloha č. 27.

³⁷⁷ Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

³⁷⁸ **Hlavní iniciátoři:** Valtera, Wagner a Hanuš. Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

³⁷⁹ Tamtéž, (rukopis).

den byla v obci cítit sváteční atmosféra. Děti se nemohly prvního představení dočkat, a tak se již od samotného poledne sbíhaly k divadlu a netrpělivě očekávaly začátek představení. Tomu předcházelo slavnostní zahájení a poděkování hlavním protagonistům a všem, kteří se na přestavbě nového loutkového divadla v obci podíleli. Slavnost ukončili žáci z Národní školy svým pásmem básniček a nacvičených písniček. V tento okamžik již nic nebránilo tomu, aby zazvonil zvonec, který ohlásil první dějství.³⁸⁰

Účast na prvním loutkovém představení byla veliká. Z celkových 191 návštěvníků v hledišti hru sledovalo 143 dětských a 48 dospělých diváků. Na konci první hry se v kase paní pokladní objevilo krásných 261 korun. Po prvním úspěšném představení čekal na všechny účinkující dort s datem 29. ledna 1955. A také sklenička vína.³⁸¹

Soubor konstantinolázeňských loutkoherců se zúčastnil ve dnech 6. až 14. července 1956, v pořadí již pátého, loutkařského festivalu „Loutkařská Chrudim“. Jak nám již samotný název napovídá, pořádal se v Chrudimi a účastnili se ho manželé Hanušovi s panem Valterou a panem Wagnerem. Ti načerpali mnoho nových poznatků a inspiraci, kterou na nejbližší schůzi loutkového divadla Osvětové Besedy předali ostatním členům divadelního souboru.³⁸²

Následující rok, rok 1957, nebyl pro loutkový soubor příliš úspěšným. Práce s větším počtem lidí se i přes velkou snahu tří původních členů nedařila. Divadélko ztrácelo své loutkoherce z důvodu jejich pracovního vytížení a také vlivem upadajícího zájmu o něj. Velký podíl na tom mělo i místní kino, které začalo pravidelné promítání ve dvou všedních dnech. Proto si loutkové divadlo dalo několikaměsíční pauzu a k dalšímu představení došlo až dne 7. září 1957 s humornou povídkou „Kašpárek Loupežníkem“. Během jara a léta roku 1958³⁸³ divadelníci žádné nové hry nenacvičovali z důvodu zaneprázdnění pana Wagnera a Hanuše, kteří měli hodně práce s promítáním v lázeňském kině. I přes nevlídnou situaci pracuje pan Valtera na nových loutkách a s pomocí pana Wagnera se podílel na divadelním inventáři. Činnost loutkového divadla se nepodařilo zvýšit ani v následujících dvou letech. Divadélko navštěvovali jeho věrní zakladatelé, pan Valtera a pan Wagner. Ti připravili nové rekvizity, loutky, dekorace na další představení, ale na

³⁸⁰ Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

³⁸¹ Tamtéž, (rukopis).

³⁸² Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Loutkařský festival „Loutkařská Chrudim“*.

³⁸³ viz. Příloha č. 28.

samotný nácvik nové pohádky jim už nezbyl čas. Místním obyvatelům se po loutkovém představení po čase zastesklo a s příchodem nových členů a nového zájmu, byla scéna opět otevřena. Divadelní kolektiv si stanovil pevný čas nácviků, a to každou středu o 19. hodině. V Konstantinových Lázních se tak opět obnovil zájem o divadelní loutková představení.³⁸⁴

Dne 12. listopadu 1962 oblékla obcí velice smutná zpráva. Tohoto dne zemřel velice pilný a pro divadlo zapálený spolupracovník, jeden ze tří členů, který se podílel na jeho stavbě, pan Jaroslav Valtera.³⁸⁵ Jeho zásluhy na chod divadla byly úctyhodné a nezapomenutelné.³⁸⁶

23.3.1 Filmové besídky

Loutkové divadlo Osvětové Besedy pořádalo dvakrát do měsíce filmové besídky. Ty se skládaly s vybraných filmů a gramofonových desek. Dne 12. února 1955 byl program filmové besídky následující: Děti se mohly těšit na pohádku Boženy Němcové, „Chytrý Matěj“, dále na pohádku o „Pejskovi co chtěl všechny kostičky pro sebe“ a pohádka s názvem „Apríl u Spejblů“. Dospělí a mladiství se mohli přijít podívat na film „Závistivá zvířátka“, „Dům u radostného slunce“ a na „Velkou moskevskou zoologickou zahradu“. Filmového odpoledne se zúčastnilo 88 dětí a 6 dospělých. Na začátku následujícího měsíce se děti a ostatní diváci mohli těšit na pohádku o „Slepičce a kohoutkovi“, „Hrnečku vař“ a na „Poslední chvíle s Klementem Gottwaldem“.³⁸⁷

23.3.2 Loutková představení

Téměř každou sobotu odpoledne bylo v obci sehráno loutkové představení. Jinak tomu nebylo ani 12. března 1955, kdy se od půl třetí mohly děti i jejich rodiče těšit na národní pohádku „O čem král doma nevěděl“. Text si místní loutkoherci upravili a rozšířili. Přesto, že hra prošla jen jednou zkouškou, dopadla velice dobře. Představení bylo obohacené o královnin kolovrat a plechovou helmu zbrojnoše, nové rekvizity, jež vyrobil pan Hanuš. Dětem se velice líbil závěr hry, ve které vystoupil kašpárek a koník ve veselé scéně. Toto loutkové představení shlédlo 89 dětí a pět dospělých a za toto pěkné odpoledne bylo vybráno 114 korun. Odpoledne bylo zakončeno kreslířskou soutěží o nejlepší obrázek

³⁸⁴ Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

³⁸⁵ Tamtéž, (rukopis).

³⁸⁶ viz. Příloha č. 29.

³⁸⁷ Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

s námětem odpolední pohádky. Repertoár konstantinolázeňského loutkového divadla mohl dětem nabídnout pohádky s názvem „Kašpárek s Honzou v zakletém zámku“, „Hanička a baba Jaga“, „Loupežník Mrštichlup“, „Ponocný a strašidlo“, „Krakonoš a zlá žena“ a další.³⁸⁸

24 KOMPARACE SOLEČENSKÉHO ŽIVOTA V KONSTANTINOVÝCH LÁZNÍCH V 19. A 20. STOLETÍ

Pokud bychom chtěli hledat konkrétní informace o společenském životě v Konstantinových Lázních, dalo by se to přirovnat k hledání „jehly v kupce sena“. Jak jsem již několikrát ve své práci konstatovala, společenský život nejmladšího sídla Bezdrůžické vrchoviny byl téměř nulový, a to zejména v 19. století, v době svého vzniku.

V tomto období byl vystaven obcí Nová Ves jednoduchý dřevěný domek, který obsahoval čtyři léčebné místnosti, které po nějakém čase přestaly kvůli své omezené kapacitě pacientům vyhovovat. Proto tatáž obec zřídila dnešní „Staré Lázně“, kamennou stavbu s 22 pokoji pro hosty s 5 lázeňskými místnostmi a hostincem. Bohužel žádné konkrétní informace o společenském životě v první polovině 19. století nebyly zaznamenány.

Jistý rozkvět zažívaly lázně za svého nového majitele, německého knížecího rodu Löwenstein. Ten odkoupil léčebné středisko od obce Nová Ves, která se kvůli vysokým nákladům s provozem lázní ocitla ve finanční krizi.³⁸⁹ Za knížete Karla Löwenstein došlo k výstavbě první kolonády, nových komunikací a rozsáhlého parku, který sloužil nejen ke klidným procházkám a rozjímání, ale také k venkovním koncertům.

Návštěvnost místa se ještě více pozvedla poté, co se správa lázeňského střediska dostala pod plzeňskou společnost roku 1872 a posléze do správy poslance říšského sněmu a majitele uhelných dolů, JUDr. Franze Pakratze³⁹⁰. Díky tomuto podnikateli se lázně otevřely široké veřejnosti. Navštěvovali je zejména němečtí hosté. Pod vedením nového

³⁸⁸ Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

³⁸⁹ LERCH, F., BAIER, O. L. W., BITTNER, L., EGERER, K., GRÖSCHL, A., LENZ, O., TRUBER, A., WOITA, L. *Náš rodný kraj. Vlastivěda bezdrůžického soudního okresu a jeho okrajových částí*. Chomutov: Bezdrůžický učitelský spolek bratři Butterové, 1936. s. 15.

³⁹⁰ JUDr. Franz Pankratz byl plzeňský advokát a podnikatel německé národnosti, syn kralovického kloboučníka. V roce 1868 se dostal do rady města Plzeň. Vedl neustálé spory s historikem Františkem Palackým. BĚLOHLÁVEK, Miloslav, CEPELÁK, Václav, KOVÁŘ, Jaromír, KUCHYNKA, Václav, SUCHÁ, Milada, SPĚVÁČEK, Václav, SPELDA, Antonín, UNGERMAN, Zdeněk a VODÁK, Václav. *Dějiny Plzně II: Od roku 1788 do roku 1918*. Plzeň: Západočeské nakladatelství v Plzni, 1967.

majitele zřídila společnost nový dvoupatrový lázeňský dům, zmodernizovala kolonádu a rozšířila oblíbený park.³⁹¹ Na přelomu století se v budujících lázních vyměnilo mnoho společností³⁹², které je spravovaly. K rozvoji přispěla také železniční lokálka Pňovany – Bezručice, o jejíž stavbě se přemýšlelo již v roce 1880, ale až 1. června 1901 vjel železný oř poprvé do nově zřízené nádražní stanice.³⁹³

Téměř po celé 19. století byly Konstantinovy Lázně venkovskou osadou pro lidi, kteří zde vyhledávali lesní samotu při toulkách rozlehlým parkem a léčili své bolestivé záněty kloubů a srdeční choroby. O pacienty neměly lázně ke konci století, díky zřízené železniční dopravě, nouzi. Toto vše můžeme doložit na základě záznamových listů, později tištěných kurlistů. Ale bohužel záznam o nějakém lázeňském plese či větší kulturní akci z tohoto období nemáme.

Všeobecný rozmach českého lázeňství můžeme zaznamenat před druhou světovou válkou. Jinak tomu nebylo ani v Konstantinových Lázních, kde proběhla neočekávaná, až horečná, stavební činnost. V roce 1924 se obec zcela osamostatnila a nabyla dnešní podoby. V období mezi lety 1924 – 1934 zažívaly lázně opravdový rozkvět, a to i co se týká společenského života. Místní obyvatelé či pacienti léčící si své choroby, se mohli od roku 1922 scházet v sále Eliščina dvora, kde se promítal němý film a od roku 1931 i film zvukový.³⁹⁴ Pro další rozptýlení pacientů pořádala lázeňská kapela koncerty, a to až třikrát denně a vždy sklidila veliký úspěch. Hosté se spolu velice rádi scházeli v čítárně, kde si mohli zahrát kulečnick, karty či si jen tak popovídat. Dále mohli využít tenisových kurtů nebo se v horkých dnech zchladit v nově vybudovaném koupališti. Hosté mohli také využít služeb automobilové dopravy, a udělat si tak hezký výlet do okolí.

V polovině 20. let 20. století se první zcela české školy dočkaly i zdejší děti, které do této doby navštěvovaly Základní školu v Čelivi, v Okrouhlém Hradišti nebo v Nové Vsi.

³⁹¹ LERCH, F., BAIER, O. L. W., BITTNER, L., EGERER, K., GRÖSCHL, A., LENZ, O., TRUBER, A., WOITA, L. *Náš rodný kraj. Vlastivěda bezručického soudního okresu a jeho okrajových částí*. Chomutov: Bezručický učitelský spolek bratři Butterové, 1936. s. 16.

³⁹² **Společnosti, které spravovaly lázně na sklonku 19. století:** 1873 - 1905 dr. F. Pankratz, 1905 - 1913 dr. E. Lenz, 1913 - 1918 Plánští: Ingrisch, Braun, Hanika, ministr Schreiner; 1918 - 1921 Vídeňská společnost: Lemberger, Weinreb, Löw; 1921 - 1927 dr. F. v. Finkenheim; 1927 - 1930 Knoll&Erdstein a Geißwinkler; 1930 - 1934 Léčebné lázně Konstantinovy Lázně, reg. spol. s r.o. LERCH, F., BAIER, O. L. W., BITTNER, L., EGERER, K., GRÖSCHL, A., LENZ, O., TRUBER, A., WOITA, L. *Náš rodný kraj. Vlastivěda bezručického soudního okresu a jeho okrajových částí*. Chomutov: Bezručický učitelský spolek bratři Butterové, 1936. s. 16.

³⁹³ Tamtéž, s. 16.

³⁹⁴ SOKA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 58.

Tento rozkvétající společenský život byl pozastaven poté, co se lázně staly součástí Velkoněmecké říše. Z lázeňského léčebného střediska se stal vojenský lazaret a pro české pacienty byl zcela uzavřen.

Společenský život se v Konstantinových Lázních začal pomalu ale jistě probouzet po druhé světové válce. Lokalitu osídlili staronoví obyvatelé, přicházeli řemeslníci, obchodníci a v obci se začala formovat síť služeb a obchodů. V poválečném období vzniklo také mnoho zájmových spolků, za zmínku stojí místní hasičský sbor, který v roce 1946 uspořádal první český ples, a činnost loutkového divadla, které si získalo své příznivce nejen v řadách malých diváků.

Jak jsem již na samotném začátku této kapitoly uvedla, pátrat po společenském životě v Konstantinových Lázních je velice obtížné. Pokud se ale i přesto budeme snažit porovnat společenské dění v 19. a 20. století v této lázeňské lokalitě, zjistíme, že jistého kulturního rozkvětu se lázně dočkaly v minulém století, a to zejména po druhé světové válce. Po letech děsivých a tragických událostí se lidé chtěli znovu co nejrychleji navrátit do předválečného života, i když to nebylo vůbec lehké. Překonat hrůzy války jim mohla pomoci jen nezdolná víra v nový a lepší život, který si obyvatelé Konstantinových Lázní začali společně znovu budovat, ať již za pomoci zmíněných sportovních, kulturních či jiných spolků.

25 KONSTANTINOVY LÁZNĚ A JEJICH SOUČASNOST

Mezi nejmenší lázně v České republice řadíme Konstantinovy Lázně, které se nacházejí v Plzeňském kraji v nadmořské výšce 520 m. n. m. s katastrální výměrou 2 381 hektarů.³⁹⁵

V této obci najdeme celou řadu hotelů, penzionů, restaurací a jeden autokemp. Nalezneme zde informační centrum a knihovnu, kulturní dům, základní a mateřskou školu. Nechybí tu ani pošta, lékárna, zdravotní středisko a policie. Na své si zde přijdou milovníci sportu. Ve Starých Lázních nabízí místní sportovní areál tenisové, volejbalové a nohejbalové kurty, 25metrový plavecký bazén a fotbalový stadion. Díky malebnému lázeňskému parku, s Prusíkovým pramenem, působí obec velice klidně.³⁹⁶

Lázně dnes spadají pod akciovou společnost Léčebné lázně Konstantinovy Lázně. Zaměřují se především na komplexní léčení chorob kardiovaskulárního systému. Nyní je pacientům k dispozici sedm lékařů a 50 jiných zdravotních asistentů. Plán léčby zahrnuje dietní, režimovou, pohybovou léčbu, kde jsou součástí i fyziatrické a balneologické procedury. Konstantinovy lázně nabízí klidné, venkovské prostředí, které vám díky čistému vzduchu a krásné, malebné přírodě, pomůže odpočinout od všudypřítomného stresu, který mnoho z nás v 21. století obklopuje.³⁹⁷

³⁹⁵ Konstantinovy Lázně a jejich současnost. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupný na <http://www.konst-lazne.cz/ta-nase-vesnicka-strediskova/soucasnost/>.

³⁹⁶ Konstantinovy Lázně a jejich současnost. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupný na <http://www.konst-lazne.cz/ta-nase-vesnicka-strediskova/soucasnost/>.

³⁹⁷ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezručice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 80-86125-62-9. s. 64.

26 ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se snažila poukázat na nová historická fakta týkající se společenského života v Konstantinových Lázních ve 20. století, a tím tak rozšířit svou bakalářskou práci, která mapovala společenské dění v Konstantinových Lázních v 19. století, a na základě získaných informací společenský život během dvou staletí porovnat.

Jak jsem již několikrát zmínila, kulturní dění v jednom z nejmenších lázeňských středisek bylo minimální. Co se týká společenského života, bylo 19. století téměř „mrtvé“, proto je má první část diplomové práce /bakalářská práce hodně obecná. I tak si ale téměř venkovské sídlo získalo své věrné pacienty, a to i ze zahraniční, kteří léčebné středisko navštěvovali zejména pro jeho klidné a čisté prostředí. Mým hlavním zdrojem se zde stala kniha tamějšího lékaře a ředitele lázeňského domu Curhaus, Dr. D. J. Dlauhy. Ta mi byla poskytnuta ve Státním okresním archivu Tachov.

V mé druhé části, týkající se lázeňského života ve 20. století, jsem se již díky metodě orální historie mohla opřít o skutečné faktografické poznatky, které jsem získala prostřednictvím vzpomínek místních občanů.

Tak jako ostatní lázeňská střediska, tak i Konstantinovy Lázně zažívaly všeobecný rozmach na počátku 20. století, zejména před druhou světovou válkou. Po celé obci, která byla v roce 1924 samosprávně osamostatněna, se zvýšil počet domů, vystavěly se nové cesty, chodníky a byla provedena elektrifikace celé obce. Svůj čas mohli zdejší občané či lázeňští hosté za teplých dní trávit na nově vzniklém koupališti s písčnou pláží nebo ve zdejším „kině“, které od 30. let 20. století promítalo i film zvukový, procházet se v rozlehlém parku, ve kterém byly v hlavní sezóně pořádány koncerty, pro velký úspěch někdy až třikrát denně, nebo si jen tak popovídat či navodit známost v jedné z čítáren lázeňských domů. To mohu doložit i na dobových fotografiích, které mi byly poskytnuty ve Státním oblastním archivu Plzeň -pracoviště Klášter.

Při psaní své diplomové práce jsem měla to štěstí se seznámit s panem Ing. Jiřím Kalistou, bývalým starostou a nynějším místostarostou obce Konstantinovy Lázně. Díky jeho dobovým fotografiím, vzpomínkám místních občanů na život v obci za minulého století a především díky jeho volnému času, který mi vždy ochotně věnoval, se mi podařilo obohatit svou práci o věcné informace.

Při mé první návštěvě s panem Ing. Jiřím Kalistou v Konstantinových Lázních mi byla ihned po mém představení položena otázka, zdali nemám něco společného s panem pplk. Frýbertem, který dne 23. července 1961 slavnostním projevem otevíral místní koupaliště.³⁹⁸ Po bližším pátrání jsem se dozvěděla, že jistý pan pplk. Jaroslav Frýbert, žijící v Karlových Varech, byl vzdálený příbuzný mého dědečka, který se letošního roku dožije úctyhodných 89 let.

Bohužel k osobnímu setkání s panem Jaroslavem Frýbertem již nebude moci dojít, jelikož před několika lety zemřel. I tak jsem byla ale velice mile překvapena, kam až mě má diplomová práce zavedla, toto zjištění znamenalo přesah i do mého osobního života, díky čemuž budu tak navždy s Konstantinovými Lázněmi a jejich okolím daleko více spjata.

³⁹⁸ viz. Příloha č. 30.

27 RESUMÉ

This thesis is a comparison based on the social life of the Spa Constantine from the 19th and 20th centuries. After almost a year researching, I was taken back on how the Constantine Spa in the 19th century was 'socially almost dead'. This sparked my interest and curiosity as to how the Constantine Spa developed into the next century.

Thankful to history books and the ability to research the past, I was able to draw new knowledge regarding the social life of Spa Constantine in the 20th century, through facts, interacting with individuals from all generations and personal memories of locals to life in Spa over the last century.

Like other spa resorts Spa Constantine experienced a general upswing in the early 20th century, mainly before World War II. In 1924 the village was separated autonomously. The village had increased the number of houses, as well as building new sidewalks, roads and electrification was conducted throughout the village. Local citizens and spa guests, weather permitting, could spend their free time on the newly built swimming pool with a sandy beach or in the local "Cinema", which from the 30s of the 20th century, projected sound films. Among the local guests were popular walks in the large park, where in the main season concerts were held, sometimes for their guests interest to three times daily.

After the Second World War, people were trying to slowly return to a life without war. This helped them to construct euphoria at the end of the war, and it laid the foundation for the first clubs, discussions and other associations, which in the pre-war period in this area still exist. From the information available, we can therefore conclude that social life in Spa Constantine despite unfavorable historical events of the 20th century were more active.

In my thesis I tried to point out new historical facts relating to the social life at Spa Constantine in the 20th century, and thereby formed a comparison of the socialization of the two centuries.

28 PRAMENY A LITERATURA

28.1 Prameny

Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

SOA Plzeň – pracoviště klášter, fond Akciová společnost, dříve Škodovy závody v Plzni – GŘ Praha, Výroční zpráva haléřového spolku dělníků 1930 – 1935, č. kart. nezpracováno, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter 101, fond Löwensteinové, Ústřední správa Löwensteinských velkostatků v Čechách 1652 – 1945, č. kart. 88, z roku 1963, Klatovy.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter 101, fond Löwensteinové, Velkostatek Bor 1581 – 1943, č. kart. 88, z roku 1962, Klatovy.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, Zápis schůzí výboru 1924 – 1925, kniha 1, z 26. března 1924, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, *PSHD – Od historie k dnešku 1920 – 1995*, č. kart. 25, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, Členská knížka, č. kart. nezpracováno, z 25. září 1943, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek haléřových dělníků Plzeň, Ozdravovna pro ženy v Konstantinových Lázních, č. kart. nezpracováno, z roku 1950, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, č. kart. 275, z roku 1935, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, Dobová fotografie interiéru „1“ – Léčebný dům Continental [1935], č. kart. 275, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, Dobová fotografie interiéru „2“ – Čítárna a knihovna [1935], č. kart. 275, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, Dobová fotografie interiéru „3“ – Ústavní kuchyně [1935], č. kart. 275, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, Dobová fotografie interiéru „4“ – I. Jídelna [1935], č. kart. 275, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, Dobová fotografie interiéru „5“ – II. Jídelna [1935], č. kart. 275, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, Dobová fotografie interiéru „6“ – Lázeňské prameny léčivých vod [1935], č. kart. 275, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Dobová fotografie interiéru „7“ – Ordinance Pantostat a čtyřkomorová lázeň [1935], č. kart. 275, Plzeň.

SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Dobová fotografie interiéru „8“ – Pokoj pacientů [1935], č. kart. 275, Plzeň.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Archivní soubor Konstantinových Lázní [1850] – 1945, inv. č. 56, ev. č. N3, z roku 2007, Tachov.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Dobová fotografie interiéru „1“ – Curhaus [1890], inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Dobová fotografie interiéru „2“ – Curhaus [1890], inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Dobová fotografie interiéru „3“ – Curhaus [1890], inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Fotografie Lázeňského domu Curhaus, inv. č. 56, ev. č. N3, [1890], Konstantinovy Lázně.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Knižní obal Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad) – R. J. Dlauhy, inv. č. 56, ev. č. N3, 1876, Vídeň.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Lázeňské pobytové listy „Kurliste“ 1893 – 1932, inv. č. 56, ev. č. N3, ze 4. června 1893, Konstantinovy Lázně.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Lázeňské pobytové listy „Kurliste“ 1893 – 1932, inv. č. 56, ev. č. N3, z 27. června 1893, Konstantinovy Lázně.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Lázeňské pobytové listy „Kurliste“ 1893 – 1932, inv. č. 56, ev. č. N3, ze 4. července 1907, Konstantinovy Lázně.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Mapa stabilního katastru 1839, inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Mapa stabilního katastru 1890, inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

SOkA Tachov, Ročenka SOAV, Konstantinovy Lázně – písemnosti jediného lázeňského města na okrese Tachov, Plzeň, 2008. s. 121 - 122.

SOkA Tachov, Sborník okresního muzea v Tachově, Historie Konstantinových Lázní, Tachov, 1994. s. 43 – 68.

Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Významní hudebníci v Konstantinových Lázních.*

Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Organizovaný sport v Konstantinových Lázních.*

Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Historie Fotbalového klubu SK Konstantinovy Lázně.*

Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka paní Burešové na temné dny a rok 1938.*

Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Vzpomínka pana Gusty Černého na rok 1945.*

Rozhovor s panem Ing. Jiřím Kalistou proveden autorem Bc. Michaelou Frýbertovou dne 19. 2. 2015 v Konstantinových Lázních na téma: *Loutkářský festival „Loutkářská Chrudim“.*

Zdroj: Ing. Jiří Kalista. *Kronika města Čeliv.*

Zdroj: Ing. Jiří Kalista. *Kronika Pittrof, Chronik des kurorteskonstantinsbad.*

28.2 Literatura

ANDERLE, Jan, VARHANÍK, Jiří, DURDÍK, Tomáš, EBEL, Martin, KAREL, Tomáš, ŠKABRADA, Jiří a NOVÁČEK, Karel. *Dějiny staveb 2009: sborník vybraných referátů z konference.* Nečtiny 20. - 22. března 2009. Plzeň: Klub Augusta Sedláčka, 2009. ISBN 978-80-87170-13-7.

BAXA, Václav. *Bezdužicko na starých pohlednicích.* Hostivice: Nakladatelství Baron, 2005. ISBN 80-86914-03-8.

BĚLOHLÁVEK, Miloslav, CEPELÁK, Václav, KOVÁŘ, Jaromír, KUCHYNKA, Václav, SUCHÁ, Milada, SPĚVÁČEK, Václav, SPELDA, Antonín, UNGERMAN, Zdeněk a VODÁK, Václav. *Dějiny Plzně II: Od roku 1788 do roku 1918.* Plzeň: Západočeské nakladatelství v Plzni, 1967.

BUDINSKÁ, Jitka. *Kapitoly z dějin lázeňství.* Teplice: Regionální muzeum, 2006. ISBN 80-85321-43-2.

BUCHAROVIČ, Stanislav a WIESER, Stanislav. *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.* Praha: Nakladatelství Libri, 2001. ISBN 80-7277-048-9.

BUTLER, Rupert. *Hitlerova mladá garda, Dějiny Hitlerjugend.* Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-42-6.

BRANDES, Detlef. *Sudetští Němci v krizovém roce 1938.* Praha: Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0605-3.

CMUNT, Edvard, a kol. *Almanach lázní Československé republiky.* Praha: Balneologický ústav Karlovy univerzity, 1949.

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda 1938. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999. ISBN 80-86101-19-3.*

DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung.* R. J. Dlauhy. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876.

FIALA, Jaroslav. *Hudba v západočeských lázních.* Plzeň: Městský výbor Socialistické akademie ČSSR, 1985.

FOUD, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945.* Plzeň: Miliraty Car Club, 2011.

FROUZOVÁ, Markéta. *Mikroregion Konstantinolázeňsko: 10 let na společné cestě.* Stříbro: Český Západ – Místní partnerství, 2010. ISBN 978-80-904713-3-7. (brož.)

HOMOLOVÁ, Marie. *Západočeské lázně.* Praha: Nakladatelství Beta, 2006. ISBN 80-7306-263-1.

KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství.* Praha: Nakladatelství Libri, 2002. ISBN 80-7277-092-6.

Lázeňský občasník. *Der Kurort Konstantinsbad: ehemals Bad Neudorf in Böhmen: Post und Telegraphenamt und Bahnstation Konstantinsbad.* Leipzig: Meisenbach & Co. [1900].

Lázeňský občasník. *Lázeňské místo Konstantinovy Lázně: u Mariánských Lázní.* Cheb: G. Adler, 1928.

LERCH, F., BAIER, O. L. W., BITTNER, L., EGERER, K., GRÖSCHL, A., LENZ, O., TRUBER, A., WOITA, L. *Náš rodný kraj. Vlastivěda bezdružického soudního okresu a jeho okrajových částí.* Chomutov: Bezdružický učitelský spolek bratři Butterové, 1936.

MYSLIL, Vlastimil. *Západočeská lázeňská oblast.* Praha: Nakladatelství Academia, 1966.

NENUTIL, Jiří. *Druhá světová válka: případ Tachovsko.* 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7043-889-3.

NOUZA, Jan. *Rozhledy a vyhlídky v kraji západočeských lázní.* Liberec: Nakladatelství 555, 2001. ISBN 80-86424-06-5.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Konstantinovy lázně, Bezručice a okolí: Historicko – turistický průvodce č. 10*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1998. ISBN 80–8612–02–5.

WAGNER, Jaroslav. *Krajem západočeských lázní*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1974.

WENZL, Petr. *Konstantinovy Lázně = Konstantinsbad: Lázeňské vyhlídky*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2000. ISBN 80-86125-17-3.

28.3 Periodikum

JIRÁSKOVÁ, Miroslava. *Zpravodaj Konstantinovy Lázně: Opis kroniky České školy 1925 – 1939*. Konstantinovy Lázně, [1996 – 1998].

KALISTA, Jiří. *Edice Střípky z historie: Příběh Bezručice lokálky*. Konstantinovy Lázně, 2014.

KALISTA, Jiří. *Edice Střípky z historie: Příběh nejmenšího farního kostela Panny Marie Lourdské*. Konstantinovy Lázně, 2013.

VAVŘÍK, Karel. *Almanach českých šlechtických a rytířských rodů*. Brandýs nad Labem: Martin, 2005. ISBN 978-80-904241-2-8.

28.4 Novinový článek

Zpravodaj od pramene. Obec Konstantinovy Lázně. 4, 2013, MK ČR 12714, s. 5-6.

Zpravodaj od pramene. Obec Konstantinovy Lázně. 6, 2013, MK ČR 12714, s. 5-6.

Zpravodaj od pramene. Obec Konstantinovy Lázně. 7, 2013, MK ČR 12714, s. 5-6.

28.5 Internetové zdroje

August Labický. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na http://www.hamelika.cz/slavnihoste/S_LABICKY.HTM.

Bitva u Lipan. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://husitstvi.cz/vojenstvi/bitvy-a-tazeni/bitva-u-lipan-30-05-1434/>.

Elpognarové z Dolního Šenfeldu. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.virtualtravel.cz/bezrucice.html>.

Fiakry a Drožky. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.hamelika.cz/ostatni/drozky.htm>.

G. Hofmann. Z minulosti Konstantinových Lázní. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.muzeum.tachov.cz/sborniky-1970-1979.html>.

Historie českého lázeňství. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na http://www.mojeseminarky.cz/files/files_98455973.pdf.

Historie Konstantinových Lázní. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/jak-to-vubec-kdysi-zacalo/>.

Historie Lázeňství. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.lecebne-lazne.cz/cs/ceske-lazenstvi/z-historie-lazenstvi>.

Historie obce Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/jak-je-to-s-historii-obce/>.

Historie o Českém hasičském sboru dobrovolných hasičů v obci Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.sdh-konstlazne.wz.cz/>.

Ing. Jiří Kalista, starosta obce Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/jak-je-to-s-historii-obce/kdo-stal-v-cele-obce-a-jake-byly-novinky/>.

Jaromír Beránek. Lázeňství v České republice. [online]. Aktualizace 2010. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na www.cot.cz/data/cesky/99_06/6_statistika1.htm.

Karl Hermann Frank. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.libri.cz/databaze/kdo20/search.php?zp=1&name=Frank+Karl+Hermann>.

Kdo stál v čele obce. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/jak-je-to-s-historii-obce/kdo-stal-v-cele-obce-a-jake-byly-novinky/>.

Konrad Henlein. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.fofifo.com/naciste/henlein.htm>.

Konstantinovy Lázně a jejich současnost. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupní na <http://www.konst-lazne.cz/ta-nase-vesnicka-strediskova/soucasnost/>.

Konstantinovy Lázně a média. [online]. [cit. 2015-02-18]. Dostupné na <http://www.novinky.cz/vase-zpravy/plzensky-kraj/tachov/1153-24035-konstantinovy-lazne-jsou-sice-male-zato-krasne-misto-pro-odpocinek-a-turistiku.html>.

Lázeňský pohár. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné na <http://www.lazenskypohar.cz/index.php?Menu=3>.

Lázeňství má v ČR bohatou historii. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.czech.cz/cz/Turistika/Kam-jit,-co-navstivit/Sportovni-tipy/Lazenstvi-ma-v-CR-bohatou-historii>.

Město Bezručice. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.bezrucice.cz/mesto/mesto-bezrucice/historie/>.

Nevolnické povstání v roce 1680. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-pocestne/hledani-ztraceneho-casu/stopy-minulosti-v-okoli/ovci-vrch/>.

Oficiální webové stránky Konstantinových Lázní. [online]. Aktualizace 2013. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/>.

Oficiální webové stránky Obce Konstantinovy Lázně. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/>.

Ordneři. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://litvinov.sator.eu/encyklopedie/vseobecna/ordneri>.

Otakar Walter. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.socharstvi.info/autori/otakar-walter/>.

Složení výboru TJ Sokol v roce 1959. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-domorodce/aaa-pojd-mi-hop/fotbal/historie-tj-sokol-konstantinovy-lazne/>.

Sportovní aktivity v Konstantinových Lázních. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné na <http://www.konst-lazne.cz/pro-domorodce/aaa-pojd-mi-hop/fotbal/>.

Velká hospodářská krize. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://dejiny.wz.cz/mezi/bitvy/krize/krize.html>.

Vočov. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.obec-vochov.cz/>.

12. září 1938. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné na <http://www.mobilisace1938.cz/12-zari-1938-v-pohranici-vypuklo-povstani-ceskych-nemcu>.

29 SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

29.1 Příloha č. 1: Mapa stabilního katastru Konstantinových Lázní z roku 1839.

Zdroj: SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Mapa stabilního katastru 1839, inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

29.2 Příloha č. 2: Mapa stabilního katastru Konstantinových Lázní z roku 1890.

Zdroj: SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Mapa stabilního katastru 1890, inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

29.3 Příloha č. 3: Dobová fotografie lázeňského domu Curhaus.

Zdroj: SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Fotografie lázeňského domu Curhaus, inv. č. 56, ev. č. N3, [1890], Konstantinovy Lázně.

29.4 Příloha č. 4: Dobová fotografie interiéru v lázeňském domě Curhaus.

Zdroj: SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Dobová fotografie interiéru „1“ – Curhaus [1890], inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

29.5 Příloha č. 5: Dobová fotografie interiéru v lázeňském domě Curhaus.

Zdroj: SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Dobová fotografie interiéru „2“ – Curhaus [1890], inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

29.6 Příloha č. 6: Dobová fotografie interiéru v lázeňském domě Curhaus.

Zdroj: SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Dobová fotografie interiéru „3“ – Curhaus [1890], inv. č. 56, ev. č. N3, Konstantinovy Lázně.

29.7 Příloha č. 7: Záznamový lázeňský pobytový list ze 4. června roku 1893.

Zdroj: SOkA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Lázeňské pobytové listy „Kurliste“ 1893 – 1932, inv. č. 56, ev. č. N3, ze 4. června 1893, Konstantinovy Lázně.

29.8 Příloha č. 8: Záznamový lázeňský pobytový list z 27. června roku 1893.

Zdroj: SOKA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Lázeňské pobytové listy „Kurliste“ 1893 – 1932, inv. č. 56, ev. č. N3, z 27. června 1893, Konstantinovy Lázně.

29.9 Příloha č. 9: Záznamový lázeňský pobytový list ze 4. července roku 1907.

Zdroj: SOKA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Lázeňské pobytové listy „Kurliste“ 1893 – 1932, inv. č. 56, ev. č. N3, ze 4. července 1907, Konstantinovy Lázně.

29.10 Příloha č. 10: Titulní strana knihy Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad) – R. J. Dlauhy z roku 1876.

Zdroj: SOKA Tachov, fond Archiv obce Konstantinovy Lázně, Knižní obal Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad) – R. J. Dlauhy, inv. č. 56, ev. č. N3, 1876, Vídeň.

29.11 Příloha č. 11: Ceny pokojů v lázeňském hotelu Curhaus.

Zdroj: DLAUHY, R. J. *Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad): bei Mies in Böhmen und seine Umgebung*. Wien: Wilhelm Braumüller, 1876. s. 157.

29.12 Příloha č. 12: Barevná pohlednice lázeňských hotelů v Konstantinových Lázních z roku 1899.

Zdroj: BAXA, Václav. *Bezdužicko na starých pohlednicích*. Hostivice: Nakladatelství Baron, 2005. ISBN 80-86914-03-8.

29.13 Příloha č. 13: Černobílá pohlednice lázeňského domu Schnabl z roku 1899.

Zdroj: BAXA, Václav. *Bezdužicko na starých pohlednicích*. Hostivice: Nakladatelství Baron, 2005. ISBN 80-86914-03-8.

29.14 Příloha č. 14: Černobílá pohlednice kolonády v Konstantinových Lázních z roku 1900.

Zdroj: BAXA, Václav. *Bezdužicko na starých pohlednicích*. Hostivice: Nakladatelství Baron, 2005. ISBN 80-86914-03-8.

29.15 Příloha č. 15: Černobílá pohlednice lázeňského parku v Konstantinových Lázních z roku 1900.

Zdroj: BAXA, Václav. *Bezdužicko na starých pohlednicích*. Hostivice: Nakladatelství Baron, 2005. ISBN 80-86914-03-8.

29.16 Příloha č. 16: Koupaliště s písčnou pláží vystavěné v roce 1922.

Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Koupaliště s písčnou pláží z roku 1922, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

29.17 Příloha č. 17: Dobová fotografie konstantinolázeňských hudebníků z konce 30. let 20. století.

Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Dobová fotografie konstantinolázeňských hudebníků z konce 30. let 20. století, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

29.18 Příloha č. 18: Příslušník 16. obrněné divize Fred Hetrick v Konstantinových Lázních.

Zdroj: FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011.

29.19 Příloha č. 19: Kapitulace německé armády.

Zdroj: FOUĐ, Karel a KALISTA, Jiří. *Konstantinovy Lázně v květnu 1945*. Plzeň: Miliraty Car Club, 2011.

29.20 Příloha č. 20: Dobové fotografie interiérů lázeňského domu Continental.

Zdroj: SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, Dobová fotografie interiéru „1“ – Léčebný dům Continental [1935], č. kart. 275, Plzeň.

Zdroj: SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, Dobová fotografie interiéru „3“ – Ústavní kuchyně [1935], č. kart. 275, Plzeň.

Zdroj: SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Léčebný dům v Konstantinových Lázních, Dobová fotografie interiéru „5“ – II. Jídelna [1935], č. kart. 275, Plzeň.

Zdroj: SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Škoda Plzeň, fotografická dokumentace, Dobová fotografie interiéru „8“ – Pokoj pacientů [1935], č. kart. 275, Plzeň.

29.21 Příloha č. 21: Rozpis dávek při nepřetržité nemoci. Návrh pokladníka spolku, pana Hegnera.

Zdroj: SOA Plzeň – pracoviště Klášter, fond Podpůrný spolek halěřových dělníků Plzeň, Zápis schůzí výboru 1924 – 1925, kniha 1, z 26. března 1924, Plzeň. Nestr.

29.22 Příloha č. 22: Dobová fotografie svěcení nové motorové stříkačky ze dne 19. července 1928.

Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Dobová fotografie svěcení nové motorové stříkačky ze dne 19. července 1928, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

29.23 Příloha č. 23: Dobová fotografie hasičské mládeže ze dne 19. července 1928.

Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Dobová fotografie hasičské mládeže ze dne 19. července 1928, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

29.24 Příloha č. 24: Dobová fotografie tělocvičné jednoty „SOKOL“, oddíl kopané.

Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Dobová fotografie tělocvičné jednoty „SOKOL“, oddíl kopané, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

29.25 Příloha č. 25: Dobová fotografie zájezdu oddílu kopané „SOKOL“ do NDR v roce 1966.

Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Dobová fotografie zájezdu oddílu kopané „SOKOL“ do NDR v roce 1966, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

29.26 Příloha č. 26: Dobová fotografie dětských loutek.

Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Dobová fotografie dětských loutek, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

29.27 Příloha č. 27: Dobová fotografie loutkoherců: pan Hanuš, paní Kinská a pan Valtera.

Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Dobová fotografie loutkoherců: pan Hanuš, paní Kinská a pan Valtera, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

29.28 Příloha č. 28: Dobová fotografie loutkového představení divadélka Osvětové besedy z roku 1958.

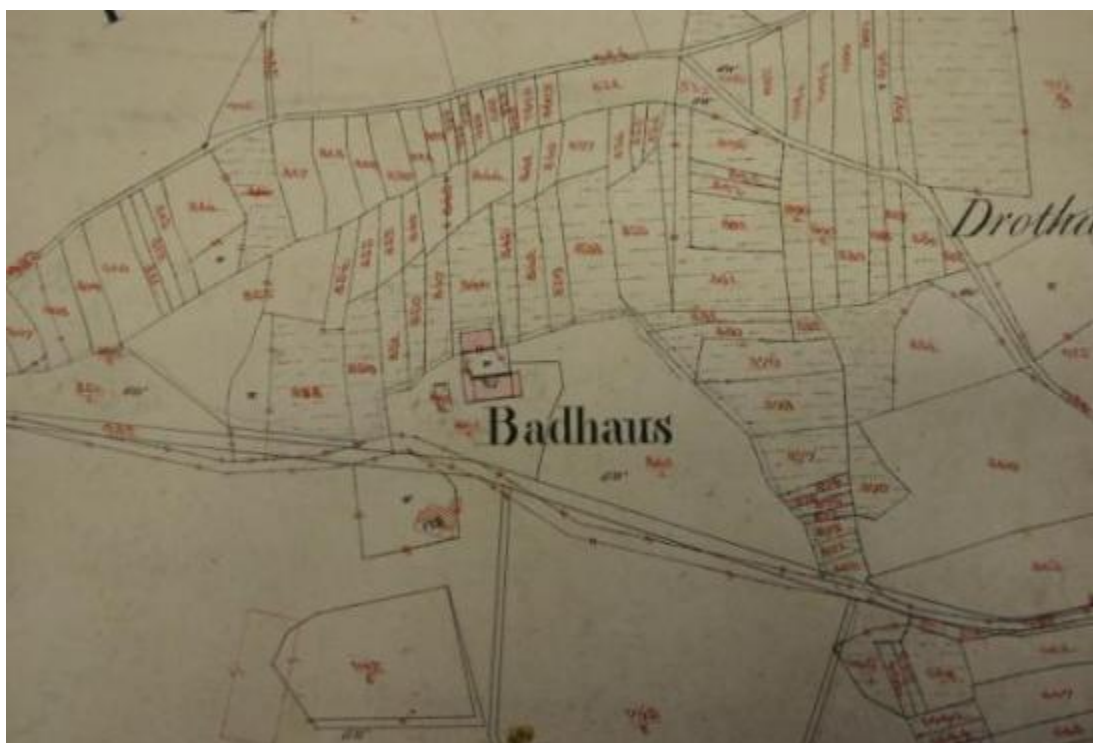
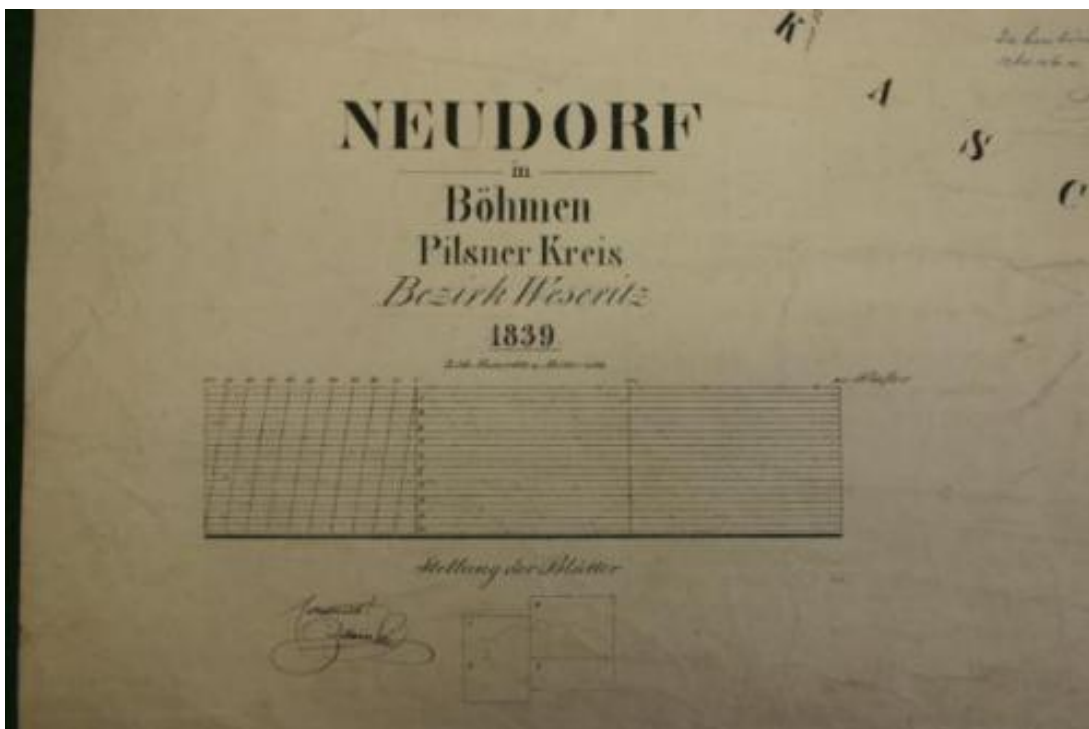
Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Dobová fotografie loutkového představení divadélka Osvětové besedy z roku 1958, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

29.29 Příloha č. 29: Čestné uznání loutkářskému kroužku OB z roku 1965.

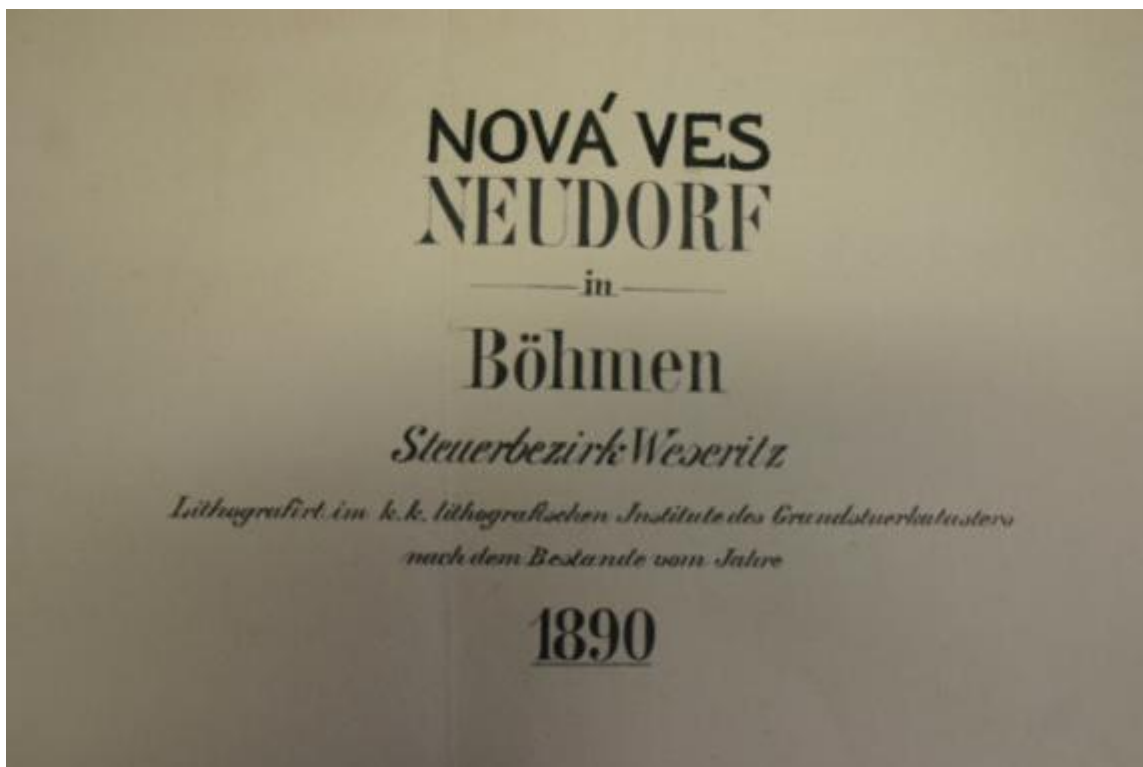
Zdroj: Archiv obce Konstantinovy Lázně. WAGNER a VALTERA. *Deník o činnosti loutkového divadla Osvětové besedy* (rukopis).

29.30 Příloha č. 30: Dobová fotografie pplk. Frýberta při slavnostním otevření koupaliště dne 23. 7. 1961

Zdroj: Ing. Jiří Kalista, Dobová fotografie pplk. Frýberta při slavnostním otevření koupaliště dne 23. 7. 1961, osobní sbírka, Konstantinovy Lázně.

Příloha č. 1: Mapa stabilního katastru Konstantinových Lázní z roku 1839.

č. 2: Mapa stabilního katastru Konstantinových Lázní z roku 1890.

Příloha č. 3: Dobová fotografie lázeňského domu Curhaus.

Příloha č. 4: Dobová fotografie interiéru v lázeňském domě Curhaus.

Příloha č. 5: Dobová fotografie interiéru v lázeňském domě Curhaus.

Příloha č. 6: Dobová fotografie interiéru v lázeňském domě Curhaus.

Nr. 1. 1893.

Curliste von Bad Neudorf (Constantinsbad)
bei Mies in Böhmen.

Ausgegeben am 4. Juni 1893.

Nr.	Aktuell	Name, Stand, Wohnort	Wohnung	Personen
1	1. Mai	Herr Oswald Holmann, Privat, aus Tetsch	Villa Frank	1
2	1. Mai	Herr Heinrich Herr Anton Fuchs, Privat, aus Hohen	Carlson	1
3	1. Mai	Frau Franziska Roth, Privat, mit Sohn Franz Roth, aus Herrmannsdorf	Carlson	2
4	1. Mai	Frau Theresia Miller, Privat, aus Lebnitz	Carlson	1
5	14. Mai	Frau Theresia Welsch, Oekonomische, aus Pöchlitz	Wiese	1
6	14. Mai	Herr Carl Tomanek, k. u. k. Major i. R., aus Lebnitz	Carlson	1
7	15. Mai	Frau Anna Seifert, Privat, aus Mautitz	Carlson	1
8	15. Mai	Frau Theresia Miller, Privat, aus Seibitz	Villa Frank	1
			Flüchtling	0

Příloha č. 7: Záznamový lázeňský pobytový list ze 4. června roku 1893.

Nr.	Aktuell	Name, Stand, Wohnort	Wohnung	Personen
89	16. Juni	Herr Jakob Seifert, Privat, aus Wetzitz	Carlson	1
90	16. Juni	Herr Franz Roth, Offizier der k. u. k. Feld-Regim., aus Tetsch	Carlson	1
91	17. Juni	Frau Franz Seifert, Privat, aus Tetsch	Villa Frank	1
92	25. Juni	Herr Anton Herr Carl Fiedlitz, k. u. k. Major, aus Herrmannsdorf, Privat, aus Tetsch, aus Tetsch	Carlson	0
93	27. Juni	Herr Theodor Herr Wilhelm Fiedlitz, k. u. k. Major, aus Herrmannsdorf, Privat, aus Tetsch, aus Tetsch	Carlson	0
94	27. Juni	Herr Carl Herr Carl Schwanenberger, Privat, aus Mies, aus Mies	Carlson	1
95	27. Juni	Frau Theresia Herr Anton Fuchs, Privat, aus Tetsch	Carlson	1
96	15. Juni	Herr Viktor Herr Carl Schwanenberger, Privat, aus Mies, aus Mies	Herr Seifert	1
97	15. Juni	Herr Rudolf Herr Carl Schwanenberger, Privat, aus Frau Theresia Herr Anton Fuchs, Privat, aus Tetsch	Herr Seifert	0
98	25. Juni	Frau Theresia Herr Anton Fuchs, Privat, aus Tetsch	Herr Seifert	1
99	25. Juni	Herr Josef Herr Anton Fuchs, Privat, aus Tetsch	Villa Frank	0
100	25. Juni	Frau Theresia Herr Anton Fuchs, Privat, aus Tetsch	Carlson	1
101	1. Juli	Herr Anton Herr Anton Fuchs, Privat, aus Tetsch	Carlson	0
			Flüchtling	0
			Personen	141

103 Personen mit 102 Personen und 103 Personen.

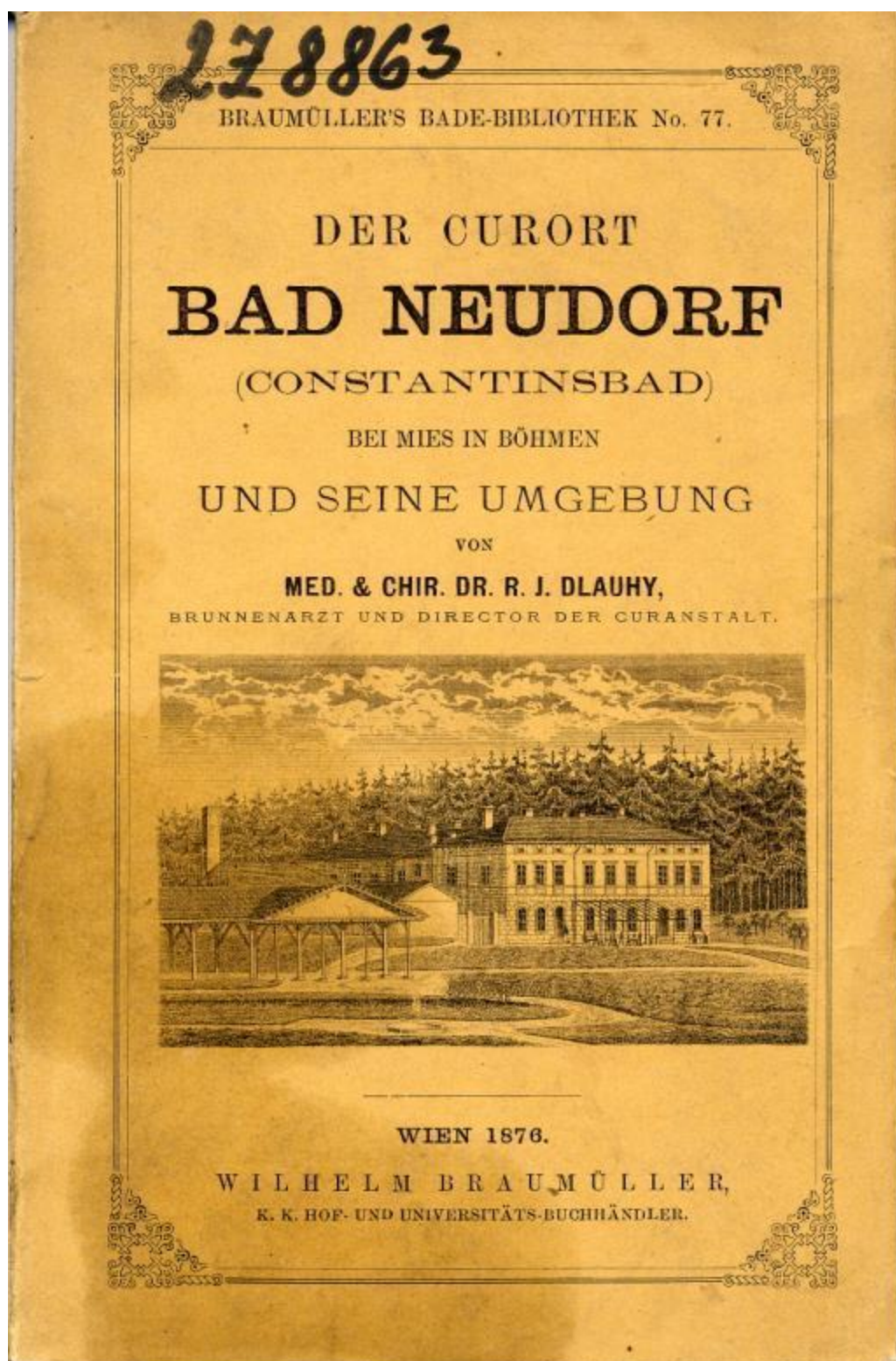
Druck von Carl Seifert & Co. in Mies.

Příloha č. 8: Záznamový lázeňský pobytový list z 27. června roku 1893.

Post. Nr.	Ankunft	Name, Stand, Wohnort	Wohnung	Per-sonen-anzahl
147	20. Juli	Frau Karoline Lichtenauer, Kaufmanns-gattin, mit Tochter Frau Herta Goldstein, Private, aus Pilsen	Ueberting	2/3
148	20. Juli	Herr Ruse Becker, Maschinenbau, mit Gemahlin, aus Wien	Haus Schindl	2
149	20. Juli	Frau Rahel Gröblich, Buchhändlerin, aus Prag	Villa Lang	1
150	1. Juli	Frau Eva Kappert, Kaufmanns-gattin, mit Tochterlein, aus Prag	Haus Stadler	2
151	1. Juli	Herr Anton Dr. Ludwig Fritsch, k. k. Kreismedizinal- und Pöbelarzt der Pilsener Gesundheitskommission, mit Gemahlin, aus Pilsen	Kurhaus	2
152	1. Juli	Frau Johanna Thoma, Private, aus Pilsen	Villa Frank	1
153	1. Juli	Frau Rudolf Jahn, Kaufmanns-gattin, mit Kindern, mit Dienst-schleier, aus Pilsen	Villa Parkner	4
154	1. Juli	Herr Felix Ströglauer, Privatbeamter, mit Schwäger Frau Agnes Schick, Buchhändlerin, sowie Söhne, und Dienstboten, aus Wien	Villa Parkner	5
155	1. Juli	Herr Ludwig Tölgler, k. k. Hofkammerkassier, mit Gemahlin, und Söhne, aus Wien	Villa Parkner	3
156	1. Juli	Frau Johanne Beranek, Maschinenfabrikanten-gattin, mit Tochter Frau Juliana Pauli von Entschelid, k. u. k. General-kommissarin, aus Prag, sowie Gemahlinbediene Fehleis Rosaline Stern, und Dienstmädchen, aus Kachowitz	Villa Frank	4
157	1. Juli	Herr Faber Bergmann, Ingenieur und Fabrikbesitzer, aus Dresden	Villa Parkner	1
158	1. Juli	Frau Franz Wölfl, Eisenbahnbeamten-gattin, mit Tochter Frau Ida Kluge, aus Prag	Villa Frank	2
159	1. Juli	Herr Josef Kral, k. k. Landgerichtsrath I. R., mit Fehleis Theresia, aus Pilsen	Villa Parkner	2
160	2. Juli	Fehleis Marie Janak, Beamtin, aus Prag	Haus Schindl	1
161	2. Juli	Fehleis Ottilie Flanz, Private, aus Prag	Haus Schindl	1
162	2. Juli	Frau Anna Kappert, Hauswirths-gattin, aus Prag	Kurhaus	1
163	2. Juli	Fehleis Adele Schindl, Hauswirthin, aus Prag	Villa Frank	1
164	2. Juli	Frau Harriet Schramm, Buchhändlerin, mit Kindern, und Dienstmädchen, aus Kachowitz	Carl-Gasthof	4
165	2. Juli	Frau Antoinette Seditz, k. u. k. Bergmanns-gattin, aus Pilsen	Carl-Gasthof	1
166	2. Juli	Frau Anna Jan, Fehleis-gattin, aus Pilsen	Carl-Gasthof	1
167	2. Juli	Frau Anna Ehrig, k. k. Hygiene-Inspektoren-gattin, aus Prag	Carl-Gasthof	1/2
168	3. Juli	Frau Gabriele Pappenscheller, Private, mit Fehleis Theresia, aus Prag	Ueberting	2/3
169	3. Juli	Frau Anna Jarosch, Wirthschaftsbesitzerin, aus Nagln	Villa Wilber	2
170	3. Juli	Herr Alfred Sill, Beamter, mit Fehleis Theresia, aus Prag	Haus Schindl	2
171	3. Juli	Frau Marie Hammerschmid, Private, mit Fehleis Theresia, aus Talmontschitz	Kurhaus	2
172	3. Juli	Herr Josef Wirth, Verwalter der Städtischen Baucassa, mit Gemahlin, aus Pilsen	Kurhaus	2
173	4. Juli	Fehleis Rosalie Schindl, Private, aus Dresden	Villa Parkner	1
174	4. Juli	Frau Anna Schwarzbach, Buchhändlerin, aus Budejow	Kurhaus	1
175	4. Juli	Frau Ernestine Greg-Losky, Buchhändlerin, mit Fehleis Theresia, und Söhnelein, aus Prag	Haus Schindl	2
176	4. Juli	Herr Karl Ranzl, k. k. Postbeamter, mit Gemahlin, aus Wien	Kurhaus	2
177	4. Juli	Frau Carl Kazianka, Schenkwirths-gattin, mit Kindern, aus Budejow	Haus Schindl	3
178	4. Juli	Herr Vincent Fehrmann, Theologe, aus Tauschen	Kurhaus	1
179	4. Juli	Fehleis Anna Janak, Private, aus Prag	Villa Kura	1
180	4. Juli	Herr Leopold Waldner, Beamter, aus Prag	Haus Schindl	2
181	4. Juli	Frau Bertha Strak, Kaufmanns-gattin, aus Pilsen	Kurhaus	2
182	4. Juli	Frau Marie Kautsky, Kaufmanns-gattin, mit Herrn Saha, aus Pilsen, und Schwäger Frau Victoria Leisk, Buchhändlerin-gattin, aus Budejow	Haus Stadler	2
183	4. Juli	Frau Marie Sthaber, k. k. Buchhändlerin-gattin, mit Söhne Hans Wilhelm Sthaber, Ingenieur, k. k. Maschinenbau-Inspektoren-gattin, aus Prag	Kurhaus	2
184	4. Juli	Herr M. U. Dr. Josef Ritter von Doberjanski, kaiserl. russischer Hofrat, mit Gemahlin, aus St. Petersburg	Kurhaus	2
185	4. Juli	Herr Eduard Rejman, Dolmetscher, aus Kachowitz	Kurhaus	1
186	4. Juli	Herr Emyl Hoffmann, Ingenieur, mit Gemahlin, Kindern, und Dienstmädchen, aus Prag	Villa Hal	4
187	5. Juli	Frau Elise Seditz, Buchhändlerin-gattin, mit Fehleis Theresia, aus Prag	Villa Frank	2
188	5. Juli	Herr Wilhelm Seditz, k. k. Obermedizinal-der verstorbenen Kaiserin, mit Gemahlin, Söhnen, sowie Hausdiener Herr Wilhelm Ratschak, und Bedienung, aus Pilsen	Villa Jahn	4
			Flüchtig	1/2

204	4. Juli	Herr M. U. Dr. Josef Ritter von Doberjanski, kaiserl. russischer Hofrat, mit Gemahlin, aus St. Petersburg	Kurhaus	2
-----	---------	---	---------	---

Příloha č. 9: Záznamový lázeňský pobytový list ze 4. července roku 1907.

Příloha č. 10: Titulní strana knihy Der Curort Bad Neudorf (Constantinsbad)

R. J. Dlauhy z roku 1876.

Preise der Zimmer im Curhause
(per Woche).

Zimmer im Parterre.

(Für die Kranken, welche nicht oder schwer gehen können, reservirt.)

Von Nr. 1—24 fl. 6 ö. W.

I. Stock.

Nr. 1	mit 1 Bette	fl. 7.—	(mit 2 Betten fl. 9)
„ 2	„	„ 5.—	
„ 3	„	„ 7.—	(mit 2 Betten fl. 9)
„ 4	„	„ 6.—	
„ 5	„	„ 5.—	
„ 6	Salon	„ —.—	
„ 7	mit 1 Bette	„ 5.—	
„ 8	„	„ 5.50	
„ 9	„	„ 7.—	(mit 2 Betten fl. 9)
„ 10	„	„ 5.—	
„ 11	„	„ 7.—	(mit 2 Betten fl. 9)
„ 12	„	„ 5.—	
„ 13	„	„ 4.—	
„ 14	„	„ 7.—	
„ 15	„	„ 6.—	(mit 2 Betten fl. 8)
„ 16	„	„ 4.50	
„ 17	„	„ 4.50	
„ 18	„	„ 7.—	
„ 19	„	„ 4.50	
„ 20	„	„ 7.—	
„ 21	„	„ 4.50	

Příloha č. 11: Ceny pokojů v lázeňském hotelu Curhaus.

Příloha č. 12: Barevná pohlednice lázeňských hotelů v Konstantinových Lázních z roku 1899.

Příloha č. 13: Černobílá pohlednice lázeňského domu Schnabl z roku 1899.

Příloha č. 14: Černobílá pohlednice kolonády v Konstantinových Lázních z roku 1900.

Příloha č. 15: Černobílá pohlednice lázeňského parku v Konstantinových Lázních z roku 1900.

Příloha č. 16: Koupaliště s písčnou pláží vystavěné v roce 1922.

Příloha č. 17: Dobová fotografie konstantinolázeňských hudebníků z konce 30. let 20. století.

Příloha č. 18: Příslušník 16. obrněné divize Fred Hetrick v Konstantinových Lázních.

Příloha č. 19: Kapitulation německé armády.

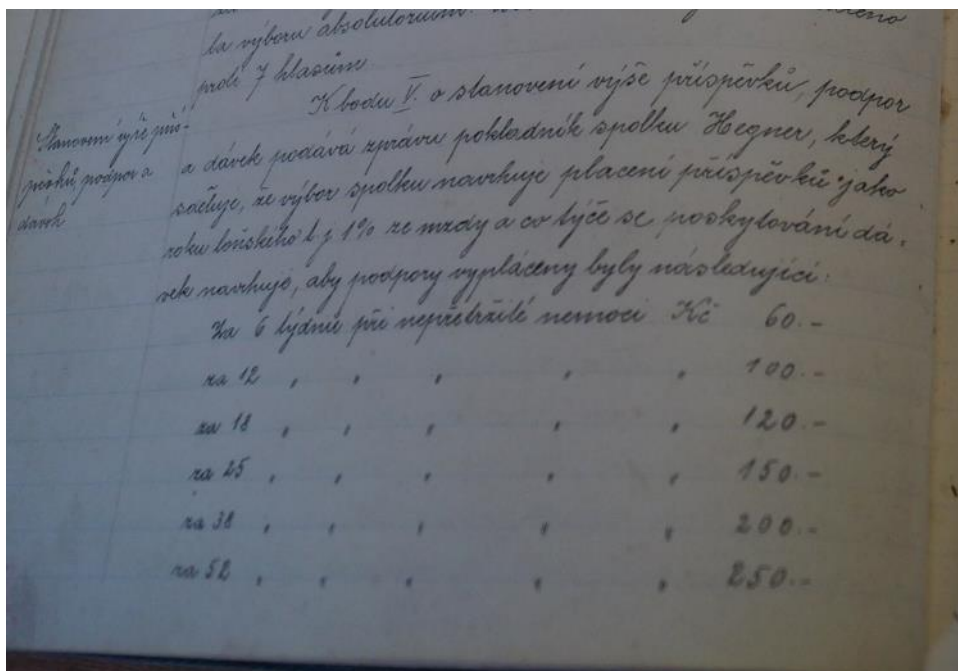
Dudava M. Dobrot.

Ostavad kuchin.

Příloha č. 20: Dobové fotografie interiérů lázeňského domu Continental.

Příloha č. 21: Rozpis dávek při nepřetržité nemoci. Návrh pokladníka spolku, pana Hegnera.

Příloha č. 22: Dobová fotografie svěcení nové motorové stříkačky ze dne 19. července 1928.

Příloha č. 23: Dobová fotografie hasičské mládeže ze dne 19. července 1928.

Příloha č. 24: Dobová fotografie tělocvičné jednoty „SOKOL“, oddíl kopané.

Příloha č. 25: Dobová fotografie zájezdu oddílu kopané „SOKOL“ do NDR v roce 1966.

Příloha č. 26: Dobová fotografie dětských loutek.

Příloha č. 27: Dobová fotografie loutkoherců: pan Hanuš, paní Kinská a pan Valtera.

Příloha č. 28: Dobová fotografie loutkového představení divadélka Osvětové besedy z roku 1958.

MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR

okres Tachov
uděluje

KONSTANTINOVY LÁZNĚ

při příležitosti oslav 20. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou

ČESTNĚ UZNÁNÍ

LOUTKÁŘSKÉMU KROUŽKU OB

za budovatelské úsilí v obci

KVĚTEN 1965.

tajemník MNV
Imrik Taus

předseda MNV

Markus

Příloha č. 29: Čestné uznání loutkářskému kroužku OB z roku 1965.

Příloha č. 30: Dobová fotografie pplk. Frýberta při slavnostním otevření koupaliště dne 23. 7. 1961